دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فێدراڵدا

کوردستان

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بڵاوی دەکاتەوە

ژمارە ٧٧١، هەینی ١٥ی خاکەلێوەی ١٣٩٩ی هەتاوی، ٣ی ئاوریلی ٢٠٢٠

www.kurdistanmedia.com

مستەفا هیجری: شەهیدانی ئێمە ڕێبەرانمانن

پەیامی لێپرسراوی گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەبۆنەی ١٠ی خاکەلێوە:
شەهیدانی ئێمە ڕێبەرانمانن، ئەوان ئاگاییان کردە کردەوە،
ئیرادەیان لەجێی درووشم دانا و هەنگاویان هەڵێنا. بۆیە درێژەدانی ڕێبازیان لە کردەوەدا
هەڵگرتنی شوێنی هەنگاوەکانیانە بە ئاگایی و ئیرادەی شۆڕشگێرانەوە.
لە ١٠ی خاکەلێوە ڕۆژی شەهیدانی کوردستاندا، سەری ڕێز دادەنوێنین لە بەرانبەر پێشەوای
نەمرمان قازی محەممەد و هەموو شەهیدانی ڕێگای ئازادی نیشتمان و نەتەوەکەمان.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
لێپرسراوی گشتی
مستەفا هیجری
٩ی خاکەلێوەی ١٣٩٩ی هەتاوی

ڕاگەیەندراوی کومیسیۆنی کۆمەڵایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ٤

دیاردەی خۆدەرخستن ٦

ڕاهێنەری فێرگەیەک بۆ فێربوون ٨

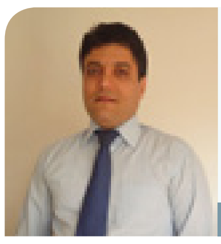

وتووێژی کوردستان ١٠

١٠ی خاکەلێوە هێمای پاراستنی ژیان

هەر نەتەوەیەک خاوەنی کۆمەڵێک هێما و ڕۆژی تایبەتە کە بە گشتی لە کات و شوینی خۆیدا دەبنە سەمبۆلی ناسینەوەی ئەو نەتەوەیە، ڕۆژەکانی ساڵ بۆ نەتەوەی کورد پڕاوپڕن لە ڕۆژی خۆش و ناخۆش، پڕن لە ڕۆژی ئازایەتی و خۆڕاگری و بەرخۆدان، هیچ ڕۆژێک لە ساڵدا نییە کە ئازایەتی و خۆڕاگریی ڕۆڵەکانی کوردی تیدا نەنووسرابێتەوە.

یەکێک لەو ڕۆژە تاڵانە، کە ئەگەرچی ئێستەش تاڵییەکەی لە بیر و زەینی هەموو کوردێکی نیشتمانپەروەردایە بەڵام بووەتە هێما و سیمبۆلێک بۆ خۆڕاگری و داکۆکی لە پرەنسیپە ئەخلاقی و نیشتمانی و نەتەوەییەکان، ١٠ی خاکەلێوەیە!

لە ١٠ی خاکەلێوەدا کە پێشەوا ‹›قازی محەممەد›› لە دادگا فەرمایشییەکانی ڕێژیمی شادا بە ورە و زۆر ئازایانە بەرگریی لە خۆی و کۆماری کوردستان و هەروەها مافی نەتەوەییی کورد دەکرد، لە مەیدانی چوارچرای مەهاباد، ئەو شوێنەی کە کۆماری تێدا ڕاگەیەندرابوو، لە سێدارە درا.

ئەگەرچی ڕێژیمی پەهلەوی پێشەوا و یارانی لە سێدارە دا هەتا بە خەیاڵی خاوی خۆی کێشەی نەتەوەیی کورد لە کوردستان بنبڕ بکات و داوا ئینسانییەکانی گەلێک باسی لێنەکرێتەوە، بەڵام نەیانزانی مەرگی پێشەوا بۆ گەلی کورد، هێز و زیندووبوونەوەیەکی دووبارەی بۆ کورد دەبێت.

لەو ساتەوەختەوە زیاتر لە ٧ دەیە تێدەپەڕێت؛ گەلی کورد نە تەنیا لە خەبات لە پێناو مافە ئینسانییەکانی پاشەکشەی نەکردووە بەڵکوو بۆ وەدیهێنانیان سوورتر و پێداگرتر و لەخۆبوردووتر بووە و بە هەزاران شەهیدی داوە کە لە پێناوی ئەو مافانەدا گیانی خۆیان کردووەتە پردەبازی ئازادی و لە داهاتووشدا ئەم قوربانیدانە تا گەیشتن بە ئامانجەکانی گەلی کورد هەر بەردەوام دەبێ.

پێشەوا و یارانی لە ١٠ی خاکەلێوەدا سەلماندیان کە پرەنسیپە ئەخلاقی و نەتەوەییەکان و داکۆکی کردن لێیان بۆ ئەوان و لەوەش سەرتر بۆ باوەڕمەندان بە ئازادی لە سەرووی هەموو شتێکەوەیە و بە خوێنی خۆیان ئەم وانە گرینگ و مێژووییەیان بە نەسڵەکانی دوای خۆیان دا؛ هەر بۆیە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ساڵی ١٣٥٨ی هەتاویدا، ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوەی وەکوو ڕۆژی شەهیدانی کوردستان ناودێر کرد و هەموو ساڵێک خەڵکی تێکۆشەری کوردستان لەم ڕۆژەدا بە نیشانەی ڕێزگرتن لە خەبات و فیداکاری ئەم شەهیدانە و سەرجەم شەهیدانی کوردستان ئەم ڕۆژە بەرز دەنرخێن و بێ دوودڵی ترس لەم ساڵیادە مێژووییەدا بە ئەنجامدانی چالاکی جۆراوجۆری تەبلیغی و سەردانی مەزاری شەهیدانی کوردستان و بەسەرکردنەوەی بنەماڵەکانیان ئەمەگناسی خۆیان و پڕڕێبواربوونی ڕێگاکەیان نیشان دەدەن.

ئەمساڵیش بە جیاواز لە ساڵانی پێشوو بەهۆی هاتنی پەتای چڵکنی کۆرۆناوە، تێکۆشەرانی ڕێگای پیشەوا و نیشتمانپەروەرانی کوردستان وەکوو ئەرکێکی نەتەوەیی لە سەنگەریکی دیکەدا بە هەوڵ و هیمەتی خۆیان تێدەکۆشن کە نیشتمانەکەیان کە هەزاران شەهیدی بۆ دراوە لە بەڵای ڤایرۆسی کۆرۆنا بپارێزن.

ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوە لە مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازانەی خەڵکی کوردستاندا، ئەگەر لە لایەک وەک ڕۆژێکی تاڵ و ناخۆش دەناسرێت، لە لایەکی دیکەشەوە بە ڕۆژی پەیمان نوێکردنەوە و نیشاندانی یەکگرتوویی بۆ وەدیهێنانی ئامانجەکانی بزووتنەوەی میللیی - دێموکراتیکی خەڵکی کوردستان دادەنرێت.

هەر لەم ڕاستایەشدا و لە یادی ٧٣هەمین ساڵڕۆژی لەسێدارەدانی پێشەوا قازی محەممەد و هاوڕێیانی، هەیئەتێک لە ڕێبەریی حیزبی دێموکرات بە سەرپەرستیی «حەسەن شەرەفی»، جێگری یەکەمی لێپرسراوی گشتیی حیزبی دێموکرات، بە نوێنەرایەتیی ئەندامانی ڕێبەری، بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان، کادر و پێشمەرگە و ئەندامانی حیزب، سەردانی مەزارگەی شەهیدانی کوردستانیان کرد و تاجەگوڵینەی ڕێز و وەفایان لەسەر گۆڕی شەهید کاک سەید «سەلام عەزیزی» دانا.

«شەرەفی» وێڕای بەرزنرخاندنی یاد و بیرەوەریی شەهیدانی کوردستان ڕایگەیاند: «ئەمڕۆ ئێمە بەمەبەستی پاراستنی سلامەتیی گیانی هاوڕێیانی پێشمەرگە و سەرجەم تێکۆشەرانی دێموکرات، بەهۆی هاتنی ڤایرۆسی کۆرۆناوە بە نوێنەرایەتی لە هەموویان، سەردانی گڵکۆی شەهیدانمان کرد؛ لەبەر ئەوەیکە فەلسەفەی کار و تێکۆشانی هەموو شەهیدانی کوردستان و لە سەرووی هەمووان قازی، قاسملوو و شەرەفکەندی بریتی بووە لە پاراستنی ژیان و کەرامەتی مرۆڤ››.

هەروەها تێکۆشەرانی دێموکرات و پێڕەوانی ڕێبازی پیشەوای نەمر لە کوردستانی ڕۆژهەڵات، ئەمساڵ بە سەردانی گڵکۆی نەمران و بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان وێڕای وەبیرهێنانەوەی یاد و بیرەوەرییان، پەیمانیان لەسەر ڕێبازی شەهیدانی کورد و کوردستان نوێ کردەوە و ڕایانگەیاند کە هاوشێوەی پێشەوا قازی محەممەد سوور و پێداگر بن لەسەر ڕێبازەکەیان تا گەیشتن بە لوتکەی ئازادی.

١٠ی خاکەلێوە لەگەڵ ئەوەیکە ڕۆژی پەیمان نوێکردنەوەیە لەگەڵ ڕێبازی شەهیدان، ڕۆژی سەلماندنی بوونیشە؛ سەلماندنی بوونێکی مانادار کە شوناس بە گەلەکەمان دەبەخشێ. شوناسێک کە ئێمە لە ئەوانیتر جیا دەکاتەوە کە خاڵی جیاکەرەوەی دەبێتە هەوڵدان بۆ بنیاتنانی نیشتمانێک لەسەر بناغەی ئەخلاقتەوەری و ڕێزگرتن لە کەرامەتی ئینسانی .

بەرز و بەڕێز بێ یادی دەی خاکەلێوە، ڕۆژی شەهیدانی کوردستان

پەیڤ

کۆمەڵگای تاکەکان

کەریم پەرویزی

باسێکی گرنگ و مشتومڕێکی دێرین لە نێوان دوو ڕەوتی بیرکردنەوەدا هەیە و بریتییە لەوەیکە لە نێوان تاك و کۆمەڵگادا کامیان لە پێشەوەن و ویست و بڕیار و بەرژەوەندیی کامیان لە پێشە.

ئەم باسە فیکرییە، دوو سەری پەڕگیری هەبووە کە یەکێکیان تاکی بە بنەما زانیوە و دڵێ کە هەموو کات دەبێ کۆمەڵگا و یاساکانی بکرێتە قوربانیی بەرژەوەندی و ئازادییەکانی تاك و بیرکردنەوەی ئەوپەڕی توندیش پێی وابووە کە کۆمەڵگا بنەمای بیرکردنەوە و داڕشتنی هزر و یاسایە و تاك هیچ جێگەیەکی نییە و تاك دەبێ هەموو کات و لە هەموو دۆخێکدا بکرێتە قوربانیی کۆمەڵگا. لە نێوان ئەم دوو قوتبی پەڕگیرەشدا بیرکردنەوەی نێوندگیریش هەبوون کە هەوڵی پێکهێنانی باڵانسیان داوە.

بەڵام بە درێژایی لانیکەم مێژووی هاوچەرخ، ئەو باس و مشتومڕە بە ئاکام نەگەیشتووە و هەر لایەنێکی فیکری نموونەی سەلمێنەری بۆ خۆی دوزیوەتەوە و حکوومەتەکانیش بەپێی بەرژەوەندی و سیاسەتی ڕۆژ و کات، یەکێك لەوانەیان لەبەرچاو گرتووە و پێڕەویان کردووە.

بەڵام ئێستە نەخۆشییەك و لە ڕاستیدا پەتایەکی جیهانی هاتووە کە هەموو قوژبنێکی دونیای تەنیوە و هیچ وڵاتێك بەدوور لەم نەخۆشییە نەبووە و نابێ و لەوەش گرنگتر، ئەم نەخۆشییە هەژار و دەوڵەمەند و دەسڕۆیشتوو و بێدەسەڵاتی بەلاوە یەکە و هەموو کەس لە مەترسیی تووشبوونیدایە.

پەتای کۆرۆنا، زۆر شتی بە کۆمەڵگا هەڵوەشاندووەتەوە و زۆر هەڵسوکەتی کۆتایی پیهێناوە و دوای تەواوبوونی ئەم پەتایەش، بەدڵنیاییەوە دونیای پاش کۆرۆنا، ئیدی هاوشێوەی پێش کۆرۆنا نابێ بەڵام لەم باسی هەڵبژاردن لە نێوان تاك و کۆمەڵگاشدا پەتای کۆرۆنا هەندێ قسەی پێیە کە پێویستە گوێی لێ بگیرێ و بیری لێ بکرێتەوە بۆ داهاتوو.

پەتای کۆرۆنا لە ڤیرووسێکی یەك میکرۆنییەوە دەست پێ دەکا کە هچ چاوێك نایبینێ و کە دەڕواتە لەشیشەوە ڕەنگە تا دوو حەوتوو هیچ نیشانەیەکی لێوەدەر نەکەوێ! بەڵام زۆر بە ئاسانی دەتوانێ لەو ماوەیەدا لە لەشێکدا تەشەنە بستێنێ و لەوەوە بگوازرێتەوە بۆ مرۆڤی دیکە! نەك تەنیا یەك مرۆڤی دیکە، بەڵکوو بە شێوەی ڕێژەیی دەڵێن هەر تووشبوو دەتوانێ سێ کەسی دیکە تووش بکا، ئەویش لە ماوەی چەند چرکەیەکدا!

درێژە لە لاپەڕەی ٣

هەیئەتێکی ڕێبەریی حیزبی دێموکرات بە سەرپەرستیی جێگری یەکەمی لێپرسراوی گشتیی حیزب سەردانی گڵکۆی شەهیدانیان کرد

بەبۆنەی ١٠ی خاکەلێوە ڕۆژی شەهیدانی کوردستان، هەیئەتێک لە ڕێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، سەردانی گڵکۆی شەهیدانی کوردستانیان کرد.

لە یادی ٧٣هەمین ساڵڕۆژی لەسێدارەدانی پێشەوا قازی محەممەد و هاوڕێیانی، هەیئەتێک لە ڕێبەریی حیزبی دێموکرات بە سەرپەرستیی «حەسەن شەرەفی»، جێگری یەکەمی لێپرسراوی گشتیی حیزبی دێموکرات، بە نوێنەرایەتیی ئەندامانی ڕێبەری، بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان، کادر و پێشمەرگە و ئەندامانی حیزب، سەردانی مەزارگەی شەهیدانی کوردستانیان کرد و تاجەگوڵینەی ڕێز و وەفایان لەسەر گۆڕی شەهید کاک سەید «سەلام عەزیزی» دانا.

سەرەتا خولەکێک بێدەنگی بۆ ڕێزگرتن لە گیانی پاکی شەهیدانی کورد و کوردستان ڕاگیرا.

پاشان «حەسەن شەرەفی»، جێگری یەکەمی لێپرسراوی گشتیی حیزب و هەروەها «مەهتاب خزری» کچی شەهید «عەبدوڵڵا خزری» ناسراو بە «عەبدوڵڵای مام حەسەن»، تاجەگوڵینەیان لەسەر گۆڕی شەهید «سەلام عەزیزی» دانا.

دواتر «شەرەفی» لە وتەیەکدا وێڕای بەرزنرخاندنی یاد و بیرەوەریی شەهیدانی کوردستان ڕایگەیاند: «ئەمڕۆ ئێمە بەمەبەستی پاراستنی سڵامەتیی گیانی هاوڕێیانی پێشمەرگە و سەرجەم تێکۆشەرانی دێموکرات، بەهۆی هاتنی ڤایرۆسی کۆرۆناوە بە نوێنەرایەتی لە هەموویان، سەردانی گڵکۆی شەهیدانمان کرد؛ لەبەر ئەوەیکە فەلسەفەی کار و تێکۆشانی هەموو شەهیدانی کوردستان و لە سەرووی هەموان قازی، قاسملوو و شەرەفکەندی بریتی بووە لە پاراستنی ژیان و کەرامەتی مرۆڤ».

دواتر «شەرەفی» هیوای خواست کە لەم هەلومەرجەدا هەموو خەڵکی کوردستان بە لەبەرچاوگرتنی ڕێنماییە تەندروستییەکان و یەکگرتووانە لە داهاتوویەکی نزیکدا زاڵ بن بەسەر پەتای کۆرۆنادا و ئەمەش ببێتە هەوێن و دەستپێکێک بۆ خەباتێکی تۆکمەتر دژی دیکتاتۆری کۆماری ئیسلامی و وەدیهێنانی ئامانجە بەرزەکانی شەهیدان.

دەزگای ڕاگەیاندنی گشتیی حیزبی دێموکرات پیرۆزبایی نەورۆزی لە خەڵکی کوردستان کرد

بەبۆنەی جێژنی نەورزۆزی کوردەواری دەزگای ڕاگەیاندنی گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پیرۆزبایی لە خەڵکی تێکۆشەری کوردستان کرد.

لەو پیرۆزبایییەدا پێرسۆنێلی دەزگای ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکرات ماندوونەبوونیی خۆیان بە هەموو خەڵکی کوردستان ڕادەگەیەنێن لەو ڕۆژانەدا کە بارودۆخی کوردستان بەهۆی نەخۆشیی کۆرۆناوە دۆخێکی قەیراناوی هەیە؛ خەڵکی کوردستان خۆبەخشانە بۆ تەندروستیی خەڵک بێوچان تێدەکۆشن.

هاوکات دەزگای ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکرات سپاسی خەڵکی تێکۆشەری کوردستان دەکات کە یەکگرتوو و یەکدەنگ بۆ پێشگرتن لە کۆرۆنا شار و گوندەکان خاوێن دەکەنەوە.

دەزگای ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکرات هەر بەبۆنەی نەورۆزی کوردەواری سپاسی تایبەت و دەستخۆشی لە «پارێزەرانی ژیان» دەکات کە بە دانانی کەمپەینی تایبەت، بە هانای خەڵکەوە دەچن و یارمەتی بە خەڵک دەدەن.

بە ناوی دەزگای ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکرات دیسانەوە پیرۆزبایی لە هەموو خەڵکی کوردستان دەکەین کە لەو ڕۆژانەدا کە نەخۆشیی کۆرۆنا لە کوردستاندا بڵاو بووە، بۆ پاراستنی نەتەوە و نیشتمانەکەیان لە هیچ کارێک دەریغییان نەکرد و ئەرکی نیشتمانیی خۆیان بەجێ گەیاند.

ئاسۆی ئازادی ڕۆونە.

هیوادارین ئەمساڵ ساڵی سەرکەوتن بە سەر ڕێژیمی ئیسلامیی ئێراندا بێت و شایەتیی نەمانی ڕێژیمی ئێران بین.

پیرۆز بێت ساڵی ٢٧٢٠ی کوردی

ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران بەبۆنەی ١٠ی خاکەلێوە ڕۆژی شەهیدانی کوردستان پەیامێکی بڵاو کردەوە

ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران

Cooperation Center of Iranian Kurdistan's Political Parties.

مرکز همکاری احزاب کردستان ایران

ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران بەبۆنەی ١٠ی خاکەلێوە، ساڵوەگەڕی شەهیدکرانی پێشەوا قازی محەممەد و هاوڕێیانی، پەیامێکی بڵاو کردەوە.

دەقی پەیامەکە بەم چەشنەیە:

کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان!

ئازادیخوازان و نیشتمانپەروەرانی کورد!

٧٣ ساڵ لەمەوپێش لە بەرەبەیانی ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٢٦ی هەتاوی، پێشەوا قازی محەممەد، ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستان و سەرۆک کۆمار و دامەزرێنەری کۆماری کوردستان، یەکەمین کیانی سیاسیی مۆدێرنی کورد، وێڕای ژنراڵ محەممەد حوسێن خانی سەیفی قازی، وەزیری بەرگریی کۆمار و ئەبولقاسمی سەدری قازی، نوێنەری خەڵکی مەهاباد لە پارلمانی ئێران لە مەیدانی چوارچرای شاری مەهاباد، لەلایەن جەللادانی ڕێژیمی پەهلەوییەوە لەسێدارە درا و درێژەی ڕێگای بۆ گەیشتن بە ئامانجە بەرزەکانی کۆماری کوردستانی بە ڕۆڵەکانی نەتەوەکەی سپارد.

بڕیاری لەسێدارەدانی پێشەوا قازی محەممەد پێشتر و لە ئەنجامی دادگاییکردنێکی نادادپەروەرانە لەلایەن دادگای سەربازیی ڕێژیمی دیکتاتۆریی پەهلەوییەوە لە ٣ی ڕێبەندانی ١٣٢٥ی هەتاویدا دەرکرابوو.

پێشەوا قازی محەممەد وەکوو ڕێبەرێکی مێژووساز و کەسایەتییەکی باوەڕمەند بە ئامانجی پیرۆزی ڕزگاریی نەتەوەیی ڕۆڵێکی گرینگی لە دارشتنی بناغەکانی شوناسی نەتەوەیی مودێڕن و کاناڵیزەکردنی هەستی نیشتمانپەروەریی خەڵکی کوردستان بۆ گەیشتن بە ئامانجی پێکهێنانی کیانێکی سەربەخۆی کوردی هەبوو.

لە قۆناغی هەستیاری کۆتاییەکانی شەڕی جیهانیی دووەمدا کە بە هاتنی هێزەکانی هاوپەیمانان بۆ باشوور و باکووری ئێران، بۆشاییەکی هێز و بەستێنێکی بیری نەتەوەخوازی لە ناوچەی موکریان پێک هاتبوو، ڕێکخستن و یەکخستنی چین و توێژە جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵگای کوردستان و پێکهێنانی تەبایی و هاوخەباتی لەگەڵ نەتەوەکانی دراوسێی کورد بۆ دەستەبەرکردنی ئامانجی ڕزگاریی نەتەوایەتی، پێویستی و ئەرکێکی مێژوویی بوو کە قازی محەممەد وەکوو کەسایەتییەکی لێهاتوو و ڕێبەرێکی دەروەست و خاوەن پێگە و نفووزی کۆمەڵایەتی توانیی بە سەرکەوتوویی ئەو ئەرکە ڕاپەڕێنێت.

ڕۆڵی ئەو لە ڕێبەریکردنی کۆمار و هەوڵدان بۆ وەسەریەکخستنی شانازی و دەسکەوتی زیاتر بۆ نەتەوەکەی و هەروەها پابەندبوونی بەو بەڵێنییانەی کە لە کاتی سوێندخواردنی سەرکۆماریدا بە گەل و نیشتمانەکەی دابوون، قازی محەممەدی لە مێژووی کورددا کردووەتە ئەستێرەیەکی پڕشنگدار کە هەموو شۆڕشەکانی دوای ئەو لە هەر چوار پارچەی کوردستاندا ئیلهامیان لێ وەرگرتووە.

بەرگریی قارەمانانەی پێشەوا لە مافە ڕەواکانی نەتەوەکەی لە کاتی دادگاییکردنیدا یەکێک لە درەوشاوەترین لاپەڕەکانی مێژووی خەباتی هاوچەرخی کوردە، بە جۆرێک کە دەرفەتی دیفاعیاتی خۆی دەکاتە دۆکۆمێنتێکی فەرمی و مانیفێستێکی شۆڕشگێڕانە بۆ داکۆکی لە مافە ڕەواکانی نەتەوەکەی و سەلماندنی ڕەوایی ئامانجەکانی کۆمار.

هەر بۆیەشە کە بەپێی دانپێدانانی یەکێک لە ئەفسەرانی باڵای ڕێژیمی پەهلەوی، ئەوە قازی محەممەد بوو کە دەسەڵاتی داگیرکەری دادگایی دەکرد.

پێشەوا لە تەنگانەی دادگای سەربازیدا تەنانەت یەک هەنگاویش لە باوەڕی نەتەوەیی خۆی پاشگەز نابێتەوە و کاتێک کە بەشداریی کوردی پارچەکانی دیکەی کوردستان لە کۆماردا وەکوو یەکێک لە تۆمەتە ڕیزکراوەکانی بۆی دەخوێنرێتەوە، ڕاشکاوانە دەڵێت کە ئەوان لێرە بێگانە نەبوونە و کوردستان خاکی هەموو کوردێکە. کاتێک کە دادوەر پرسیاری لێ دەکات، بەڵێن دەدەی هەموو قسەکانت بۆ دادگا ڕاست بووبێت؟

وەڵامی قازی محەممەد ئەوەیە کە: ئەگەر لە دێڕێکی دیفاعیاتمدا جۆرێک قسەم کردبێت کە ئێوە پێتان خۆشە، بزانن لەوێدا ڕاستم نەوتووە».

ئەو شێوە دەربڕینە بوێرانەیە و شکۆی ئازایەتیی پێشەوا لە بەردەم سێدارەدا ڕێنوێن و سەرمەشقێکی هەتایی بۆ ڕۆڵەکانی نەتەوەکەی و بگرە بۆ هەموو مرۆڤێکی شۆڕشگێڕ و خاوەن هەڵوێست لە هەموو شوێن و سەردەمێکدایە.

پێشەوا لە ژیانی سیاسیی خۆیدا هەمیشە جێی متمانە و باوەڕی هەموو چین و توێژ و پێکهاتەکانی کۆمەڵگا بوو و خۆی بە پاراستنی مافەکانیان و ڕێزگرتن لە تۆلێرانس و پێکەوەژیانی ئاشتییانەی نێوانیان پابەند دەزانی، هەر بۆیە دواتریش لە وەسیەتنامەکەیدا بە شێوەیەکی تایبەت پێداگریی لەسەر یەکڕیزیی گەلی کورد و وەلانانی ناکۆکییەکانی نێوان تاکەکان و پێکهاتەکانی کۆمەڵگای کوردستان کردووەتەوە و یەکڕیزی و یەکهەڵوێستیی بە کلیلی سەرکەوتن و گەیشتن بە ئامانجە ڕەواکانی نەتەوەی کورد زانیوە.

لەسێدارەدانی ئەو ڕێبەرە مەزنەی مێژووی کورد، هەوڵێکی نەزۆکی فاشیزمی داگیرکەری زاڵ بەسەر وڵاتەکەماندا بۆ بە چۆکداهێنانی بزووتنەوەی ڕەوای کورد و سڕینەوەی وانەی خۆڕاگری و شۆڕش لە بیری نەتەوەکەی بوو، بەڵام نەک هەر ئەو هەوڵە سەری نەگرت، بەڵکوو وەک پێشەوا لە بێدادگای پەهلەویدا ئاماژەی پێ کردبوو، لە هەر دڵۆپێکی خوێنی ئەو هەزاران قازی محەممەد سەریان هەڵدا و بە درێژایی زیاتر لە حەوت دەیەی ڕابردوو وانەکانی ئەو هەوێنی شوناسخوازی و گیانبازی و خەباتی تێکۆشەرانی کورد لە هەر چوار پارچەی کوردستان و لە هەموو لایەنە سیاسییە خەباتگێڕەکانی بزووتنەوەی کورددا بوونە و خەونی لەنێوچوونی کورد و کوردستانییان لە داگیرکەرانیان تێک داوە.

لە ٧٣هەمین ساڵوەگەڕی شەهیدکرانی ئەو ڕێبەرە مەزنەدا ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران وێڕای پێداگری لەسەر یەکڕیزی و هاوخەباتی لە پێناوی وەدیهێنانی ئامانجەکانی پێشەوا و هەموو شەهیدانی ڕێگای ڕزگاری و ئازادی و دادپەروەریدا، سڵاو دەنێرێت بۆ گیانی پاکی هەموو خەباتگێڕانی شەهیدی نیشتمان و خۆی بە درێژەدەری ڕێگا و ڕێبازیان دەزانێت.

ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران
٩ی خاکەلێوەی ١٣٩٩ی هەتاوی

لە سەقز بۆ بنەماڵەی زیندانییانی سیاسی یارمەتی کۆ کرایەوە

لایەنگرانی حیزبی دێموکرات لە سەقز، سەردانی بنەماڵەی زیندانییانی سیاسی و کەمداهاتەکانیان کردووە و یارمەتییان داون.
ئەو هەوڵەی دڵسۆزان و لایەنگرانی حیزبی دێموکرات بەبۆنەی نەورۆزی کوردەواری و نوێبوونەوەی ساڵی کوردییەوە بووە.
ئەو لایەنگرانەی حیزبی دێموکرات لە سەقز بە هاوکاریی کەسانی دڵسۆز یارمەتییان کۆ کردووەتەوە و لە نێوان بنەماڵەی هەژاران، کەمداهات و بنەماڵەی زیندانییانی سیاسیدا دابەش کراوە.
خەڵکی کوردستان لە ماوەی ڕۆژانی ڕابردوودا لە چەندین شاری دیکەی کوردستان یەک لەوانە سنە یارمەتییان کۆ کردەوە و بە بنەماڵە کەمداهاتەکانیان داوە.
بەڕێوەبەرانی ئەو هەڵمەتانەی کۆکردنەوەی یارمەتی ڕایانگەیاندووە، ئێمە لە ڕووی ئەرکی نەتەوەیی و ئەخلاقییەوە ئەو کارەمان کردووە.
هەروەها خەڵکی کوردستان وەک ڕێزدانان لە خۆڕاگری و ئەمەگناسیی زیندانییانی سیاسی لە بەرامبەر نەتەوە و نیشتمانەکانیاندا یارمەتیی بنەماڵەکانیان دەدەن.
لە دوای بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا و بێ کیفایەتیی بەرپرسانی ڕێژیمی ئێران لە کۆنترۆڵکردنی ئەم قەیرانەدا، خەڵکی کوردستان بە شێوەی خۆڕسک، کەمپەینی ‹‹پارێزەرانی ژیان››ـیان ڕاگەیاند کە وێڕای دژەگەندکردنی شارەکانی خۆیان، بە کۆکردنەوەی پێداویستی و بڵاوکردنەوەیان بەسەر بنەماڵە هەژارەکاندا، چالاکانە هەوڵیان داوە.

تەرمی «مریەم خانی قازی» کچی «پێشەوا قازی محەممەد» بە خاک ئەسپێردرا

تەرمی «مریەم خانی قازی» کچی «پێشەوا قازی محەممەد»، سەرکۆماری کۆماری کوردستان، لە گۆڕستانی کەلاری کۆن بە خاکی پیرۆزی کوردستان ئەسپێردرا.
ڕۆژی چوارشەممە ١٣ی خاکەلێوە، لە «گۆڕستانی کەلاری کۆن» لە «کەلار»ی ناوەندی، بەشی گەرمیان، ڕێوڕەسمی بە خاکسپاردنی تەرمی «مریەم خان» دوایین کچی «پێشەوا قازی محەممەد» بەڕێوە چوو.
تەرمی خوالێخۆشبوو لە تەنیشت تەرمی هاوسەرەکەی لە گۆڕستانی کەلاری کۆن بە خاک ئەسپێردراوە.
هەروەها کەسوکاری ناوبراو وتوویانە، لەبەر دۆخی ئێستای کوردستان و بەهۆی مەترسییەکانی پەتای کۆرۆناوە، پرسە دانانرێت و دوای ئاساییبوونەوەی دۆخی کوردستان، ڕێوڕەسمی پرسە و سەرەخۆشی بەڕێوە دەچێت.
ڕۆژی یەکشەممە ٢٥ی ڕەشەمە، «مریەم خان» کە کچی «پێشەوا قازی محەممەد»، سەرکۆماری کۆماری کوردستان و مینا خانم» و هاوژینی «سەردار جاف» و دایکی «سیروان، سەیران و سۆما جاف»، هەروەها خوشکی «عەلی، مونیر، فەوزییە، عیفەت و سوهەیلا قازی» بوو، دوای ماوەیەک نەخۆشی لە «عەمان» کۆچی دوایی کرد.

دریژەی پەیف

بەو پێیە دەبینین کە چەند مانگێك دەکێشێ تاکوو ژمارەی تووشبووان بگاتە سەد هەزار کەس، بەڵام لە چەند حەوتوودا دەبێتە دووسەد هەزار و لە چەند ڕۆژدا دەگاتە یەك میلیۆن کەس و لە ڕۆژانی داهاتوودا دەبێتە دەیان میلیۆن کەس!!
ئەم ڤیرووسە هەرچەند خۆی ئازار و دەرد و ناخۆشی و مەرگی بەدواوەیە، بەڵام وەکوو هێڵێکی فۆسفۆری، ڕێگاکانی ڕۆیشتنی خۆی دیاری و دەستنیشان دەکا و دووبارە نیشانی داوەتەوە کە زنجیرەی پێوەندییەکانی مرۆڤ تا چ ڕادەیەك تێك چرژاون!
گەر کەسێك جاران بیری دەکردەوە کە تەنیا خۆی و تاکی خۆی گرنگە و چی بەسەر کۆمەڵگا دێ با بێ، ئەو دەتوانێ خۆی دەرباز بکا؛ بەڵام ئێستە لە پەتای کۆرۆنادا نیشانی داوەتەوە کە هیچ تاکێك دابڕاو لە کۆمەڵگا نییە و کۆمەڵگا هەرچی بەسەر بێ، تاکیش تووشی ئازار دەکاتەوە. هەر لەولاشەوە سەلماندییەوە کە وانییە کە گەر تاکێکی دووردەست لە وڵاتێکی دوورکەوتوو ئازار بکێشێ، پێوەندیی بە مرۆڤەکانی کۆمەڵگاکانی دیکەوە نییە و ئەوان دەتوانن بە ئاسوودەیی بژین!
کۆرۆنا پێمان دەڵێتەوە کە لەنێوان کۆمەڵگا و تاکەکانی کۆمەڵدا هیچیان لەپێش نین، بەڵکوو کۆمەڵگا لە تاکەکان پێك هاتووە و ئاسوودەیی و ڕەنجی هەرکامەیان ئاسوودەیی و ڕەنجی ئەوی دیکەیە. هێڵە فۆسفۆرییەکانی کۆرۆنا پێمانی سەلماندەوە کە تاکی دابڕاو بوونی نییە و کۆمەڵگای بەختەوەر ئەو کۆمەڵگایە کە تاکەکانی بەختەوەر بن. ڤیرووسی کۆرۆنا لەگەڵ هەموو ناخۆشییەکانی، دووبارە وەبیری هێناینەوە کە چ جۆرە بوونەوەرێکی زیندووین و چۆن پێویستمان بەیەکە و پێکەوە گرێدراوین!

کوردستان لەگەڵ ڕێبازی شەهیدان پەیمانی نوێ کردەوە

بەبۆنەی ١٠ی خاکەلێوە ساڵرۆژی شەهیدانی کوردستان، خەڵکی تێکۆشەری کوردستان لەگەڵ ڕێبازی شەهیدان پەیمانیان نوێ کردەوە.
لە پیرانشار بەبۆنەی ١٠ی خاکەلێوە لە گوندەکانی لاوێن، گەپڵەسەن، ڕکاوێ، نەمنجێ، گردیم خانێ، بادیناوێ، گرداشەوان، بەرکەمران، گەنەداری مامەشان، دایە شێخی، کردەبن، خورینج، کێلە سیپان، پەسوێ، کەڵەکین، بندرێ، خرێ بەرداشان، گەنەداری مامەشان، خرێ بەرداشان، دەشتی لاجان بەگشتی هەموو گوندەکانی، سەرووکانی بە گشتی، شیناوێ، پیرانشار، کووچە و کۆڵانەکان، کەمەربەندیی شیناوێ و تەواوی ماڵەکان، شەقامی پیران بە گشتی و ماڵەکان، فەلەکەی محەممەد هەوراز، ڕێگای کاسوورەدێ، کۆنە خانێ بەگشتی، گەڕەکی مام خەلیل، شەقامەکانی: قودس، کاسەکەران و مەلا دۆنەخۆر، کارگەی سەید ئیبراهیم، پشت نەخۆشخانەی پیرانشار بە گشتی، هەروەها ئاڵای پیرۆزی کوردستان لە مزگەوتەکانی میعراج و عومەر هەڵکرا.
هەروەها لە پیرانشار سەردانی گڵکۆی شەهیدان کرا.
لە بۆکان، کۆڵانی قەپان، قەرەگوڵ، قوژاغلۆو، سەرچنار، چۆمی مەجیدخان، پیرمحەممەد، شێخلەر، مەیدانی دۆلار شەقامی ئەبووزەر، قوتابخانەی ستایش، ساڵمەندان، شەقامی ساحلی، قەڵای سەردار مزگەوتی جامیعە، دەرمانگای سپای تێرۆریستی پاسداران، سینەمای بۆکان، شەقامی مامۆستا هێمن، نەخۆشخانەی کۆن. پارکینگی گشتیی شارەداری، باسکۆڵی شەست تۆنیی میراوا، پارکی ساحلی، پارکی حەسەن زیرەک، سەر گۆڕی حەسەن زیرەک، دامپزشکی، ٦٠ تۆنیی زەڕین، بونیادی مەسکەن، تابلۆکانی ئیتلاعات، شەقامی گەورە، شەقامی میراوا، زۆربەی کوچە و کۆڵانەکانی بۆکان و میراوا.
هەروەها ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، لە هەڵمەتێکی بوێرانە و لە چالاکییەکی بەربڵاودا، بە نووسینەوەی دروشم و کێشانەوەی ئاڵای کوردستان لەسەر دیواری شوێنە جیاوازەکانی شاری بۆکان، پشتیوانییان لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کرد. ئەو شوێنانەی کە چالاکیی لێ ئەنجام دراوە بریتین لە: «شیرکەتی کۆخان، قەباکەندی، ڕێگای دێ مەلا نزیک پۆمپی چەڵەبی، پردی میرزا ڕەسووڵ، سەرچۆمی مەجیدخان، لای پۆلیسڕا، سەر ڕێگای سەرەکیی نێوان گوندەکانی سەوزی و دێ مەلا، چوونە ژوورەوەی گوندی سەوزی، نێوان دێ مەلا و پۆمپی چەڵەبی».
ئەو دروشم و ئاڵایانە کە لەلایەن تێکۆشەرانی دێموکراتەوە کێشرابووەوە، کاتژمێر ١٠ی بەیانی لەلایەن ڕێژیمەوە سڕدراونەتەوە و ڕەنگی ڕەشیان بەسەردا دراوەتەوە.
هەر لەو پەیوەندییەدا قارەمانانی دێموکرات لە بانە بە جلوبەرگی خاکی و جامانەوە و بە لێدانی ئاڵای کوردستان و لۆگۆی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەسەر باڵیان، وەک سیمبولی پێشمەرگە لە بەردەم «ستادی ناوەندیی سپای پاسداران» ڕاوەستان.
بەبۆنەی ١٠ی خاکەلێوە ڕۆژی شەهیدانی کوردستان ئەندامانی حیزب لە شاری دێولان و ئاواییەکانی دەوروبەری چالاکی تەبلیغاتییان بەڕێوە برد.
ئەندامانی حیزبی دێموکرات بەبۆنەی ١٠ی خاکەلێوە لە ناو شاری مەریواندا کار و چالاکیی تەبلیغاتییان بەڕێوە برد و پوستێری تایبەت بە ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوەیان لە ئاستی شاردا بڵاو کردووەتەوە. چالاکییەکان لە مەریوان لەو شوێنانە بەڕێوە چووە: «گەڕەکی سەردۆشییەکان، گەڕەکی مووسکی٢، گەڕەکی بەهاران فاز٢، بەشێک لە جادە و سەیرانگاکانی زرێباری مەریوان و هەروەها ناو شارەدێی نێ».
لە سنە لە گەڕەکەکانی فەرەح، بەردەشت، ژاندارمێری، شەریفئاوا، شەهرەکی بەهاران، شەهرەکی ساڵحاوا، جادی کرماشان هەتا پۆلیسڕای سنە و لە گوندەکانی «دادانەکەمانگەر» و «ئارەنان» چالاکیی تەبلیغیی بەڕێوە چوو.
هەر لەو پەیوەندییەدا، جامانە لەملانی شار لە «بانە»، بە ناوی «هێزی ٨١ی شەهید وێردی»ـیەوە، چالاکییەکی بوێرانەیان بەڕێوە برد. لەو چالاکییەدا ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بە هەڵدانی ئاڵای کوردستان و جامانە، ڕۆژی شەهیدانیان بەرز نرخاند و لەگەڵ شەهیدانی ١٠ خاکەلێوە پەیمانیان نوێ کردەوە. هەروەها قارەمانانی دێموکرات لە «پاوە» بە هەڵدانی ئاڵای پیرۆزی کوردستان یادی ئەو ڕۆژەیان بەرز ڕاگرت و پەیمانی وەفادارییان لەگەڵ ڕێبازی نەمران نوێ کردەوە.
لە شاری دێولان لە بلواری مەولەوی، شافعی، گەڕەکەکانی شافعی، جەهادگەران، شەهرەکی سەغاوت، بلواری جاشەکان، گەناوا، مەحەلەی قڵایەکان، جادەی قوروە ـ دێولان، ئاواییەکانی قادرمەرز، سادق ئاوا، عەلی ئاوا، تەهماسب قولی و جادەی سونقور، چالاکیی تەبلیغی بەڕێوەچوو.
لە مەهەباد لە گەڕەکەکانی مەلا جامی، زانکۆی فەجر و مەنتەقەی کەروێشکە، تالاری نەورۆز، سێڕای شیلانان، بوداق سوڵتان، شەقامی پێشەوا، شەقامی پەرستار، سەر مەزاری شاعیران و هونەرمەندان و شەقامی گۆڕستانی شار چالاکیی تەبلیغیی بەڕێوە چووە.
هەروەها ئەندامانی حیزبی دێموکرات لە ناوچەی گەورکایەتی مەهاباد داوایان لە جاش و بەکرێگیراوان کردووە کە واز لە ڕێژیمی ئێران بێنن. ئەو شوێنانەی کە ئەم چالاکییەی تێدا بەڕێوە چووە بریتین لە: «ڕێگای ئەسڵیی گوندی کاولانی خوارێ هەڵکەوتوو لە جادەی مەهاباد بۆ سەردەشت، گوندی سۆیناس، مزگەوتی گوند».
لە پیرانشاری سەربەرز، لە: ‹‹کۆنەلاجان، زێوە، گەزگەسک و کاسوورەدێ››، لە مزگەوت و قوتابخانە و ڕێگای ئەو گوندانە چالاکیی تەبلیغی کراون. هەروەها لەو شوێنانە لەسەر مزگەوت ئاڵای پیرۆزی کوردستان هەڵدراوە. لەلایەکی تریشەوە ئەندامانی حیزب لە شاری پیرانشار بەبۆنەی ڕۆژی شەهیدان بە بڵاوکردنەوەی تراکت و هەڵکردنی ئاڵای کوردستان چالاکیی تەبلیغیان بەڕێوە برد. ئەو شوێنانەی چالاکی تەبلیغییان لێ بەڕێوەچووە بریتین لە: ‹‹کوچە و کۆڵانەکانی بازاڕی سیگاران، کوچە وکۆڵانەکانی بەر کەمەبەربەندیی ئیمام جومعە، کوچە وکۆڵانەکانی مامۆستا نالی، مزگەوتی حەشرە وموبەشەرە، گوندەکانی بادیناوێ، قروچاوێ، دایە شێخی، گردە بن، کێلەسیپان، خورینج، ڕێگای خورینج، سەری مەیدان لە پەسوێ، مزگوتەکانی پسوە، دەرمانگاە، پەروەریش ماسیی بادیناوێ، مزگە وتی ئاوایی بادیناوێ، نانواخانەی بادیناوی،نمنجێ، ناوەندی تەندروستی، بندرێ و دەورووبەری گردیمخانە، مزگەوتی هیجرەت، شەقامی مەنگوڕ ،شەقامی مام خەلیل، مزگەوتی حەزرەتی ئیسماعیل، مزگەوتی سووتاوە، مزگەوتی جامیعەی شیناوێ، شیناوێ، کەمەربەندیی جادەی سەردەشت، باغی بەناو «شەهیدان»، تالاری خەییام، فەلەکەی مامۆستا هەژار، قوتابخانەی ٧ی تیر، چوارڕێیانی «مادر».
هەر لەو پەیوەندییەدا لە سەقز، بەبۆنەی ١٠ی خاکەلێوە ڕۆژی شەهیدانی کوردستان، لە گەڕەکەکانی «ئوستاد شیرازی، تەپەی شێخی، ٣٢ متری، تەپەی شافعی، ڕوودەکی و حافز» تراکت و پۆستێری تایبەت بەو ڕۆژە بڵاو کرایەوە.
لە ئیلامی دێرین، ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکرات وەفاداریی خۆیان بە ڕێبازی شەهیدان دووپات کردەوە. بلوارەکانی: ‹‹ئیمام، پاسداران و چوارڕێیای جمهووری›› و دەوروبەری مزگەوتەکانی: ‹‹نەبی، جامع و قائم››، ئەو شوێنانەی شاری ئیلامە کە چالاکیی بەربڵاوی تەبلیغیی تێدا ئەنجام دراوە.
بەبۆنەی ١٠ی خاکەلێوە، ڕۆژی شەهیدانی کوردستان، ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئێران لە سەردەشت سەردانی گڵکۆی شەهیدانیان کرد. لەو پەیمان نوێکردنەوەیەدا، ئەندامانی حیزبی دێموکرات لەسەر مەزاری شەهید «مەلا ئاوارە»، یەکێک لە ڕێبەرانی شۆڕشی ٤٧.٤٦ کۆ بوونەوە.
لە شنۆ لە گوندەکانی ئاڵیاوێ و سینگان و هەروەها نێو شار لە دەوروبەری قوتابخانەی سەعید ئەمینی، شەرەف، بەلەدی و ١٥ی خورداد ، پەشتی ئاتش نیشانی، پارکی شەرەف، مەجید ئاباد، موجتەمعی فەرهەنگیی شەهرەک، سەیداوێ، شەوانەڕۆژی، تاچیناوێ، مزگەوتی شەهرکی یاسا، مزگەوتی ئیمام عەلی، چالاکیی تەبلیغی بەڕێوە چوو.

ڕاگەیەندراوی کۆمیسیۆنی کۆمەڵایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

بە بۆنەی ١٠ی خاکەلێوە ڕۆژی شەهیدانی کوردستان

خەڵکی تێکۆشەر و ئەمەگناس بەرانبەر بە شەهیدانی کوردستان بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان

ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوەی هەموو ساڵێك، وەبیرهێنەرەوەی ڕۆژێکی تاڵە لە مێژووی بزاڤی ڕزگاریخوازی گەلەکەمان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.
حەفتا و سێ ساڵ بەر لە ئەمڕۆ، بە دوای دادگایەکی گاڵتەجارانەی سیستمی دیکتاتۆری پاشایەتیدا، پێشەوا قازی محەممەد، یەکەمین سەرکۆماری کوردستان و دوو لە یاوەرانی، سەیفی قازی و سەدری قازی، حوکمی لە سێدارەدانیان بە سەردا سەپێندرا.
ئەو بڕیارە ناعادڵانەیە لە ڕێکەوتی ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٢٦ی هەتاوی لە بەربەیانێکی زوو لە مەیدانی چوارچرای شاری مەهاباد بەڕێوە چوو.
ئەو حوکمە بە تاوانی ئەوە درا و بەڕێوە چوو کە کورد لە کوردستانی ئێران لە لایەن حیزبی دێموکراتی کوردستان و بە ڕێبەری پێشەوا قازی محەممەد، یەکەمین کۆماری نەتەوەیی دێموکراتیکی دامەزراند کە بوو بە خاڵی وەرچەرخان لە مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازی گەلی کورددا، سیستمی دیکتاتۆری نەیتوانی تەحەمولی ئەو ئەزموونە پڕ سەروەرییە بکا، بە هەموو شێوەیەک کەوتە سەرکوتکردنی و سەرئەنجام بە هاوکاری کۆمەڵێك فاکتەری ناوخۆیی و نێودەوڵەتی، کۆتایی بە تەمەنی کۆمار هێنا و پێشەوای مەزن، سەرکۆمار و ژمارەیەک لە کاربەدەستە باڵاکانی کۆماری لە سێدارە دان. لە بیرەوەری ئەم ڕۆژەدا، کە وەک ڕۆژی شەهیدانی کوردستان ناودێر کراوە، سڵاو دەنێرین بۆ گیانی پاکی پێشەوای مەزن و سەرجەم شەهیدانی کوردستان و سەری ڕێز و نەوازش بەرامبەر بە گیانفیدایی و ئامانج و ئارەزووەکانیان دادەنەوێنین و پەیمان لەگەڵ گیانی پاکیان نوێ دەکەینەوە کە تا وەدەستهێنانەوەی دەستکەوتەکانی کۆمار لە خەبات نەوەستین.

خۆشەویستان

دەی خاکەلێوە ڕۆژێکی گرنگە لە مێژووی بزاڤی ڕزگاریخوازی گەلەکەمان. ئەگەرچی بۆنەیەکی خەماوییە و هەموومان سەرەڕای تێپەڕینی چەندین دەیە، هێشتا بەو سەرەنجامە دڵهەژێنە داخدار و خەمبارین، بەڵام کاتێک سەیری کاریگەرییەکانی ئەم مەرگە سەربەرزانەیە دەکەینەوە، کە تا هەنووکەش لە سەر دڵ و دەروونی تاکی کوردی بەجێهێشتووە، تێدەگەین کە دەبێ بە شێوازێکی تەواو جیاواز هەڵیسەنگێنین.
ئەگەر دامەزراندنی کۆماری کوردستان خاڵێکی وەرچەرخانی گرنگ بوو لە مێژووی گەلەکەمان، زۆر بە دڵنیاییەوە دەتوانین بڵێین پرۆسەی هەنگاونان بەرەو مەرگی پێشەوای مەزنیش، خاڵێکی وەرچەرخانی دیکەیە لەو مێژووەدا. وەرچەرخانێك کە دەری خست خەبات لە پێناو ئازادی و سەرفرازی و شکۆمەندیدا نرخی دەوێ.
ئەو وانەیە کە لە مێژووی مرۆڤایەتییەوە فێری بووین و ئازادیخوازانی ڕاستەقینەی کوردستانیش بەوپەڕی سەخاوەتەوە، بە فیداکردنی گیانی بەنرخیان، وەک بەهایەکی باڵا لە ناو بیرو هزری تاکی کورددا، چاندوویانە.
ئەوان زۆر بە باشی دەیانزانی مرۆڤ بە ئازادی خوڵقیندراوە و بە ئازادیش دەبێ بژی، چیدیکە ڕازی نەبن بەو مافەی کە دیکتاتۆرەکان بۆ زاڵبوون بە سەریاندا سەپاندوویانە. هەنگاوی یەکەمی خەبات لەو پێناوەدا ڕووبەڕووبوونەوەی ئەو بابەتە، ناڕەزایەتی ، «نا»گوتن و دواجار بەخشینی گیانەکانە.
چوونکە ئەگەر دەسپێکی چەوسانەوە و کۆیلەکردن، زوڵم و زۆری دیکتاتۆرەکان بووبێ، ئەوا بێ ئیرادەیی و ترسان لە مەرگ، ڕێگای بەردەوامی دیکتاتۆرەکانی بۆ بە کویلەکردنی خەڵک، هەموار کردووە.
بۆیە ئەو مەرگە نرخی ئازادی بوو ،خاڵێکی دیکەی ئەو مەرگە سەربەرزانەیە ئەوە بوو، کە بۆ گەیشتن بە سەرفرازی و ئاشتی هەمیشەیی، پێویستە هاوسەنگییەك لە بەهاکان، لە دەسەڵات و لە هەموو ئەو بوارانەدا هەبێ، کە ئامرازی زاڵ کردنی لایەکن بە سەر ئەوانی دیکەدا.
هەر وەك چۆن دامەزرانی کۆماری کوردستان بەو ئامانجە بوو، بە هەمان شێوەش بەرەو پیری مەرگ ڕۆیشتنی پێشەوای مەزن و هاوڕێیانی، دووپاتکەرەوەی ئەو ڕاستییە بوو، کە ژیان تا ئەو کاتە مانا و بەهای هەیە، کە کەرامەت و شکۆمەندی مرۆڤ پارێزراو بێ.
هەر ئەمەش ببووە بەهایەك تا ئێستایشی لەگەڵ بێ، هاندەر و دینامیزمی خەباتی ڕزگاریخوازی گەلەکەمان و گیانفیدایی ڕۆڵە قارەمانەکانیەتی بە درێژایی چەندین دەیە لە دوای ئەو کارەساتە.
هەر وەك هەمیشە کە گوتوومانە، بیرەوەری شەهیدەکانمان، بیرهێنانەوەی بەهای بەرزی ئازادی مرۆڤە.
خەباتی سەربەرزانەیە لە پێناو بەها مرۆییەکان و ژیانی مرۆیی.
ئەمە ئەو چەمکانەن کە لە کاروانی دوورودرێژی شەهیدانمان، لە ڕێرەوی بەرەنگاربوونەوەی دیکتاتۆرە جیاوازەکاندا پێمان گەیشتوون.

> **هەر وەک چۆن دامەزرانی کۆماری کوردستان بەو ئامانجە بوو،**
> **بە هەمان شێوەش بەرەو پیری مەرگ ڕۆیشتنی پێشەوای مەزن و هاوڕێیانی، دووپاتکەرەوەی ئەو ڕاستییە بوو، کە ژیان تا ئەو کاتە مانا و بەهای هەیە،**
> **کە کەرامەت و شکۆمەندی مرۆڤ پارێزراو بێ**

ئازیزان

دوای تێپەڕینی زیاتر لە حەفتا و سێ ساڵ لەو ڕووداوە مێژووییە کە لە مێژە بە ڕۆژی شەهیدانی کوردستان ناودێر کراوە بەتایبەتی دوای چل ساڵ لە دەسەڵاتدارەتی دیکتاتۆری کۆماری ئیسلامی ئێران، ئێستا و هەمیشە گرنگە وەبیری بێنینەوە، کە ئێمە لە ڕێگای خەباتێکی ڕاستەقینەدا بووین و هەر قوربانییەکی کە داومانە و هەر ماندووبوونێك و سەخڵەتییەک کە ڕووبەڕوومان بووەتەوە ، بەرئەنجامی هەڵوێستێکی دروست و ئینسانی بووە. بۆیە دڵنیاین گیانی شەهیدانمان ئاسوودەیە بەڵام هاوکات لەگەڵ ئەوە ئەرکێکی قورسیشمان لە سەر شانە، ئەویش بەئاکام گەیاندنی خەبات بۆ گەیشتن بەو ئامانج و ئارەزوویانەیە کە ڕۆڵەکانی گەلەکەمان گیانیان لە پێناودا فیدا کردووە.
دوای زیاتر لە چل ساڵ لە تەمەنی پڕ شەرم و شوورەیی کۆماری ئیسلامی ئێران، ئێستا ئیدی کاتی هەنگاونانێکی جیددی و هەمەلایەنەیە بۆ پێشەوە. هەنگاونانێك کە بتوانێ گۆڕانێکی جەوهەری لە نێوەڕۆکی دەسەڵاتدارەتی لە ئێراندا بخوڵقێنێ و ئەو هاوسەنگییە مێژووییەی کە باسمان کرد، بەدی بێنێ.
کۆماری ئیسلامی ئێران دژوارترین ساتەکانی تەمەنی خۆی تێپەڕ دەکا و گیرۆدەی کۆمەڵێك گرفتی ئاڵۆزی ناوخۆیی و نێودەوڵەتی بووەتەوە کە زۆر ئەستەمە بتوانێ بە سەرنجدان بەو بێ کیفایەتی و سەرەڕۆییەی کە هەیەتی بە ئاسانی لێی دەرچێ و هەروا درێژە بە تەمەنی خۆی بدا.
لە ڕاستیدا ئەو ڕێژیمە زیاد لە هەر کاتێکی تر، ئاسیبپەزیرە و بۆشایی هەمەلایەنی کۆمەڵایەتی سیاسی و ئابووری لە هەناوی خۆیدا، بەرهەم هێناون، کە دواجار بەرەو وەزعێکی لەرزۆك و ڕوو لە هەرەسی بردووە.
کۆماری ئیسلامی ئێران لە هەموو ڕەهەندەکانی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتیدا شکستی هێناوە.
لە ئاستی نێودەوڵەتیدا بە خستنە سەری گەمارۆ و تەریککەوتنەوەی زیاتر و دژایەتیکردنی بەشێکی بەرچاو لە وڵاتان و ئەو ستراتیژییەی کە بۆ ناردنە دەرەوەی شۆڕش گرتوویانەتە بەر ڕوو بە نەمانە. لە لایەکی تریشەوە لە ڕووی کۆمەڵایەتی و سیاسییەوە پەیوەندی کۆمەڵایەتی و سیاسی نێوان خەڵک و دەسەڵات لەوپەڕی لاوازیدایە بە جۆریك کە دەتوانین بڵێین شتێك بەو ناوەوە هەر نەماوە.
بەشداری نەکردنی بەرینی خەڵکی ئێران و بەتایبەت خەڵکی کوردستان لە دوایین شانۆگەری بەناوهەڵبژاردنی پەرلەمانی ئێران، ئەو ڕاستییەی سەلماند، کە ئەو دەسەڵاتە سەرەڕای بەکارهێنانی هەموو ئامرازەکانی فێڵ و تەڵەکە و فشار و تەزویر، بەڵام مەشروعیەتی لە نزمترین ئاستدایە و چیدیکە ناتوانێ شانۆی هەڵبژاردن وەکوو پاساوێک بۆ مەشروعیەتی سیاسی خۆی بهێنێتەوە. بەڵکوو بۆتە نیشانەی هەرەسی مەعنەوی و ئەخلاقی ئەو ڕێژیمە لە ئاستی کۆمەڵگادا و ئاماژەی هەرە ڕوونی ئەم بابەتە، بەرەو نەمانی ڕێژیمەیە.

بەڕێزان

هەرچەند هەر حکوومەت و سیستمێك لە دنیادا، بۆ خزمەتکردنی خەڵك و ئاسانکردنی ژیان بۆ خەڵکی خۆیان هەوڵ دەدەن بەڵام لە ئێرانی بەڵالێدراودا، حکوومەت و سیستمی سیاسی، بارێکی گرانن بە سەر شانی خەڵکەوە.
ئاستی بەرپرسیارێتی سیاسی و ئەخلاقی دەسەڵاتداران بەرامبەر بە خەڵك ئەگەر نەڵێین هەر نییە، بەڵکوو لە نزمترین ئاستیدایە و کاتێك کە سیستمێك بنەمای هەڵسەنگاندنی تاکەکانی کۆمەڵگای لە سەر ئیدئۆلۆژی و شێوازی بیرکردنەوەی پڕ لە هەڵاواردنی خۆی دابنێ بێگومان بەرپرسیارێتی ئەخلاقی و ئینسانی نابێت و کاتێك سیستمێك لەگەڵ هەموو بوونەوەر و مرۆڤ و ژینگە و هەرچی بووەکانی ژیان سیاسییانە هەڵسوکەوت بکا و بۆ مەبەستی بەرژەوەندی خۆی ڕاڤەیان بکا، بێگومان بەرپرسیارێتی ئەخلاقی نابێت و دواجار کەڵکی ئامرازیان لێوەردگرێ و بەرپرسیار نییە لەبەرامبەر هەر کارەسات و چارەڕەشییەک کە بەرۆکی خەڵکەکەی دەگرێ.
گرانکردنی بێنزین و بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆڕۆنا و بێمشووری کاربەردەستانی کۆماری ئیسلامی و شاردنەوەی ڕاستییەکانی پەیوەندیدار بەو پەتایە و دواجار عاجز بوون لە پێڕاگەیشتن بەو کارەساتە مرۆییە و چوونە سەری ڕادەی مردن لەو نموونانەن کە دەریدەخەن، کۆماری ئیسلامی ئێران ئەوەی بەلایەوە گرنگ نییە خەڵک، گیانی خەڵک، ژیانی خەڵک و خزمەتکردنی خەڵکە.
بۆیە دەبێ ئەو ڕاستییە بزانین کە ئەگەر دەمانهەوێ ئاسۆیەکی ڕوون و داهاتوویەکی گەشمان هەبێ، پێویستە هێز و وزە و تواناکانمان بخەینە گەڕ بۆ نەمانی ئەو ڕێژیمە نەگریسە و وەک دیکتاتۆرەکانی دیکە بە زبڵدانی مێژووی بسپێرین.
با لەو ڕۆژە مێژووییەدا کە ڕۆژی ڕێزگرتن لە فیداکاری و خۆبەختکردوویی شەهیدەکانمانە، ئێمە وەکوو ڕێبوارانی ڕێگایان، هەر وەک ڕۆژانی دەستپێکی ئەم خەباتە خوێناوی و قورسە، وێڕای دەربڕینی وەفاداری و ئەمەگناسیمان بەرانبەر بە شەهیدەکانمان و لە سەرووی هەموویانەوە پێشەوای شەهیدمان، بەڵێنی وەفاداری بە ئامانجە باڵاکانیان دووپات کەینەوە. خەڵکی شۆڕشگێڕ و ئازادیخوازی کوردستان دڵنیا دەکەینەوە، کە تا وەدیهێنانی ئاواتەکانیان دەست لە خەبات و تێکۆشان هەڵناگرین.

> **گرانکردنی بێنزین و بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا و بێمشووری کاربەردەستانی کۆماری ئیسلامی و شاردنەوەی ڕاستییەکانی پەیوەندیدار بەو پەتایە و دواجار عاجز بوون لە پێڕاگەیشتن بەو کارەساتە مرۆییە و چوونە سەری ڕادەی مردن لەو نموونانەن کە دەریدەخەن،**
> **کۆماری ئیسلامی ئێران ئەوەی بەلایەوە گرنگ نییە خەڵک، گیانی خەڵک،**
> **ژیانی خەڵک و خزمەتکردنی خەڵکە**

بەرز و بەڕێز بێ یاد و ناوی سەرجەم شەهیدانی کوردستان و لە سەرووی هەمووانەوە پێشەوای کوردستان قازی محەممەد

سڵاو لە گیانی پاکی شەهیدان
سڵاو لە بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان
پڕ ڕێبوار بێ ڕێگای خەبات بۆ گەیشتن بە ئامانجە بەرزەکانی شەهیدان

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
کومیسیۆنی کۆمەڵایەتی
١٠ی خاکەلێوەی ١٣٩٩ی هەتاوی

دادگاییکرانی ڕێبەرانی کۆماری کوردستان؛ دیلبوونی یاسا بە دەست سیاسەتی فاشیزمەوە

لوقمان مێهفەر

پێشەکی

بزووتنەوەی کورد لە کۆتاییەکانی نیوەی یەکەمی سەدەی ڕابردوودا توانی خەباتی ڕزگاریخوازی و نەتەوەیی خۆی بگەیەنێتە لووتکە و لە ٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ی هەتاویدا کۆماری دێموکراتیکی کوردستان لە شاری مەهاباد بە بەشداری نوێنەرانی کوردانی بەشەکانی دیکەی کوردستان، ڕاگەیەندرا و نزیک بە ساڵێک وەک یەکەمین ئەزموونی کورد لە دەوڵەتداری و بەڕێوەبردنی حکومەتی سەربەخۆی کوردی ئەو ڕاستییەی نیشانی گەلانی جیهان دا کە کورد لە هەر دەرفەتێکی لەباردا ئیرادەی هەیە کە شوناس و گوتاری نەتەوەیی خۆی بوێرانە بەرجەستە بکات و نیشانی بدات.

ئەو ئەزموونە لە حوکمڕانی مۆدێرنی کوردی کە لەسەر بنەمای ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ژێکاف (١٣٢١ – ١٣٢٤ی هەتاوی) و بە دەسپێشخەری حیزبی دێموکراتی کوردستان و سەرۆکایەتی پێشەوا قازی محەممەد بوو، لەگەڵ ئەوەی برگەیەکی زێڕین و پڕ لە شانازیی مێژووی نەتەوەکەمانە هاوکات لەباربردن و ڕووخاندنی ئەو کۆمارە و دووبارە داگیرکردنەوەی کوردستانی ڕۆژهەڵات لەلایەن ڕێژیمی ئەوکاتی پاشایەتی ئێرانەوە یەکێک لە تاڵترین و بەئازارترین ڕووداوەکانی مێژووی نەتەوەکەمانە.

پەیامی بابەت لەو بابەتەدا هەوڵ دەدەم لە ڕوانگەیەکی یاسایی و دەستوورییەوە بە پشتبەستن بە بەڵگە یاساییە نێودەوڵەتییەکان و دەقی دادگاییکرانی ڕێبەرانی کۆماری کوردستان، خوێندنەوە و شیکاری چۆنیەتی بەڕێوەچوونی دادگاکە بکەم و هەڵسەنگاندنێکی حقوقی-سیاسی بۆ بکەم.

بەشی ١ –لە دانوستاندنەوە تا دەستبەسەرکردن

دوای ڕووخانی «کۆماری کوردستان» لە ڕێکەوتی٢٩ی سەرماوەزی ١٣٢٥ی هەتاوی (١٧ی ژانویەی ١٩٤٦ی زایینی) هێزەکانی ڕێژیمی حەمەڕەزاشا لەژێر فەرماندەهی «سەرهەنگ هومایونی» گەیشتنە شاری مەهاباد و لە پادگانی ئەو شارە جێگیر بوون. چەند ڕۆژ دواتر پێشەوا قازی و سەیفی قازی لەگەڵ چەند کەسی دیکە بۆ باس لەسەر ئەو بارودۆخە دەچنەوە لای فەرماندەرانی حکومەت لە پادگانی مەهاباد و لەوێ بەپێی پیلانێکی لەپێشداداڕێژراو دەستبەسەر دەکرێن. لەڕێگای ئامێری بێسیمەوە پەیوەندی بە تارانەوە دەکرێ و داوای چۆنیەتی یەکلاکردنەوەی چارەنووسی «قازی»یەکان دەکرێ.

ڕۆژی ٦ی ڕێبەندانی١٣٢٥ی هەتاوی چەند پلەدارێکی سەربازی لە تارانەوە بەناوی لێژنەی دادگایی بۆ ئەم دۆسییەیە بە سەرۆکایەتی سەرهەنگ «غوڵامحوسێن عەزیمی» و دادستانی سەرهەنگ «حەسەن کوفانیان» و دادیاری سەرگورد «جەعفەر سانعی» و لەژێر چاودێری سەرهەنگ «هوشەنگ خەلعەتبەری» دێنە پادگانی مەهاباد و کۆبوونەوەی دادگاییکردنی قازییەکان دەست پێدەکات. لێژنەکە دەستەیەکی سێ کەسی بۆ سەرۆکایەتی دادگاییکردنی ڕێبەرانی کۆماری کوردستان پێکدێنێ کە لەڕاستیدا ئەرکیان جێبەجێکردنی بڕیاری سیاسیی دەوڵەتی تارانە بەڵام دیانهەوێ بەڕواڵەت فۆرمێکی یاسایی پێبدەن، بۆیە دادگایەکی سەرەتایی سەحرایی بە سەرپەرشتی سێ پلەداری نیزامی سوپا دەست بەکار دەبێت.

دەستەی سەرانی دادگا پێکهاتبوون لە:

١- دادوەری دادگا - سەرهەنگ پارس تبار (فەرماندای نیزامی مەهاباد)

٢- داواکاری گشتی (دادستان) - سەرهەنگ فیوضی (سەرۆکی ستادی نیروی سەقز)

٣- «سەروان محەممەد شەریفی» و «سەرگورد نەبەوی» هەر دووکیان وەک پارێزەری تەسخیری لەلایەن دادگا بۆ پێشەوا و هاوڕێیانی دادەنرێن.

بەشی ٢ –دادگا لەنێوان شەرعیەت و پێشێلکاری یاساییدا

بۆ ئەوەی بێلایەنانە بڕیار لەسەر شەرعیەتی دادگایەکە و چۆنیەتی بەڕێوەچوونی ڕێکار و قۆناخە یاساییەکانی دادگاییکردنەکە بدەین هەڵوەستەیەک لەسەر چەند خاڵێک دەکەین:

«پێشەوا قازی» و هاوڕێیانی نە کەسانی ڕاکردوو لە یاسا بوون و نە دیلی جەنگی بوون، بەڵکوو پێشەوا و سەیفی قازی بۆ گفتوگۆ چوونەتە لایان و ئەوانیش دەستبەسەریان کردوون. هاوکات «سەدری قازی» نوێنەری خەڵکی مەهاباد و لە تاران لەگەڵیان لە وتووێژدا بوو بەڵام کاتێک لە وەزارەت دێتە دەرەوە دەسبەجێ دەستبەسەرکرا و ڕاستەوخۆ ڕەوانەی گرتووخانەی پادگانی مەهاباد کرایەوە. لە وەها دۆخێکدا کە نە هیچ کەسێک شکایەتی لێیان هەبووبێ و نە هیچ ئاگادارکردنەوەیەکی دادگا لەبەردەستدا هەبێ بۆ دەستبەسەرکردنیان تەنیا دەتوانین بڵێین کە لە دەرەوەی یاسا و دادگادا بڕیارێکی سیاسی دەوڵەتە و کێشەیەکی سیاسی نێوان دوو لایەنە نەک یەکلاکردنەوەی «تاوانێک – بە وتەی ڕێژیمی شا» بەپێی یاسا.

١- دادگای نیزامی لەجیاتی دادگا سزاییەکان بەڕێوە چووە! لەحاڵێکدا پێشەوا و هاوڕێیانی هیچیان کەسانی نیزامی یان پلەداری نیزامی لە حکومەتی ناوەندیدا نەبوون. ئەوان کەسانی مەدەنی و تۆمەتلێدراوی (تۆمەتبار) سیاسی بوون بۆیە دەبوایە لە دادگای سزاییەکاندا دادگایی کرابان.

٢- بەسەر قۆناخی لێکۆڵینەوە و لێپرسینەوەدا باز دراوە؛ کەواتە بە بێ ڕەچاوکردنی ڕێوشوێنی یاسایی دادگایی کراون لە کاتێکدا دەبوایە سەرەتا بدرێنە دادگای لێکۆڵینەوە (ئەگەر ئەوکات هەبووبێت بەوحاڵەش دەبوا درابا بە بەشی لێکۆڵینەوە) و دوای تەواوکردنی دۆسیەکە ڕەوانەی دادگای سزاکان (المحكمة الجنائية – بەهۆی هەلومەرجی ئەوکاتی ڕێژیمی ئێران دادگا سەربازییەکان دەسەڵاتێکی ڕەهایان هەبووە و زۆربەی پرسە دادوەرییەکانی نێوان ساڵانی ١٣٢٠ تا ١٣٢٧ی هەتاوی لەلای دادگای نیزامی یەکلاکراونەتەوە کە ئەمەش خۆی لەخۆیدا پێشێلکاری دەستووری وڵات و یاسایە) کرابان بە مەبەستی دادگاییکردن. بۆیە لە ڕووی یاساییەوە گرنگترین قۆناخ کە قۆناخی لێکۆڵینەوە لە تاوان و لێپرسینەوە لە تۆمەتلێدراوانە ڕەچاو نەکراوە.

٣- دادگاییکردنی پێشەوا و هاوڕێیانی بەئاشکرا نەبوو بەڵکوو بەشێوەیەکی نهێنی و تەواو داخراو بوو.

ئەمەش بەڵگەیە بۆ ئەوەی کە گومان بخاتە سەر بێلایەنی و دادپەروەربوونی دادگا.

٤- دادوەر، داواکاری گشتی و پارێزەرەکان؛ هیچیان پیشەی دادوەری و پارێزەرایەتییان نەبوو بەڵکوو چەند کەسێکی نیزامیکار بوون. لێرەدا سەروەری یاسا بە ئاشکرا پێشێل کراوە و لە سەرووی دادگای فەرمیی وڵاتەوە دەسەڵاتێکی باڵاتر هەیە کە لە ڕاستای بەرژەوەندی تایبەتیدا بڕیار دەدا.

٥- تۆمەتلێدراوان (پێشەوا و هاوڕێیانی) لەو دادگا نیزامییەدا لە مافی هەبوون یان گرتنی پارێزەری ئازاد بێبەری کراون. ئەوە مافێکی ڕەهای هەر تۆمەتلێدراوێکە کە ڕێگا دەدا ئازادانە پارێزەر بۆخۆی دەستنیشان بکات تەنانەت ئەگەر تاوانەکەشی لەسەر ساخ ببێتەوە دووبارە مافی هەبوونی پارێزەری هەیە.

٦- «پێشەوا و هاوڕێیانی» دەرەتانی هێنانی بەڵگەی سەلمێنەریان بۆ داکۆکیکردن لە خۆیان پێنەدراوە. بەو پێیە دادگا یەکلایەنە کاری کردووە و ڕێگای نەداوە ئەوانیش بەڵگەکانی خۆیان بۆ بەرپەرچدانەوەی تۆمەتەکان بهێنن .

٧- لە ژووری داخراو و دوور لە چاوی کامێرا، بەبێ بەشداری جەماوەر و ڕاگەیەنە گشتییەکان دادگاییکران و بڕیاری نادادپەروەرانەی لەسێدارەدان بۆ قازییەکان (پێشەوا قازی محەممەد، سەدری قازی و سەیفی قازی) دەرکراوە. ئەو کارە نهێنی و بەپەلەیە ئاماژەیە بۆ ترسی دادگا (ڕێژیمی شا) لە خەڵکی کوردستان و هەروەها دەرخەری ئەو ڕاستییەشە کە دادگا ناشەفاف و هەڕەمەکی بڕیارە پێئەسپێردراوەکانی جێبەجێ کردووە.

٨- دادگای ناوبراو تانەلێدانی پێشەوا قازی لە بڕیاری حوکمی دادگا بە هەند وەرناگرێ و دۆسیەکەی بۆ دادگای پێداچوونەوە «دادگاە استيناف «یان «دادگاە تجدیدنظر « ڕەوانە ناکات کە ئەوەش پێشێلکردنی مافێکی یاسایی تۆمەتلێدراوە. بەپێی یاسا لەهەر وڵاتێک تۆمەتلێدراو دەتوانێ بە حوکمەکەی ناڕازی بێت و داوای پێداچوونەوە بکات لە دادگای پێداچوونەوە.

کۆبەندی ئەو نۆ خاڵە ئەوەمان بۆ دەردەخات کە ڕێوشوێنە یاساییەکانی دادگاییکردنەکە جگە لە پێشێلکاری یاسایی و دەستووری، خودی دادگا و ڕێژیمیش دەباتە ژێر پرسیار و جێبەجێکردنی بڕیاری دادگاکەش دەچێتە خانەی قەڵاچۆکردنی نەتەوەیی و ئەنجامدانی تیرۆرەوە.

بەشی ٣ –کارتێکەری فاشیزمی فارس بەسەر دادگادا

لە دادگادا پێشەوا قازی محەممەد و هاوڕێیانی نوێنەرایەتی (کۆماری کوردستان) یان دەکرد و دادگای نیزامیش کە لە لایەن ڕێژیمەوە دانرابوو نوێنەری نەتەوەی باڵادەست و دیکتاتۆر بەسەر ئێراندا بوو. بە واتایەکی دیکە دیکتاتۆریەتی حەمەڕەزاشا کە نوقمی خەیاڵی ناسیۆنالیستی فارسی بوو و چاوی بەرایی نەدەدا نەتەوەکانی دیکە بە بەشدار و هاوبەشی حوکمڕانی وڵات بزانێ، بۆیە لە دژی هەر جووڵانەوەیەک و بیرێکی کراوەی نەتەوەکانی دیکەی دراوسێی نەتەوەی فارسدا بوو و بەتووندی سەرکوتی دەکردن. لەو ڕوانگەیەوە کە ئەگەر نەتەوەکانی دراوسێی نەتەوەی فارس بگەنە ماف و ئازادییەکانی خۆیان مەترسی گەورە دەبن بۆسەر تەواویەتی خاکی بەیەکەوەلکێنراوی ئێران و دەسەڵات و هەیمەنەی دیکتاتۆرانەی ڕێژیمی پاشایەتی، ئەوا حەمەڕەزاشا هەموو ئیمکاناتێکی ماددی و سەربازی دەخستە خزمەتی ڕووبەڕووبوونەوەی ئەو مەترسییانە. کۆماری کوردستان و دادگاییکرانی ڕێبەرانی کۆمار بەشێکی بەرچاوی ئەو ڕاستییەن. لە دادگاییەکەدا ئەو تۆمەت و تاوانانەی خراونەتە پاڵ پێشەوا و هاوڕێیانی بەشێکن لە بیری فاشیستی و بەرچاوتەنگی نەتەوەی زاڵ بەسەر ئێراندا.

تۆمەتەکان بریتی بوون لە:

١- جیاییخوازی واتە جودابوونەوە لە ئێران بە پێکهێنانی «کۆماری کوردستان».

٢- هەڵدانی ئاڵای کوردستان و گۆڕینی ئاڵای ئێران و لابردنی «شیر و خورشید»ی نێو ئاڵایەکە.

٣- لەبەرکردنی یوونیفۆرمی ژێنێراڵی.

٤- پێکهێنان و بەشداری کردن لە کۆبوونەوە و پێوەندیگرتن لەگەڵ بێگانەکان.

٥- کوشتنی ئەفسەر، دەرجەدار و سەربازانی ئێرانی.

٦- چوون بۆ «باکۆ» و بەڵێنی پێدانی ئیمتیازی نەوت بە بێگانەکان.

ئەوە لەحاڵێکدایە کە پێشتر تۆمەتی جیاوازیخوازی دەدرێتە پاڵیان لەو حاڵەدا چۆن بەڵێنی دانی نەوتی شومال لە دەرەوەی کوردستان بە بێگانە دەدەن ئەمە سەلمێنەری ئەم ڕاستییەیە کە ئەم دوو تۆمەتە دژ بەیەکن.

لە لایەکی دیکەوە ئەو بەڵگەنامانەی کە دادگا بۆ دادگاییکردنی قازی محەممەد دەیخستنە ڕوو لە ڕووی یاساییەوە هیچیان سەلمێنەر و باوەڕپێکراو (معتبر) نەبوون. هەر کات پێشەوا تۆمەتەکانی ڕەد دەکردەوە و داوای بەڵگەی لێدەکردن ئەوان تەنیا پشتیان بە بڵاوکراوەکانی ڕاگەیەنە گشتییەکان دەبەست.

لەو بارەوە سەروان محەممەد شەریفی کە وەک پارێزەر بۆ پێشەوا دانرابوو ویژدانی دەجووڵێ بەتایبەتی کە لەڕووی بیروباوەڕەوە ئیمانی بە دیفاع لە پێشەوا هەبووە بۆیە دێتە جواب و دەڵێ: «تۆمەتەکانی کە درابوونە پاڵ قازی محەممەد نادادپەروەرانە و قەزاوەتێکی ناعادیلانە بوو». ئەو بەرگرییە دەستەی سەرانی دادگا ناڕاحەت دەکات هەر بۆیە دواتر سەروان شەریفی کەوتە بەر غەزەبی سەرلەشکەر هومایونی و فەرماندەکانی دیکەی ئەرتەش و لە نەورۆزی ١٣٢٦ی هەتاوی کە ساڵی بەرزکرانەوەی پلەی سەربازی سەروان شەریفی بوو بۆ پلەی سەرگوردی بەڵام بەتۆمەتی دیفاع لە قازی محەممەد مەحکوم بە شکانی پلەی سەرگوردی کرا و ڕوتبەکەی پێ نەدرا. کەواتە دادگا نەک بۆ تۆمەتەکان بەڵگەی سەلمێنەری نییە بەڵکوو پێشوەختە بڕیاری داوە کە گوێ بە داکۆکی و بەڵگەکانی تۆمەتلێدراوانیش نەدات. ئەوەش زۆر سەیر نییە کاتێک بەڕواڵەت دادگا و لەناوەڕۆکدا لێژنەیەکی نیزامی بە نهێنی فەرمانێکی ڕێژیم کە لەلایەن حەمەڕەزاشاوە درابوو جێبەجێ دەکەن و دادگا ناچار کراوە حوکمی ئێعدامی قازییەکان بدا و بەڕێوەشی بەرێ.

لێرەدا دەگەین بەو ڕاستییە مێژووییەی کە بیری پاوانخوازانە و فاشیستییانەی نەتەوەی زاڵ، دەتوانێ یاسا و دەستووری بنەڕەتی وڵات لە بەرژەوەندی خۆیدا دەسکاری بکات و هیچ دەرفەت و بوارێک بۆ بەشداری و هاوبەشی نەتەوەکانی ناو ئەو چوارچێوە دەسکردە ناهێڵێتەوە و بەپێچەوانەوە بە توندترین شێوە پێش بە گەشە و پێشوەچوونیان دەگرێت . حوکمی دادگای نیزامی لەسەر پێشەوا و هاوڕێیانی بە لەسێدارەدان لە ڕێکەوتی ٢٠ی ژانویەی ١٩٤٧ی زایینی هەڵێنجراوی سیاسەتی ڕێژیمی دیکتاتۆر و فاشیستی حەمەڕەزاشای پەهلەوییە و هیچی تر.

بەشی ٤ –پێشەوا قازی؛ بەرگریکارێکی لێهاتوو، سەرۆکێکی نموونەیی

لە تەواوی قۆناخەکانی دادگاییکردنەکەدا پێشەوا قازی زۆر لێبڕاوانە و بوێرانە تۆمەت و تاوانەکانی دەدرانە پاڵی ڕەد دەکردەوە و بە زانایی و لێهاتوویی خۆی لەبواری یاسا و شارەزایی لە دەستووری بنەڕەتی ئەوکاتی وڵاتی ئێراندا بەرگری لە خۆی و هاوڕێکانی دەکرد. دوای ئەوەی دادگاش حوکمی بەسەردا سەپاندن ئەو ناڕازیبوونی خۆی دەربڕی و تانەی لە بڕیارەکە دا، داوای کرد کە ڕەوانەی دادگای پێداچوونەوە لە تاران بکرێت. لەڕاستیدا داکۆکیکردنی پێشەوا قازی بەشێوەیەک بووە کە دادگا و سەرانی دادگای خستۆتە ژێر پرسیارەوە و بە بەڵگە و دەلیلەوە وەڵامی سەرجەم تۆمەتەکانی داوەتەوە کە لە ١١٤ لاپەڕەدا نووسیویەتی و پێشکەش بە دادگای کردووە؛ بەڵام ئامانجی دادگا کە پیلانێکی ڕێژیم بوو ئامادە نەبوو نە تۆمەتلێدراوەکان و نە دۆسیەکەشیان بۆ دادگای پێداچوونەوە (استيناف) و نە بۆ دادگای (عالی كيفری) لە تاران بنێرێ بەڵکوو هەر لە بەندیخانەی پادگانی شاری مەهاباد مانەوە.

دواجار لەژێر گوشاری پێشەوادا ناچاربوون کە لە ڕێکەوتی ٨ی خاکەلێوەی ١٣٢٦ی هەتاوی (١٩٤٧/٣/٢ی زایینی) بۆ چەواشەکاری و بەلاڕێدابردنی ڕای گشتی دادگایەکی دیکە بەناوی دادگای پێداچوونەوە پێکبهێنن کە لەم پلەدارە نیزامییانە پێکهاتبوو:

١- دادوەری دادگا؛ سەرهەنگ ڕەجەب عەتایی (رئيس دادگاە تجديدنظر)

٢. داواکاری گشتی؛ سەرهەنگ ڕەزا نێکوزاد (دادستان نظامى)

٣- سەروان حوسەین سۆلحجو، ئەندامی دادگا

٤-سەروان نەبەوی، پارێزەری تەسخیری قازییەکان

لەو دادگایەشدا جیا لە تۆمەتەکانی پێشوو دوو تۆمەتی دیکەشیان درابووە پاڵ ئەویش ڕاپەڕینی چەکدارانە دژی حکومەتی ناوەندی و ئاگردانی ماڵ و موڵکی بەرپرسانی حکومەتی بوون. وێڕای ئەو دوو تۆمەتە جارێکی دیکە لەسەر تۆمەتەکانی دیکەشیان دادگایی کرانەوە. لێرەدا دادگا دیسان پێشێلکاری دەکات و بەرگرینامەکەی پێشەوا و هاوڕێیانی کە ١١٤ لاپەڕە بوو ناهێنن بۆ دادگا و بەمەش نایانهەوێ گوێ لە بەڵگە و دەلیلەکانیان بگرن و دەرەنجام هیچ ئاڵوگۆڕێک بەسەر بڕیاری حوکمی دادگای پێشوودا نایەت.

پێشەوا قازی محەممەد لە یەکەم ڕۆژی گیرانییەوە تا دادگا فەرمایشییەکەی تێکۆشا کە خۆی بە بەرپرسی هەموو ڕووداوەکان بزانێ و لەبەرامبەر هەموو هەنگاوەکانی کۆماری کوردستاندا خۆی بە لێپرسراو لە قەڵەم بدا. پێشەوا قازی دەیهەویست بەمجۆرە هەم بەڕێباز و ئامانجەکانی گەلی کورد وەفادار بمێنێتەوە و هەم ئەوەندەی بۆی دەکرێ لە تاوانی هاوڕێیانی کەم بکاتەوە تا بەڵکوو کەمێک سزای نادادپەروەرانەیان سووکتر بکات .لەوبارەوە ڕاشکاوانە ڕوویان تێدەکات و دەڵێ:» هەموو ئەو کەسانەی ئێوە گرتووتانن و لێکۆڵینەوەیان لەگەڵ دەکەن و تۆمەتیان دەدەنە پاڵ هیچ کامیان خەتا و تاوانیان نییە و هەرکارێکی ئەوان ئەنجامیان دابێ بە دەستوری من بووە ئەمنیش هەموو بەرپرسایەتییەکان وەئەستۆی خۆم دەگرم». هەروەها پێشەوا قازی لەسەر هێما و پیرۆزییەکانی کۆماری کوردستان و تەنانەت پشتیوانی و بەشداری کوردەکانی پارچەکانی دیکەی کوردستان بەتایبەتی بارزانییەکان و ئەفسەرە کوردەکانی کوردستانی باشوور، زۆر ئازایانە و سیاسییانە بەرپەرچی تۆمەتە هەڵبەستراوەکانیان دەداتەوە و کوردەکان بە برای خۆیان و کوردستانیش بە ماڵی ئەوان دەزانێ و زۆر جەسوورانە قامکی بێگانەبوون و داگیرکەر بۆ خوودی دادگا و ڕێژیمی شا ڕادەدێرێ.

داکۆکی سەرسەختی پێشەوا لە کۆمار و پشتیوانانی کۆمار پەیامگەلێکی گرنگی هەیە. یەکەم ئەوەی کە خۆیان بە تاوانبار نازانن، ئەوەش کە کردوویانە بە مافی خۆیانی دادەنێن و بە ئەرکێکی نەتەوەیی و نیشتمانی خۆیان هەستاون. هەروەها پێشەوا هەروەک چۆن لە سەردەمی کۆماردا خۆی بە بەرپرسیاری دابینبوونی ژیانێکی ئازادانە و ئارام دەزانی و ئاسایشی تەواوی بۆ هاونیشتمانییانی کۆمار دابین کردبوو، بە هەمان شێوە لە دادگاشدا ئامادەبوو بەرپرسیارێتی قورستر بخاتە سەر شانی خۆی و بە داکۆکیکردن لە کۆمار و ڕێبازەکەی دیتمان کە ڕێژیمی بەچۆکدا هێنا و ڕیسواییەکی مێژوویی خستە پاڵ ڕێژیمی ئێران و شانازی سەرۆکی نەتەوەیی پێبڕا کە دوای تێپەڕینی ٧٣ ساڵ لە شەهیدکرانی ئێستاش ناو و ڕێبازی زیندووە و وەک قارەمانێکی نەتەوەیی نەک تەنها لە کوردستانی ڕۆژهەڵات بەڵکوو لە هەر چوار پارچەی کوردستان چاوی لێدەکرێ.

پەیامی دووهەمی باوەڕمەندی پێشەوا بە یەکێتی نەتەوەیی و هاوچارەنووسی گەلی کورد و کوردستانەکەیەتی. ئەو بێ جیاوازیدانان داکۆکی لە هەموو ئەو پێکهاتانە دەکات کە لە کۆماردا بەشدار بوونە و بە گوێرەی خۆیان ڕۆڵ و بەرپرسیارێتیان هەبووە . بەو شێوە داکۆکیکردنە، گوتاری نەتەوەیی پێشەوا -کە لە کۆماری کوردستاندا بە کردەوە بەرجەستەی کرد- لە بەناو دادگای ڕێژیمدا مانای حەقیقی و ڕاستەقینەی خۆی دەبەخشێ و دوژمنیش هەست بەو ڕاستییە دەکات کە پێشەوا ئیدی داهێنەر و دامەزرێنەری یەکەم دەوڵەتی نەتەوەیی کوردییە و گەلی کوردیش پێشوازی لێکردووە. بەداخەوە لە ڕێکەوتی ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٢٦ی هەتاوی بەرامبەر بە ٣٠ی مارسی ١٩٤٧ی زایینی حوکمی دادگای نیزامی بەڕێوەچوو و پێشەوا و هاوڕێیانی شەهیدکران .

کۆتایی

لەڕاستیدا ئەو بابەتە دەکرێ زۆر درێژتر بێ و لە ڕەهەند و بواری دیکەشەوە هەڵوەستەی لەسەر بکرێ بەڵام هەوڵم دا بەکورتی دادگاییکردنەکە لە ڕوانگەیەکی یاسایی-سیاسییەوە هەڵسەنگێنم .

لە کۆتاییدا دەڵێم کە ڕێژیمە یەک لەدوای یەکەکانی زاڵ بەسەر کوردستاندا نەک دەرفەتی بەشداری سیاسی بە نەتەوەی کورد نادەن بەڵکوو ماف و ئازادییەکانیشی لێ زەوت دەکەن و لە ئەگەری خەبات بۆ بەدەستهێنانی مافەکانیشیدا سەرکوت و قەڵاچۆی دەکەن. دادگاییکرانی ڕێبەرانی کۆمار هاوشێوەی کردەوەی ڕێژیمە کۆلۆنیالیستەکانی سەدەی ڕابردووە کە وێڕای داگیرکردنی خاک و بەتاڵانبردنی سامانی وڵاتەکەیان، سەرکردە و خەباتی نەتەوەکانیشیان لەناو دەبرد.

دادگایی و شەهیدکرانی پێشەوا قازی و هاوڕێیانی ئەوەمان پێدەڵێ کە یاسای بنەڕەتی وڵات و هێزی نیزامی وڵات لە خزمەتی گرووپ یان نەتەوەی زاڵدایە کە خۆی بە سەردەستەی نەتەوەکانی دیکە دادەنێ و هیچ چەشنە باوەڕێکی بە ماف و ئازادییەکانی نەتەوەکانی دراوسێی نییە. لە دادگاییەکەدا یاسا و دادپەروەری بزرە و بیری چەقبەستوو و دوگمی فاشیزم ڕۆڵ دەبینێ. بەناو دادگاییەکەی ڕێژیم نیشانی دا کە چەندە ترسی لە ئیرادەی خەڵکی کوردستان هەیە و نەیوێرا بە ئاشکرا ڕەوتی کارەکانی دادگا بڕۆنە پێش.

پەیامێکی دیکەی دادگاییەکە ئەوەبوو کە ڕێژیم ئامادە نەبوو بەشێوەیەکی فەرمی و لە دادگایەکی دەستووریدا پرسی کورد بێنێتە بەر باس و هەوڵی چارەسەری کێشەی نێوان دەوڵەتی ناوەندی و کۆماری کوردستان بدات. لەبەرامبەردا گەلی کورد دوای ٧٣ ساڵ بەسەر دادگاییکرانی ڕێبەرانی کۆماری کوردستان، کۆماری کوردستان بە یەکەم ئەزموونی دێموکراتیکی فەرمانڕەوایی کوردی دەژمێرێ و (پێشەوا قازی)ش بە سەرکردەیەکی نەتەوەیی و یەکەم سەرکۆماری خۆی دەزانێ.

هەزاران سڵاو بۆ گیانی هەرگیز نەمری پێشەوای کورد.

ڕیسوایی بۆ قاتڵانی ڕێبەرانی کۆماری کوردستان و سەرکەوتن و ڕزگاری یەکجارەکی بۆ نەتەوەی کورد.

یاد و ناو و ڕێبازی کۆماری کوردستان و پێشەوای کوردان هەردەم بەرز و زیندوو ڕادەگرین.

دیاردەی خۆدەرخستن

ئاسۆ ساعدی

پێشەکی:
کێشە کۆمەڵایەتییەکان دیاردەگەلی جیهانی و مێژوویین، چونکە مرۆڤەکان لە هەوراز و نشێوەکانی مێژوودا بەردەوام لە ئێش و ئازارە کۆمەڵایەتییەکان زیانی زۆریان بەرکەوتووە و هەردەم بەدووی دۆزینەوەی هۆکار و پاڵنەرەکانیدا بوونە تا ڕێگا و شێوەگەلێک بۆ ڕزگاربوون و چارەسەرکردنی ئەو دیاردانە بدۆزنەوە.
بە بڕوای زۆربەی کۆمەڵناسان مەسەلە کۆمەڵایەتییەکان، بابەت و نیگەرانیگەلێکن کە لەلایەن خەڵکی کۆمەڵگا و پارێزەرانی دیسیپلین، وەکوو دیاردەی ناتەبا لەگەڵ نۆرم و بەهاکانی کۆمەڵگا دەناسرێن.
ژیان لە ڕایەڵکەی ئاڵۆزی کۆمەڵایەتی دەبێتە هۆی ئەوە کە خەڵک دابو نەریتی پێکەوەژیانکردن فێر بن و هەر ئەم بابەتە ڕەفتاری مرۆڤەکان دوورنواڕی دەکات، بەڵام جارجار هەندێک لە نۆرمەکان دەنێتە ژێرپێ و سەرپێچی لێ دەکات.
ئەم کەسانە نەزمی کۆمەڵگا پێشێل دەکەن و جۆرێک سەرلێشێواوی کۆمەڵایەتی دروست دەکەن.
خۆدەرخستن بابەتێکە کە لە ناخی هەموو گیانلەبەرێکدا هەر لەسەرەتای ئافراندنەوە هەبووە و هەیە، هەر گیانلەبەرێک بەجۆر و شێوازێک خۆی دەردەخات و خۆدەرخستن تایبەت بە چاخ و سەردەمێکی تایبەتی نییە، بەڵام بەداخەوە ئەم بابەتە لە سەردەمی ئێستا بۆتە دیاردە و کەلێنێکی یەکجار گەورەی لە کۆمەڵگای مرۆیی و تاکەکاندا پێک هێناوە بەجۆرێک کە لە کۆنترۆڵ چووەتە دەرێ.
پیشەیی بوونی کۆمەڵگا و پەرەسەندنی شارنشینی بووەتە هۆی گەشەی تاکگەرایی لە مرۆڤەکان و ئەم بابەتە ویستی تاکەکانی بۆ بەرچاوی و سەرنجراکێش بوون جوڵاندووە. ئێستە ئەگەر تاکەکان بتوانن بەکەڵکبوونی خۆیان بسەلمێنن بەشداری کردن لە کۆمەڵگا پەرەدەستێنێ.
جگە لەمە لەوانەیە ناهومێد و دڵسارد ببنەوە و بۆ وەدیهاتنی خواستەکانیان بە دوو شێوە دژکردەوە نیشان بدەن:
ئا) گۆشەنشینی و لە کۆمەڵگا بێگانەبوون.
ب) بۆ بینراوی و جێی سەرنج بوون دەست بدەنە کردەوەی بەلاڕێداچوون.
لە هەموو سەردەمە مێژووییەکان بەسەرنج بە ناوەرۆک و سروشتی پێکهاتەکان، ڕێکخراوەکان، دامودەزگا و پێوەندییە کۆمەڵایەتییەکان، وێنا، شێوە و جۆرێکی تایبەت لە بەلاڕێداچوونی نۆرمە کۆمەڵایەتییەکان لە کۆمەڵگا سەری هەڵداوە.
بەم پێیە لە هەندێ لە سەردەمە مێژووییەکان، هەندی لە ڕەفتارەکان بە ڕەفتاری بەلاڕێداچوو پێناسە کراون. بە واتایەکی تر بە گۆڕانی پێکهاتەکان و ڕێورەسمە کۆمەڵایەتییەکان، نەتەنیا شێوە و جۆری نوێ لە دیاردەکان سەریان هەڵداوە، بەڵکوو ڕادەی تەشەنە و پەرە و واتا و ماناکانیان گۆڕدراوە.
دیاردەکان لە چوارچێوەی جۆراوجۆر دەرکەوتوونە کە یەکێک لەم دیاردانە، دیاردەی خۆدەرخستنە.

پێناسەی خۆدەرخستن:

ئەلێکساندر ماری، لە پۆلێنبەندی پێویستییەکان، ویستی خۆدەرخستن دێنێتە بەرباس و بەم جۆرە پێناسەی دەکات: «ویستی خۆدەرخستن یان خۆنیشاندان، کاریگەرێتی لەسەر کەسانی تر، جووڵاندن، پەیجوورکردنی خەڵکی و خافڵاندنیان». ماری ئاماژە بە کاریگەری فاکتەری دەروونی پێویست دەکا و دەڵێ: «ڕەفتاری تاک تەنیا لە پێداویستی یان پاڵنەرە دەروونییەکانیەوە سەرچاوە ناگرێت، بەڵکوو ژینگە و شێوازی ڕوانینی بەو ژینگەیەش لەم ڕەفتارەدا کاریگەرە.
کەوابوو بە هەر ڕادەیەک سەبارەت بە پاڵنەرە دەروونییەکانی تاک و فاکتەرە دەرەکی یان ژینگەییەکانی (بەتایبەت لەوەی کە چۆن دەیانبینێت و دەرکیان پێ دەکات) ئاگایی زۆرترمان هەبێت، باشتر دەتوانین ڕەفتارەکانی پێشبینی بکەین».
کرونباخ، لە پۆلێنبەندی پێداویستییەکان، «پێویستی بە پەسەند و تاریفکردنی خەڵک» دێنێتە بەرباس.
لە ڕوانگەی ئەوەوە مرۆڤ پێویستی بە پەسەند و تاریفی هەموانە، منداڵ ئاواتیەتی گرووپی هاوتەمەنەکانی قبووڵی بکەن.
فەرمانبەر پێی خۆشە هاوکارەکانی وەری گرن و پەسەندی بکەن و بە گشتی هەموو کەسێک پێویستی بە قبووڵکردنی هاورێیەکانی و خەڵکانیترە کە لەگەڵیان پێوەندی کۆمەڵایەتی هەیە.
هەستی هۆگری بە گرووپ لە تایبەتمەندییە بەرچاوەکانی مرۆڤی کۆمەڵایەتییە.
تاک ئەیهەوێ بەستراو بە گرووپ بێت، قبووڵ کردنی ڕێساکانی گرووپ و جێبەجێ کردنی ئەرک و بڕیار و ئەنجام نەدانی هێندێ کاری دیکە، لە پێداویستییەکانی مرۆڤ بە پەسەندی گرووپەوە سەرچاوە دەگرێت.
مرۆڤەکان بە شوێن مل پێدانان و پێویستی بە ڕێزگرتن، قبووڵ و گرینگی پێدانن کە لەلایەکەوە هاوڕەنگی خەڵک بن نەوەکوو خەڵک لۆمە و سەرزەنشتیان بکات و لەلایەکیترەوە هەوڵ دەدەن لە خەڵک وەدوا نەکەون.
بەواتایەکیتر، ئەمە پێویستی سروشتی ڕێزگرتن و پەسەند و گرینگییە کە مرۆڤەکان پەیڕەوی لە نۆرم و گرێدراوی بە پێویستییە پێوانەییەکان لەلایەن گرووپەوە ناچار دەکات.
لە هەندێ بواردا پێویستی بە ڕێز و پەسەند، برێ سەرتر دەچێت و دەبێتە پێویستی «شاز دەرکەوتن».
لەم بوارەدا، مرۆڤەکان تەنیا بەشوێن فاکتەرگەلێکەوە نین کە بە شێوەی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ بۆ وەدەستهێنانی توانایی و دابینکردنی پێویستی پاراستن و گرەنتی پێویستییە جەستەییەکان بێت، ئەوان پێویستیان بە خۆدەرخستن و سەرێتی بەهۆی فاکتەرگەلێک هەیە کە دەگمەنە و هیچ پێوەندی بە پێویستی جەستەییەوە نییە، بۆ وێنە زێڕ و زیو، جلوبەرگی بەنرخ و سەرنجڕاکێش و ...
بەم شێوازە، بەگشتی بەو هۆکارانەی سەرەوە، ڕێگای نوێ بۆ دەستەبەرکردنی پێداویستییەکان لە ڕێگەی هەندی کەسەوە دێتە ناو کۆمەڵگا، بەو پێیە نۆرمەکان کاریگەری باشی خۆیان لە ئافراندنی پێداویستی نیشان دەدەن و دێنە ناو پرۆسەکەوە.
مەبەست لە «خۆدەرخستن» چییە؟ ئەم واتایە بۆ ڕەفتار بەکار دەبەین کە بە شێوەیەک هەوڵ دەدات تاکوو بەهۆیەوە دەورووبەرەکەی ستایش و دەستخۆشی لێ بکەن.
خۆدەرخستن تەنیا جێبەجێکردنی کارێکی باش لە پێش چاو بەردەنگەکان نییە؛ کەسێکی خۆدەرخەر بەلای هەموو کەسێکەوە خۆی دەرناخات و تەنیا لەپێش چاو کەسانێکەوە ئەم کارە دەکات کە دەیهەوێ کاریگەرییان لەسەر دابنێت.
زۆرجار ئەبینرێت ئەو کەسانەی خۆدەردەخەن لە ئاخاوتنە کاتییەکاندا بە شێوازی جۆراوجۆر دەست ئەدەنە خۆهەڵکێشان و خۆدەرخستن.

هۆکاری خۆدەرخستن:

١- لە بنەڕەتدا مرۆڤەکان بە شوێن ئەوەوەن سەیر بکرێن یان ببینرێن کە ئەگەر لە سەردەمی منداڵیدا دروست پەروەردە کرابێت، دەبێتە هۆی زۆری متمانەبەخۆیی، باوەڕبەخۆبوون، سەربەخۆیی و ئاشکرابوونی داهێنەرێتی ڕەفتاری بۆ ژیانی داهاتوو کە لەوێدا هیچ پێویست بە خۆنواندنی نابەجێ و خۆبەسەرێتی بینین بەسەر کەسانی دیکەدا ناکات، چونکە هیچ مرۆڤێک لە هیچ بوارێکەوە لە یەک ئاستدا نییە.
سامان، توانایی زەینی، جوانی، پلەو پایە و ... هۆکاری سەرێتی نییە، سەرەڕای هەموو ئەم جیاوازییانە ئەوەی گرینگە پێکەوەگونجان و ڕێزگرتن لە سامانی دەروونی و قبووڵ کردنە کە نەبێتە هۆی بەلاڕێداچوون و پێشێلکردنی نۆرم و بەها کۆمەڵایەتی و تاکەکەسییەکان.
ئەگەر باوەڕتان بە خۆتان هەیە کە بە ڕادەی پێویست باشن کەوایە پێویست بە خۆدەرخستن نییە ئەمانە تەنیا کاتێک خۆدەردەخەن کە هەست دەکەن پێویستیان پێیە، ڕێک لەو کاتە کە پێیان وایە کەسانیتر حیسابیان بۆ ناکەن یان بە کەسێکی گرینگیان دانانن؛
کەوابوو لێرەدایە کە کەسی خۆدەرخەر هەوڵ دەدات خۆی بە گرینگ نیشان بدات.
٢- ڕیشەی خۆدەرخستن و وەدیهاتنی مانۆڕی زریقەوبەریقەدار بە چۆنیەتی بەش و شوێنی خوێندن، سامان و دارایی، ڕادەی توانایی زەینی و ... ڕەفتارێک کە لە کاتی ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ کەسانیتر بەکاری دەبات سەرچاوەکەی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی منداڵی.
بێبەشییەکانی سەردەمی منداڵی بووەتە هۆی «گرێی دەروونی» و وەها کەسێک بە نمایشکردنی خۆی، کەموکوڕییەکانی قەرەبوو دەکاتەوە.
خۆشەویستی پێنەکردنی پێویست و سەرنجنەدانی سەردەمی منداڵی لە بنەماڵە، لەم حاڵەتەدایە کە کەسایەتی منداڵ چۆن خۆشەویستی پێویستی نەبینیوە، زیانی پێگەییوە لە ماوە و سەردەمی ژیانیدا، هەستی پێویستی بە سەرنجدا، خۆشەویستی و خۆشویستنی دیترانی پێویستە. لەلایەکیترەوە، سەرنج و خۆشویستنی لەڕادەبەدەریش منداڵ نازنازی و پڕچاوەڕوانی دەکات.

لە وەها بنەماڵەگەلێکدا منداڵ نمایشی بار دێنن کە ئەم شێوە بارهێنانە دەبێتە گرفتی دوارۆژی کۆمەڵگا.
٣- گرفتی شوناس.
٤- کاڵبوونەوەی بەهاکان، سەرنجنەدان بە کێشەی دەروونی و تایبەتمەندی باش و پڕبایەخی مرۆیی.
٥- هاندانی ڕەفتارە نمایشییەکان لەلایەن کۆمەڵگاوە.
٦- بەهاتەوەری و پەسەندی دڵڕفێنی، سەرنجڕاکێشی ڕواڵەتی و فریودەری و نازفرۆشی لە کۆمەڵگا.
٧- بە هەر ڕادەیەک کە ڕەفتار و ئاکاری کەسی لە دنیای ڕاستیدا لەبەرچاونەگیردرێت، بەو ڕادەیە ڕوو دێنێتە خۆدەرخستن لە دنیای مەجازیدا.
٨- گشتگیری دیاردەی «خۆنوێنی»، بەجۆرێک ئەگەر کەسێک پەیڕەوی لەو دیاردە نەکات، بە دواکەوتوو دێتە ئەژمار.
٩- لاوازی بڕوابەخۆیی و خۆبەکەم زانینی ئەم کەسانە، ئەوانی لە سامانە دەروونی و ڕاستەقینەی خۆیان خافڵ کردووە بۆیە ڕوو دەکەنە خۆدەرخستن و ڕواڵەتسازی و سەرنجڕاکێشی.

بواری مرۆڤناسی خۆدەرخستن لە ڕوانگەی دوکتور ناسر فەکوهی:

خۆدەرخستن بەتایبەت لە چوارچێوە و شێوازە ئابوورییەکەی بە وشەی «دەست بڵاوی» بۆ هەمووان ئاشنایە، دیاردەیەکی جیهانگیر و ناسراوە کە بێجگە لە لێکۆڵینەوەی دەروونناسی، لێکۆڵینەوەی کۆمەڵناسی و مرۆڤناسی زۆری لەسەر کراوە.
ڕوانگەی زانستی بە چەمکی «خۆدەرخستن»، دەتوانین لە وشەگەلی دیکە بەدوایدا بگەڕێن و پێش لە هەموو شتێک پێویست بە «خۆ» بوون، یان لەوانەیە پێویست بێت بڵێین کە لە ڕاستیدا پێویست بە «بوون» و شوناسە. بەپێچەوانەی جیهانی پێش سەنعەت کە لەوێدا «بەستراوەیی» بە تایفە، گرووپ، ئایینزا، سەرۆک و ... دیاری دەکرد کە هەرکەس «کێیە» و ئەم بەستراوەییە بێگومان و بەتایبەتی لە گرووپە بچووکەکانی ئەم جیهانە (گوند و شارە بچووکەکان) پێویستی بە ئاشکرابوونی ڕواڵەتی و دارایی نەبوو و بەهۆی پێوەندی «ڕووبەڕوو» دیاری دەکرا، لە جیهانی پێشکەوتوو، زۆربەی تاکەکان و لەوانەیە بتوانین بڵێین زۆربەی ئەوانە، بۆ ئەوەی کە بڵێن «کێن» و تەنانەت زۆرجار بۆ ئەوەی کە تێبگەن کە کێن، پێویستیان بە «خۆنیشاندانە» کە کێن. جگە لەمە ڕێگایەکیتری بۆ نەماوە تاکوو شوناسی خۆی بەهۆی ئاشکراکردنی لە چوارچێوەگەلی «ئاشکرا»کراو و «دووبارە نواندن» بسەلمێنێت و جارجار ئەم «سەلماندنە» دەبێ بۆخۆی و نزیکترین کەسەکانیشی بێت.
ئەم بابەتە دەبێتە هۆی ئەوەی کە مرۆڤ ناچار بێت بەم قاڵبە، بارودۆخێکی دارایی دروست بکات کە هاوکات «جەستە» و شێوەی دەرخستنی جووڵەیەکی هێمایی کۆمەڵایەتی، سیستمی زمانناسی و پێوەندی میدیایی، پێوەندییەکان و ئاڵوگۆڕەکانی گیرۆدەی خۆی بکات.
ەم پێیە تاک ئیتر بەستراوە بە خۆی نییە، بەڵکوو ئەمە خۆیەتی کە دەبێ لە ڕێگەی سیستمی «نیشانەی تێگەیینی – گەڕاندنەوە» کە بنەماکەی جیاوازی لێکنەچوونی یان بە واتایەکیتر «خۆدەرخستن» بوونی خۆی بسەلمێنێ.
ئەم بابەتە لە کۆمەڵگای هێژموونیکی ئێستا هێزی بزوێنەری بێکۆتایی و پانتاییەکی بەربڵاو بۆ ململانێیەکی بێوچان لە نێوان هێزی زنجیرە پلەکانی باڵادەستی کۆمەڵایەتی (لە قاڵبی سیاسەت و هێز بە شێوەی گشتی) و تاکەکەس تەنیا و تاکی یەکینە یان گرووپ دروست دەکات.
لە کۆتاییدا ئامانجی هەردوو گرووپ ئەوەیە کە کۆنترۆڵی ژینگەی نواندنەوە و «خۆدەرخستن» بگرنە دەست.

خۆدەرخستن و شوناس:

فاکتەرگەلێک هەن کە دەبنە هۆی بەهێزکردنی شوناسێکی تایبەت لە تاکدا و کەسی خۆدەرخەر ئەو کارەی خۆش دەوێ. بۆ وێنە: بیر و زیرەکی.
تاک ئەم تایبەتمەندییەی خۆش دەوێ کەوابوو خۆی بە وشیار و زیرەک دەبینێت و بێگومان کردارگەلێک بۆ خۆدەرخستن ئەنجام دەدات تاکوو ئەم تایبەتمەندییە بنێتە نمایش.
هاوشێوەی ئەوەی کە ئەگەر تایبەتمەندی وشیاری و زیرەکی لە کەسێکیتردا ببینن پێیان خۆشە هەر ئەم تایبەتمەندییە بە خۆدەرخستن نیشان بدەن تاکوو بیسەلمێنن کە ئەوانیش کەسێکی وشیار و زیرەکن.
هۆش و زیرەکی تایبەتمەندییەکی زۆرباشە، بەڵام نابێ ببێتە هۆی هەست بە سەرێتی کردن بەسەر کەسانیتردا ئەگەر ئێوە کەسێکی سەرسووڕهێنەرن و لەوبڕوایەدان کە دیترانیش ئێوە بەو تایبەتمەندییەوە دەناسن ئیتر پێویست ناکات بە خۆدەرخستن خۆتان بسەلمێنن.
لە ڕاستیدا ئێمە کاتێک خۆمان دەردەخەین کە کەسەکان ئێمە بە شێوەی نەرێنی هەڵدەسەنگێنن یان پێویستمان بە سەرنجیانە. خۆدەرخستن تەنیا تەقەلای هزر بۆ شرۆڤەکردنی تاکە و لەم بارەیەوە وێنەیەکی خەیاڵی کە لە خۆی هەیەتی ئەگەر گیروگرفتێکی هەبێ، چارەسەری دەکات.

«ئێکۆ» یان «ئێگۆ»؟

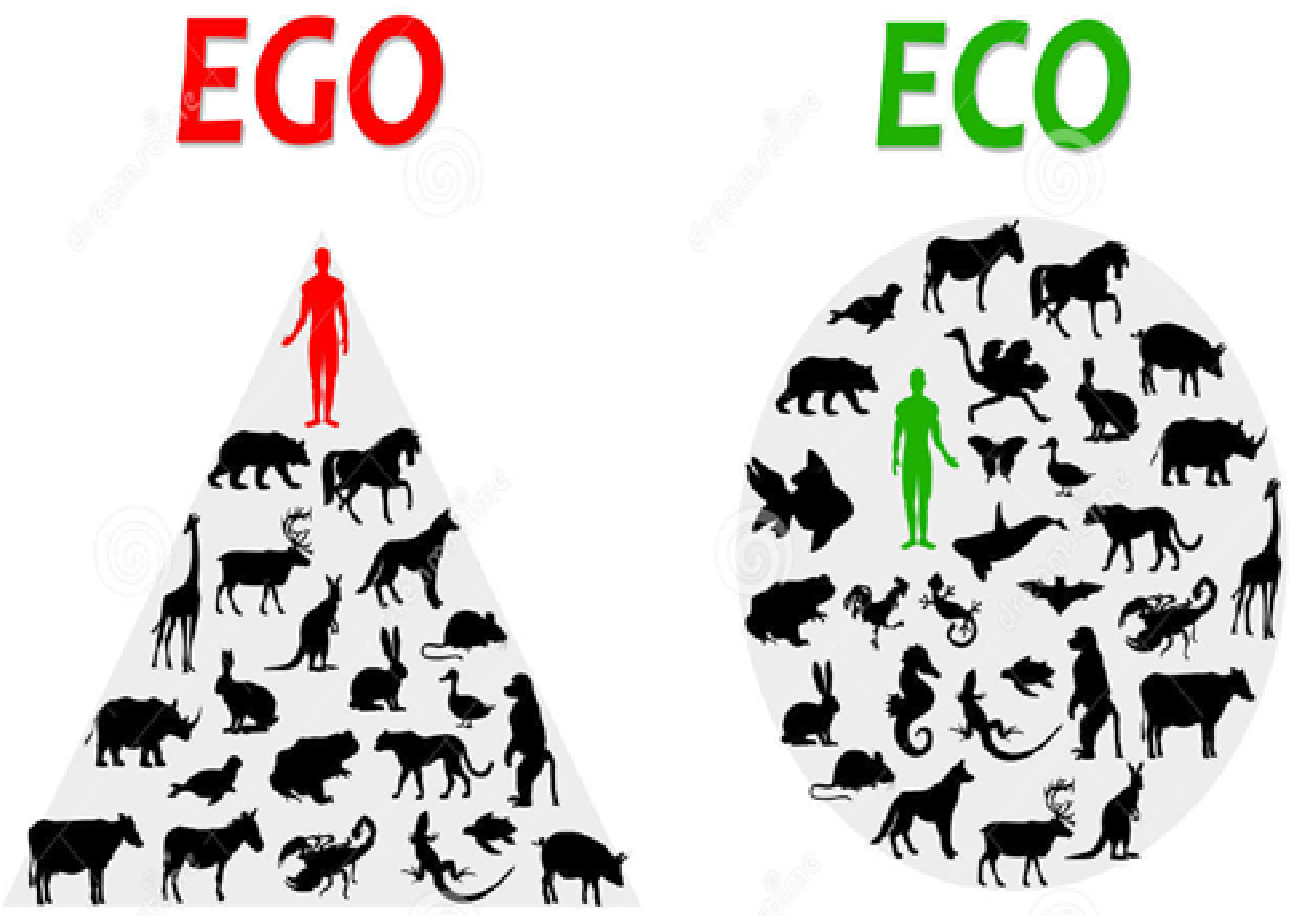

کوردستان

کۆڤید ۱۹ یان کۆرۆناڤایرۆس، نوێترین ئێپیدێمی جیهانییە کە هاوکات لەگەڵ خەسارە ئینسانی و ئابوورییەکانی هەندێ باس و خواستی جۆربەجۆریشی لای بیرمەندانی بوارە جۆراوجۆرەکان هێناوەتە ئاراوە؛ بۆ نموونە سرووشتگەرا یان ناتۆرالیستەکان پێیان وایە کە هاتنی ئەم نەخۆشییە بووەتە هۆکارێک بۆ هەناسەکێشانێکی دووبارەی زەوی و سرووشت و لە هەمان کاتیشدا وەئاگاهاتنەوە و ناچارکردنی مرۆڤ بۆ بیرکردنەوە لە ئاکاری ڕابردووی و هەوڵدانێک بۆ دووبارەپێناسەکردنەوەی خۆی وەک یەکێک لە بوونەوەر و گیانلەبەرەکانی ئەم گۆی زەوییە. ئەوەیکە ڕوونە مرۆڤ هەر لە کۆنەوە وەها بیری کردۆتەوە کە خاوەنی ڕەهای گۆی زەوی بە هەموو هەسارۆکەکانییەتی.

ئەمەش لەو ڕستەوە سەرچاوەی گرتووە و دەگرێ کە دەڵێ: «مرۆڤ ئەشرەفی مەخلوقاتە!».

شیکردنەوەی زیاتری ئەم باسەش وا دەخوازێ کە ئێمە لەسەر بنەمای دوو چەمک ڕاوەستە بکەین: چەمکەکانی «ئێکۆ» و «ئێگۆ».

(ECO & EGO).

لە زمانی ئینگلیسیدا وشە یان چەمکی ئێکۆ بریتییە لە ژینگە، سرووشت یان شوێنی ژیان. لە بەرامبەریشدا ئێگۆ بەواتای خود، نەفس و من دێت.

گرینگی هێنانە بەرباسی ئەم دوو چەمکە بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە من (بەواتای مرۆڤی ئەم سەردەمە) چەندە لەڕاستای دابینکردنی بەرژەوەندی و قازانجەکانی خۆم و بێ لەبەرچاوگرتنی نەزمی گشتی جیهانی و مافی ژیانی باقی بوونەوەرەکانی ئەم دنیایە، پەلاماری سرووشت (بەواتای شوێنی ژیانی باقی بوونەوەر و گیانلەبەرەکانی) داوە؛ بەواتایەکی تر « ئێگۆ « بەردەوام بۆ تێرکردنی خۆی و هاوچەشن و ویستەکانی و گەیشتن بە حەزە بێسنوورەکانی بێ لەبەرچاوگرتنی بایەخە ئەخلاقییەکان و مافی باقی بوونەوەرەکان هێرشی کردووەتە سەر « ئێکۆ» و هەموو ڕووەک و ئاژەڵ و شوێنی ژیانیانی کردووەتە دەسمایەی زیاتر پەلهاویشتنی خۆی و بنەمای ژیانیانی کردووەتە ئامانج.

ئاسەوارە نەرێنییەکانی چالاکییە مرۆییەکان و لە ئاکامیشدا لەنێوچوونی بەشێکی بەرچاو لە گرێچن و پێکهاتەی ئێکۆسیستمە گرینگەکانی جیهان ئەو کەتوارە تاڵەیە کە وەک ئاماژە پێکرا بوونەوەرێک بەناوی «ئینسان» لەژێر ناوی ئەوەیکە ئەرباب و خاوەنی ئەم گۆی زەوییەیە هێناویەتە دی کە ڕەنگە بەجورئەتەوە بتوانین بڵێین گرینگترین و لە هەمان کاتیشدا مەترسیدارترین دۆخێکە کە زەوی بە درێژایی تەمەنی زیاتر لە ٤ میلیارد ساڵی خۆی بینیویەتی!

ئەمەش لە ڕوانگەی «انسان محوری» مرۆڤەکانەوە سەرچاوەی گرتووە و تا ئەو کاتەی کە مرۆڤایەتی بەخۆیدا نەچێتەوە و بڕوا بەوە نەهێنێ کە ئەویش تەنیا بوونەوەرێکە هاوشێوەی باقی بوونەوەرەکانی جیهان ئەوا ڕەوتی لەنێوچوونەکان نەتەنیا کەمتر نابێتەوە بەڵکوو خێراتر دەبێتەوە و کاریگەرییە نێگەتیڤەکانیشی زیاتر دەردەکەون.

کۆڤید ۱۹ ئەگەرچی یەکەم ڤایرۆس نییە کە ژیانی مرۆڤی لەگەڵ مەترسی بەرەوڕوو کردووەتەوە و لە هەندێ حاڵەتدا تابلۆی زۆر تراژیکی نیشانمان داوە بەڵام بەدڵنیاییەوە دواپەتا و ئێپیدێمیش نابێ، بەڵام ئەوەیکە گرینگە تاکوو ئێمە بیبینین، لەڕاستیدا هێز و توانایی شاراوەکانی ئەو سرووشتەیە کە ژیانی پێمان بەخشیوە بەڵام ئێمە بێبەزەییانە سەرقاڵی لەنێوبردنی ماکەی ژیانی خۆمانین!

ئەوەیکە ڕوونە سەرچاوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا کە لە چەند حەوتووی ڕابردوودا ژیانی ئێمەی مرۆڤی لەگەڵ کۆمەڵێک پرسیار و ئەگەر و بەڵام بەرەوڕوو کردووە بریتییە لە دەستێوەردانە نابەجێکانی مرۆڤ لە زنجیرەی خۆراکی خۆی کە دەتوانین بێژین لە دەرەوەی ئاڵقەی پێوەندیدار بە مرۆڤ بووە؛ واتە دەستێوەردان لە ئێکۆسیستم بۆ تێرکردنی زیاتری خۆمان کە ئاکامەکەی بووەتە فیدبەکێکی نەرێنی مەترسیدار و کوشندە کە کۆی سیستم و پێکهاتەی ژیانی لە هاوسەنگی خۆی هێناوەتە دەر و ئاسەواری گەلێک نێگاتیڤی لێکەوتۆتەوە.

دواداتا و زانیارییەکانی ناسا و ڕێکخراوە جیهانییەکانی چالاک لە بواری ژینگە دەریان خستووە کە هەنووکە بەهۆی کەمتربوونەوە یان ڕاوەستانی چالاکییە مرۆییەکان (لەوانەش هاتوچۆکردن بە ماشین، فڕۆکە، تێرەن و پاپۆڕ و ... ، داخران یان کەمتربوونەوەی چالاکی کارگە و کارخانە سەنعەتییەکان، بڕینەوەی بێسنووری دارستانەکان و کەڵکاوەژوووەرگرتن لە سفرە ژێرزەوینییەکانی ئاو و هەروەها کەمبوونەوەی ڕاوی ئاژەڵانی وەحشی) ڕێژەی پیسایی هەوا و ئاو زۆر زۆر کەمی کردووە و بەو هۆیەوە سروشت توانیویەتی هەناسەیەک هەڵمژێت و ئارامییەک بەخۆوە ببینێ!

بەڵام پرسیاری جیددی لێرەدا ئەوەیە کە ئەم ئارامییە تا کەی بەردەوام دەبێت؟

و مرۆڤ چەندە لەم ڕووداوانە وانە وەردەگرێ تاکوو لە داهاتوودا دووبارە تووشی هەڵەی وەها کوشندە نەبێتەوە؟

ئەگەر بە ڕوانینێکی عەقڵانییەوە بمانهەوێ وڵامی ئەم پرسیارە بدەینەوە دەبێ بڵێین مرۆڤ هەوڵ دەدات کە خوێندنەوەیەکی نوێی لە خۆی، ژیانی دەوروبەری، پێگەی لە ئاستی جیهانی و شێوازی هەڵسوکەوتی لەگەڵ جیهان، هەبێت بەڵام بە دیوێکیتردا و بە سەیرکردنی ڕابردووی ئەم بوونەوەرە دەبێ بڵێین بەداخەوە دۆخەکە خراپتر دەبێت و چاکتر نابێ؛ بەڵام بەو حاڵەشەوە ئەمە ئەرکی ئەخلاقی تاکی مرۆڤە کە لە خۆیەوە دەس پێبکات، پێناسەیەکی نوێ بۆ خۆی ببینێتەوە، لە پێگەی «ئەرباب» بوون دابەزێ و ببێتەوە بەو مرۆڤەی کە بەشێکە لە جیهان؛ لە هەلەکان بە قازانجی «ژیان» کەڵکوەربگرێ و ژیانی گیانلەبەر و بێگیانەکانی دیکە نەکاتە ئامرازێک بۆ خۆشنژیوی خۆی.

لۆژیکی سەردەم وا دەخوازێ کە بیر بکەینەوە و پێش لە هەموو شتێک وڵامی ئەم پرسیارانە بدەینەوە کە من کێم؟

چیم دەوێ؟

لە کوێی هاوکێشەکاندا جێم گرتووە؟

دەمهەوێ چی بکەم؟

ئەرکی سەرشانم چییە؟

وێـــستگه

کۆڤید ۱۹، بیانوویەک بۆ هاودڵیی کوردستانیان

نووسین: هێـمۆ

ماوەیەکی زۆرە کە ڤایرۆسێکی مەترسیدار ڕووی لە هەموو وڵاتانی جیهان کردووە، لە زۆربەی وڵاتەکاندا بێبەزەییانە گیانی خەڵکی ئەستاند و لە هەندێک وڵاتیشدا بە پێشگیری و کۆنترۆڵی خێرای دۆخەکە، ڕێژەی قوربانییان لە ئاستێکی زۆر نزمدا خۆی نواند. لە زۆربەی وڵاتانی جیهاندا ڕێک دوابەدوای ئاگاداربوونەوە لە هاتنی ڤایرۆسەکە، لە لایەن دەوڵەت و ناوەندە پێوەندیدارەکانەوە بۆ پێشگرتن لە تووشبوونی ڕێژەیەکی زیاتر، بڕیاری ڕاگەیاندنی دۆخی بەپەلە درا و هاوکات هەموو ناوەند و شوێنە گشتییەکان داخران تاکوو پێش بە کۆبوونەوەی خەڵک لە شوێنگەلی تایبەتدا بگیردرێت. وێنە بڵاوکراوەکان لە شەقامە قەرەباڵغەکانی وڵاتانی دنیا لە ماوەی چەند مانگی ڕابردوودا، نیشانی دا کە چۆن ڤایرۆسێکی بەو بچووکی توانی پێش بە هەموو کار و کردەوەکانی مرۆڤ بگرێت و زەمین بەدوور لە دووکەڵی کارخانە و ماشینەکان هەناسەیەکی قووڵ هەڵبکێشی، وەک بڵێی ئەمە دەرفەتێک بوو بۆ بەخۆداچوونەوەی مرۆڤ کە تا چ ڕادەیەک وەک بوونەوەرێکی دووپێ بە سەر ئەم جیهانەدا زاڵ بووە و هەموو شتێکی خستووەتە ژێر ڕکێفی خۆیەوە و چەندە ئاسان لە کەمترین کاتدا دەتوانێ هەموو شتێک لە دەست بدات.

لە وڵاتانی جیهانی سێهەمدا بەگشتی دۆخی خەڵک جیاوازە، برسی بوون و نەبوونی پاشەکەوت وای کردووە کە زۆربەی خەڵک بۆ دابینکردنی نانی شەو دڵ لە دەریا بدەن و لە بازاڕێکی بێڕەحمدا کە ژیان هەرزانتر لە نانە، لەگەڵ ڤایرۆسی کۆرۆنا بۆ مان و نەمان شەڕ بکەن. لە نێو هەموو وڵاتانی جیهاندا، وڵاتی ئێران دیسان دۆخێکی ئاوارتەی هەیە، بەهۆی دۆخی شپرزەی ئابووری و نابەرپرسایەتیی بەناو بەرپرسانی ڕێژیمەوە، ئەوەی کە دەبیندرێت قوربانی بوونی ڕۆژانەی خەڵک بەهۆی ئەم ڤایرۆسەیە، قوربانیبوونێک کە بەدڵنیاییەوە ئەگەر بەم شێوەیە بەرەوپێش بڕوات قەیرانێکی مرۆیی قەرەبوونەکراوی بەدواوە دەبێت. ڕێژیمی ئێران جیا لە چەواشەکاری لە ڕاگەیاندنی ئاماری ڕاستی توشبووان و قوربانییان، تاکوو ئێستاش هیچ ڕێکارێکی گونجاوی بۆ بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ ئەم نەخۆشییە لە بەر نەگرتووە. زۆربەی دامودەزگا و ئیدارەکان لە ئێراندا لە کار بەردەوامن و پشوویەکی فەرمی ڕانەگەیەندراوە کە خەڵک بەهۆیەوە بتوانن بە خیاڵێکی ئاسوودەوە کە قەرەنتینەدا بمێننەوە، هەر بۆیە زۆربەی خەڵک لە ترسی دەرکران لە سەر کارەکانیان بە ناچاری دەبێ لەم دۆخەدا لە کارەکانیان بەردەوام بن.

لە دۆخی ئێستادا کە قەرەنتینەکردن باشترین ڕێگا بۆ خۆپارێزی لەم نەخۆشییەیە، بەتایبەت لە کوردستاندا کە وەکوو ناوچەیەکی کۆلۆنیکراو لە لایەن دەسەڵاتەوە هەمیشە پەراوێزخراوە و لە ڕێگەگەلی جیاوازەوە هەوڵی هەژار هێشتنەوە و تاڵانکردنی سامان و داراییەکەی دراوە، بەدڵنیاییەوە خەڵک زیاتر لەگەڵ کێشە و قەیران بەرەوڕوو بوونەتەوە.

نەبوونی پاشەکەوتی پێویست و پێویستیی ڕۆژانەی خەڵک بە چوونە دەرەوە لە ماڵەکانیان و دابینکردنی بژێوی ژیان لە سەرەکیترین هۆکارەکانی زیادبوونەوەی ڕێژەی تووشبووان بە ڤایرۆسی کۆرۆنا بەتایبەت لە شارەکانی کوردستاندا بەئەژمار دێن، کە ئەگەر نەبوونی پێداویستیی پزیشکیی تایبەت بۆ بەرەوڕووبوونەوە لەگەڵ ڤایرۆسەکە و هەروەها پێداویستیی تایبەت بە پەرستاران و پزشکانیشی پێ زیاد بکەین قووڵی قەیرانەکە زیاتر دەردەکەوێت.

لە هەموو وڵاتێکدا لە کاتی قەیراناویی وەکوو ئێستادا، دەوڵەت ڕۆڵی سەرەکی دەگێڕێت. بەو واتایە کە بە دابینکردنی پێداویستییە سەرەتاییەکان و هەروەها دڵنیاکردنەوەی خەڵک بۆ پشتیوانیکردنیان لە بواری ئابوورییەوە دڵەڕاوکێی برسی مانەوە لە خەڵکدا بە کەمترین ئاست دەگەیێنن و بە ئاسانی دەتوانن مێکانیزمی قەرەنتینەکردن بەرەوپێش ببەن. ئەم دۆخە لە ئێراندا ڕێک بە پێچەوانەیە، خەڵک زیاتریان کرێچین و بە دەیان پێداویسیی دیکەشیان هەیە کە لە لایەن دەسەڵاتەوە دابین ناکرێت و بە ناچاری ناتوانن لە قەرەنتینەشدا بمێننەوە.

کاتێک کە دەسەڵاتێک توانایی نەبێت و نەیەوێ کە خەڵکەکەی لە قەیرانێک ڕزگار بکات، بەدڵنیایەوە ئەوە خودی خەڵکن کە بۆ چارەسەرکردنی کێشەکەیان دەست دەدەنە دەستی یەکترەوە و بەرەنگاری کێشە و گرفتەکان دەبنەوە.

لە شارەکانی کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا بەمەبەستی ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ڤایرۆسی کۆرۆنا، کەمپەینگەلێکی خەڵکی دامەزران و بە هیمەتی خۆیان خەریکی یارمەتیگەیاندن بە خەڵکی کوردستانن.

کەمپەینەکانی پارێزەرانی ژیان و هاودڵیی کوردستان دوو لەو کەمپەینانەن کە بە شێوەی خۆبەخشانە لە هەوڵدان تاکوو ئەو کەلێنانە پڕ بکەنەوە کە لە ڕاستیدا ئەرکی دەوڵەتە.

ئامانجی سەرەکیی ئەم کەمپەینانە ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ئاپۆرەی کۆرۆنایە، کە جگە لە خودی خەڵک بە هەوڵی چەند لایەنی خۆبەخشی مەدەنی و ئایینی پێکهاتوون کە لە گرینگترین ئەرکەکانیان دەکرێ ئاماژە بەم خالانە بکرێ:

. بە قەناعەت گەیاندنی خاوەن ماڵ و دووکانەکان بۆ بەخشینی کرێی ئەم دوو مانگە
. فەرهەنگسازی بۆ لەماڵدا هێشتنەوەی خەڵک
. دابینکردنی پێداویستییە سەرەکییەکانی خەڵکی هەژار
. کۆکردنەوەی پارە بۆ کڕینی ماددەی خاوێنکەرەوە
. کۆکردنەوەی هێزی مرۆیی بۆ گەنبڕکردنی شارەکان

و دەیان چالاکیی دیکە کە لەم پێناوەشدا مامۆستایانی ئایینی و هونەرمەندانیش پەیوەست بە کاروانەکەوەبوون و داوای مانەوە لە ماڵ و گەیاندنی یارمەتی بە کەمپەینەکە لە خەڵک دەکەن.

ئەوەی کە لەو کەمپەینانەدا دەکرێ، ڕێک باس لە هاودڵیی خەڵکێک دەکات کە خۆیان تەنیا دۆستی خۆیانن، هەر تاکێک بەپێی توانای خۆی هەوڵ دەدات بەشێکی بچووک لە ئەرکێکی نەتەوایەتی لەئەستۆ بگرێت.

هاوتەریبوونی چالاکیی ڕێکخراوە مەدەنی و ئایینییەکان لەم کاتوساتەدا باس لە تێگەیشتوویی و خەمخۆری کەسانێک دەکات کە بێهیوا لە یارمەییەکانی دەسەڵات دەیانەوێ خاڵێکی وەرچەخان لە ژیانی هاووڵاتییانی خۆیاندا درووست بکەن و لە ڕاستیدا کۆڤید ۱۹بوو بە بیانوویەک بۆ هاودڵیی زیاتری کوردستانیان.

کوردستان

ڕاهێنەری فێرگەیەک بۆ فێربوون

مریەم عەلیپوور

بەشی دەیەم

قۆناغی دووهەم

پێکهێنانی پێوەندی: گەشەدان بە باوەڕپێکردن و هاوکاری

بۆ ئەوەی ڕاهێنەر لە پرۆسەی ڕاهێنەریدا سەرکەوتن بەدەست بێنێ و بە ئامانج بگا دەبێ لە پێش هەموو شتێکدا پێوەندییەکی باش و پتەو لە نێوان ڕاهێنەر و فێرخوازدا پێک بێنێت و هەروەها لە کاتی فێرکردن و فێربووندا دەبێ لە نێوانیاندا هاوکارییەکی باش هەبێت. ئەوەش بەو مانایە نییە کە ڕاهێنەر و فێرخواز حەتمەن یەکتریان خۆش بوێت یا هاوڕێی یەکتر بن. بنەمای هەبوونی پێوەندییەکی باش لەسەر بنەمای باوەڕ بەیەکبوون، ڕێزی بەرابەر، بوێر و ڕوونبوون لە دەربڕینی ڕا و بۆچوونە (هەر دووک لایەن).

ئەو خاڵانەی خوارەوە بنەمان بۆ دروست کردنی پێوەندییەکی باش لە نێوان ڕاهێنەر و فێرخوازدا:

- دانوستاندن، ئاوەڵابوون، بێ ترس، ڕوون و ئاشکرا باسکردنی ڕاستییەکان لەگەڵ یەکتر.
- یارمەتیدەر و پشتیوانبوون یانی ڕاهێنەر دەبێ هەوڵ بدات لە بەردەست و نیزیک بێ و لە کاتی داوای یارمەتی، هەرلەجێ ئامادەیی خۆی دەربڕێت.
- چالاکانە گوێدان و دانانی ڕێز و حورمەت بۆ یەکتر.
- دادپەروەربوون و هەبوونی ئیرادەی دانپێدانان بە بیروبۆچوونی هەڵە (هەم ڕاهێنەر و هەم فێرخواز).
- بەکارهێنانی وزە و توانا و هەوڵدان بۆ یارمەتیدان.
- هێدی بوون، بێ شڵەژاوی و هەبوونی پشوودرێژی (تولەرانس) بۆ بۆچوونی جیاواز (هەم ڕاهێنەر و هەم فێرخواز).
- باس کردن لەسەر چۆناوچۆنی دارشتنی چوارچێوەی پرۆسەی ڕاهێنان (پێکەوە هەم ڕاهێنەر و هەم فێرخواز).

دەستنیشان کردنی چاوەڕوانی، ئەرک و ڕۆڵ

لە هەر پرۆسەیەکی ڕاهێنەریدا، ڕاهێنەر دەبێ هەوڵ بدات بۆ دروستکردنی پێوەندییەکی باش لە نێوان خۆی و فێرخوازدا، کار لەسەر ئەو ئامانجانە بکات کە کۆنکرێت و دیاریکراون و هەروەها بەردەوام بێت لە پێشکەشکردن و نیشاندانی ڕێوشوێنی نوێ (تازە).

ڕاهێنەر، چەندین شێواز لە مێتۆدی ڕاهێنەری وەک پێشنیار، دەدات بە فێرخواز و فێرخواز خۆی سەرپشکە و هەڵدەبژێرێت کە لە کام مێتۆدی ڕاهێنەریدا بەشداری دەکات. پاشان ڕاهێنەر مێتودەکە بەوردی باس دەکات تا فێرخواز بە باشی لێی تێبگات و لەو کاتەدا کار و ئەرکی فێرخواز وەڵامدانەوەیە بە پرسیارەکانی ڕاهێنەر و هەوڵدان بۆ ئەوەی هەر یەک لەو شێوازەی کە هەڵیبژاردووە بیخاتە قۆناخی کردەوە (practice)، بۆ ئەوەی ئەزموونیان لێوەرگرێت. پاشان ئەو ئەزموونەی خۆی کە وەدەستی هێناوە لەگەڵ ڕاهێنەر باس بکات بۆ ئەوەی ببنە بنەمای دروستکردنی پرسیاری تازە لە لایەن ڕاهێنەر.

هەر وەک پێشتریش باس کرا ڕۆڵی ڕاهێنەر دروستکردنی کەشوهەوایەکی سالم و دۆستانەیە بۆ فێربوون و دروستکردنی پرسیار بۆ فێرخواز. کارێکی دیکەی ڕاهێنەر، یارمەتیدانی فێرخوازە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی. لێرەدا ئەوە ئەرکی سەرەکی فێرخوازە کە لە درێژەی پرۆسەی ڕاهێنەریدا زۆربەی توانا و چربوونەوەکانی خۆی تەرخان بکات بۆ فێربوون و گەیشتن بە ئامانج.

دروستکردنی پێوەندییەکی باش بۆ گەیشتن بە ئامانج ئەرکی هەر دووک لایەنە (ڕاهێنەر و فێرخوازە). زۆر بەکورتی و کۆنکرێت، ئەرکی ڕاهێنەر پێشنیارکردنی پلانێکی ڕوون و لۆژیکیانە و دەستنیشانکردنی مێتۆدی ڕاهێنەرییە و ئەرکی فێرخوازیش بەڕێوەبردنی مێتودەکە و بەکردەوەکردنی بۆ گەیشتن بە ئامانجەکەیە.

پەردان بە دەستوور و پەیڕەوی کارکردن

ڕاهێنەر وفێرخواز دەبێ لە سەر چەند خاڵێک وەک دەستوور یا پەیڕەوی کار، ڕێککەوتنێک لە نێوان خۆیاندا ببەستن. پەیڕەوی کارەکە دەتوانێت وەک ڕوونکردنەوەیەک بێت لە سەر ئەو چاوەڕوانییانەی کە ڕاهێنەر و فێرخواز لە یەکتریان هەیە.

چوار دەستوور یان ڕێسا زۆر گرینگن بۆ ئەوەی فێرخواز هەست بە دڵنیایی و ئاسوودەیی بکات یا بەپێچەوانەکەی هەست بە دڵنیایی و ئاسوودەیی نەکات:

١. باسەکان: هەر لە یەکەمین کۆبونەوەدا دەبێ ڕاهێنەر و فێرخواز ئەوەی دیاری بکەن کە باس و قسەکانیان بەتەواوی نهێنی بێت و تەنیا لە نێوان خۆیاندا بێت یا ئەوەیکە دەتوانن لە لای کەسانی تریش باس بکەن.

٢. ڕاستگۆیی: ڕاهێنەر و فێرخواز دەبێ لەگەڵ یەکتر ڕووڕاست بن. ڕاهێنەر لە درێژەی پرۆسەی ڕاهێنەریدا دەبێ فێرخواز ئاگادار بکاتەوە کە ئەو تا چەندە لە فێرخوازەکەی ڕازییە و هەروەها فێرخوازیش دەبێ زۆر ڕاستگۆیانە بە ڕاهێنەر بڵێت کە ئەو چ چاوەڕوانییەکی لە ڕاهێنەرەکەی هەیە.

٣. ڕوون و ئاشکرا: هەر وەک باسم کرد ڕاهێنەر و فێرخواز دەبێ لەگەڵ یەکتر ئاوەڵا بن. هیچ مێتۆدێک ١٠٠٪ ڕاست یا هەڵە نییە. فێرخواز خۆی بڕیار دەدات بە چ شێوەیەک کاربکات تا بە ئامانجەکەی بگات و لە درێژەی پرۆسەی ڕاهێنەرییەکەیدا، ڕاهێنەر تەنیا وەک پشتیوان و ڕێنیشاندەرە.

٤. ڕێز: شەرت نییە ئێمە مرۆڤەکان وەک یەک بیر بکەینەوە یا بۆچوونی وەک یەکمان هەبێت، بەڵام زۆر گرنگە ڕێز لە بیروڕای یەکتر بگرین. هەروەها گرنگە ئەوە لامان پەسند بێت کە ئێمە مرۆڤەکان دەتوانین لە هێندێک کاتدا هەڵەش بکەین.

پێکهاتن

چاوەڕوانییەکان دەبێ دیاری بکرێن. ڕاهێنەر و فێرخواز دەبێ پێکەوە ئامانجەکەیان دیاری بکەن و لەسەری هاوڕا و هاودەنگ بن و هەروەها لە چ شێوازێک کەڵک وەرگرن بۆ بەڕێوەبردنی پرۆسەکە. کاتێک هەر دوو لایەن ڕێککەوتن و پێیان باش بوو کە ئەو شێوازە و ئەو ئامانجانە بۆ هەر دوولا دەگونجێن ئەو کات دەبێ هەوڵ بدرێ کە بنچینە یا بنەمای هاوکاری کردن لەگەڵ یەکتر دەستنیشان بکەن. چاوەڕوانییەکان دەبێ ڕاستبینانە (ریالیستانە) بن و لە هەمان کاتیشدا ئەوەیکە فێرخواز هەوڵی بۆ دەدات واباشە شتێکی تا ڕادەیەک باش بێت. مەبەست لە ڕاهێنەری ئەوەیە کە فێرخواز بتوانێت لە کۆتایی پرۆسەکەدا لێهاتوویی و توانایی خۆی وەدەست هێنابێ یا زیادی کردبێت، بەشێوەیەک کە فێرخواز هۆگر (وابەستە) بە ڕاهێنەر نەبێت. فێرخواز دەبێ گرێ پووچکەکانی خۆی، بۆ خۆی و بە پشتیوانی خۆی بکاتەوە.

جێبەجێکردن (بەکردەوەکردن)

هەر لەسەرەتاوە (دەورەی یەکەم) دەبێ ڕاهێنەر و فێرخواز باس لە کاتەکە بکەن و دیاری بکرێت، چەند جار کۆبونەوەیان دەبێ، کاتی کۆبونەوەکە (کاتژمێر)، نرخ یا مەزندەی هەر کۆبونەوەیەک یا هەموو پرۆسەکە چەندە (مەبەست لێرەدا ئابوورییەکەیە) یانی پرۆسەکە لە هەموو لایەنەوە هەڵسەنگێندرێت و ..... هتد.

لە بەرنامەی دانیشتن یا کۆبوونەوەکەدا دەبێ کات، شوێن و ڕیزی بەرنامە دیاری کرابێت. لەوانەیە لە دەورەی یەکەمدا پرۆسەی ڕاهێنەری زیاتر لە دوو مانگ کات بگرێت بە شێوەیەک هەر دوو حەوتوو جارێک کۆبونەوەیان هەبێت کە سەرجەم چوار جار دەکات(لەوانەیە بە پێی پێویست زیاتریش بێت)، لەدوای ئەوە ڕاهێنەر و فێرخواز خۆیان بڕیار دەدەن کە پێویستە لە بەڕێوەبردنی پرۆسەکە بەردەوام بن یا نا.

لە کۆبونەوەکاندا فێرخواز باسی ئەو ئەرک و کارانەی پێسپێردرابوو دەکات و هەروەها دووبارە ئەرکی (وانەی) تری پێدەسپێردرێت تا جێبەجێیان بکات بۆ کۆبوونەوەی داهاتوو.

لە پرۆسەی ڕاهێنەریدا دەبێ چاوەڕوانی و ڕۆڵی (ڕاهێنەر و فێرخواز)، دەستوور و پەیڕەوی کارکردن دیاری کرابێت. ڕاهێنەر و فێرخواز دەبێ بەتەواوی ئەوەی بزانن کە ئەوان وەک دوو کەسی جیاواز تەنیا هاوکاری یەکتر دەکەن بۆ گەیشتن بە ئامانج یا مەبەستەکەیان کە پێشتر دیارییان کردووە و لەسەری پێک هاتوون.

نموونەی کاوە: لە بەشی نۆهەمدا ئاماژەم پێداوە و لە هەر یەک لەو قۆناغانەشدا وەک نموونە باسی دەکەم.

دەستنیشانکردنی کێشەکەی کاوە

کاوە بەو زووانە دەیهەوێت وەک کۆڕگێڕ لە سیمینارێکدا بەشدار بێت، هەر بۆیە لە ترسان زۆر شڵەژاو و نائارامە. بڕیاری داوە بەشداری نەکات. ئەو بابەتە بەوشێوەیە دەبێتە باسی وتووێژێک لە نێوان ڕاهێنەر و کاوەدا.

ڕاهێنەر: بەڕاستی کێشەی تۆ یا نیگەرانی تۆ چییە؟ نێوەڕۆکی بابەتەکەیە یا باسەکەتە، شتێکی خۆیی یا کەسییە (شەخسی) یا شتێکی دیکەیە؟

کاوە: من لە کاتی قسەکردندا ناتوانم کۆنترۆڵم بەسەر خۆمدا هەبێت، هەموو لاشەم و تەنانەت دەنگیشم وەلەرزین دەکەوێت و بەشداران زوو هەست دەکەن کە من دەترسێم، بۆیە حەز ناکەم بەشداری بکەم.

ڕاهێنەر: ئەتۆ ئێستا بە شێوەیەک قسەدەکەی کە زەحمەتە خۆت چاک بکەی. چۆن دەتوانی کێشەکەت بە شێوەیەکی دیکە باس بکەی بۆ ئەوەی مرۆڤ بتوانێت بیر لە چارەسەرکردنی ئەو کێشەیە بکاتەوە؟

کاوە: کاتێک لە سیمینارێکدا قسە دەکەم هەست دەکەم زۆر زەحمەتە کۆنترۆڵم بەسەر لەرزینەکەمدا هەبێت.

ڕاهێنەر: زۆر باشە. ئەوە بنچینە یا دەسپێکێکی باشە بۆ ئاڵوگۆڕهێنان بە سەر شێوازی بیرکردنەوە و ڕەوشتتدا.

سەرنج بدە، ڕاهێنەر هەوڵ دەدات تا کاوە دەربڕینەکەی خۆی بە شێوەیەکی ئەرێنی دەرببڕێت کە شانسی ئاڵوگۆڕی هەبێت.

قۆناغی سێهەم

ئامانج یان مەبەست :پێوەرەکانی کردەوە و جێبەجێکردن

لەو قۆناغەدا هەڵسەنگاندنی پێوەرەکانی ڕەوشت و ئاکامی کار دەبێ بکرێ لەبەر ئەوەی تایبەتمەندی خۆی هەیە. دەبێ کاتێکی باش بۆ گەیشتن بە مەبەست یا ئامانج دیاری بکرێ. ئامانجی فێرخواز تەواو دیاریکراو و ڕوون بێت. یانی ئەوەی کە باسی دەکات ئامانجەکەیەتی. ڕاهێنەر بە تەواوی لە فێرخواز تێگەیشتبێت و باش بزانێت کە ئامانجی فێرخواز چییە؟ ئەگەر بە باشی لە ئامانجی فێرخواز نەگەیشتبێت ئەوە دەبێ زیاتر پرسیار بکات بۆ ئەوەی لە مەبەست و ئامانجی فێرخواز چاک تێبگات. هەر بۆیە دەبێ لەو قۆناغەدا ئامانجەکانی فێرخواز کۆنکرێت دیاری کرابێت، هەرچەند لەوانەشە لە درێژەی پرۆسەی ڕاهێنەرییەکەدا ئەو ئامانجانە ئاڵوگۆڕیان بەسەردا بێت. دەتوانی ئامانجی درێژخایەن و ئامانجی کورتخایەنت هەبێت، لێرەدا گرنگە جیاوازی ئەو دووانە بزانی. ئەوە فێرخوازە بڕیار دەدات لەسەر ئەوەی کە ئەو ئامانجانە چ بن و چۆن بن، بەڵام دەبێ ئامانجەکان دیاریکراو و کۆنکرێت بن.

بۆ نموونە: بەرپرسی ڕێکخراوێک وەک فێرخواز بەشداری پرۆسەی ڕاهێنەری دەکات و ئامانجەکەشی ئەوەیە کە حەز دەکات لە ماوەی شەش مانگدا ڕێژەی ئەندامانی ڕێکخراوەکەی زیاد بکات. لەو کاتەدا دوو شت گرنگە کاری لەسەر بکات:

١) پێوەر یا پێوانەی هەڵسوکەوت.

٢) پێوەر یا پێوانەی کردەوە (عملکرد) یا ئاکامی کار.

پێوەر یا پێوانەی هەڵسوکەوت

پێوەر یا پێوانەی هەڵسوکەوت پێمان دەڵێت کە مرۆڤەکان چۆن پێکەوە هەڵسوکەوت دەکەن، چ وەک تاک و چ لە ناو گروپ یا ڕێکخراودا. هەڵسوکەوتی بەرپرس چۆنە؟ ئایا دەتوانێت ڕایەڵکەیەکی پتەو، چڕ و ئاوەڵا لە نێوان خۆی و ئەندامانda دروست بکات؟ ئایا دەتوانێت کەشوهەوایەکی سالم و دۆستانە بەتایبەت لە کاتی کۆبونەوەکاندا دروست بکات؟ ئایا لە دانی زانیاری و ئاگاداری لەسەر بابەتەکان بە هەموو ئەندامان بەشێوەیەکی بەرپرسانە و بێلایەنانە کار دەکات؟ ئایا لە دابەشکردنی ئەرک و لێپرسینەوەکاندا دادپەروەرە؟ ئایا توانای ڕاگرتنی هاوسەنگی لە نێوان ئەندامانda هەیە، یا جیاوازی دادەنێ؟ ئایا ڕۆحی هاوبیری و هاوکاری هەیە؟ هەوڵ دەدات بۆ دروست کردنی کولتوری پێکەوە سازان؟ ئایا بەرژەوەندی ڕێکخراوەکەی لەسەرەوەی بەرژەوەندی تاکە کەسی خۆیەتی؟ ئایا توانای وەرگرتنی ڕەخنەی هەیە؟ ئایا بۆ بردنەسەری زانیاری و لێهاتوویی خۆی و ئەندامەکانی هەوڵ دەدات؟ ئایا توانای چارەسەرکردنی کێشەکانی ناو ڕێکخراوەکەی هەیە یا هەر سەرسەرەکی بە سەریاندا تێدەپەڕێت و زۆر پرسیاری تر.

پێوانەی کردەوە

ئەو پێوانەیە ئاکامی هەڵسوکەوتی بەرپرسێکە لە ناو ڕێکخراودا کە دەبێتە هۆکار بۆ:

- زیادبوون و دڵخۆشبوونی ئەندامان
- زیادبوونی پاڵپێنەر یان هۆ و هۆکار (ئەنگیزە) بۆ کارکردن و بەرەوپێشبردنی ڕێکخراوەکە
- زیاتر هەست بە بەرپرسایەتی کردنی ئەندامان
- کەمبوونەوەی کێشەکان
- هەبوونی کەشوهەوای دۆستانە و ... هتد.
- دەبێ هەڵوێست گرتن و کردەوە هاوتەریب بن و پێچەوانەی یەکتر نەبن.

لەو قۆناغەدا هەر وەک پێشتر ئاماژەی پێدرا دەبێ ئامانجەکانمان تەواو دیاریکراو بێت و بەشێوەیەکیش بێت کە ڕاهێنەر بتوانێت کۆنترۆڵی بکات بۆ ئەوەی بزانێت لەو ماوە دیاریکراوەدا ئامانجەکەیان پێکاوە یا نا؟ ئەگەر نا، بۆ و چەندیان ماوە تا بە مەبەست بگەن. ئەگەر ئامانجەکە ڕوون و کۆنکرێت بێت ئەوە یارمەتیدەرە بۆ ئەوەی وزە و توانای فێرخواز بەفیڕۆ نەڕوات و ڕاستبینانە (ڕێئالیستانە) دەتوانێت بە مەبەست و ئامانجەکەی بگات؛ بەڵام ئەگەر بە پێچەوانەی ئەوە بێت لەوانەیە ببێتە هۆکار بۆ ئەوەی فێرخواز کەمتر باوەڕ بە خۆی و تواناکانی بکات و لە کۆتاییدا بۆ گەیشتن بە مەبەست، توشی دڵەڕاوکێ و دوودڵی بێت.

نموونەی کاوە:

ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ وتووێژەکەی نێوان کاوە و ڕاهێنەر.

ڕاهێنەر: لە پێوەندی لەگەڵ لەرزینەکەتدا حەز دەکەی چ بگۆڕی؟

کاوە: حەز دەکەم کۆنترۆڵی تەواوم بەسەر لەرزینەکەمدا هەبێت، بەشێوەیەک لە کاتی قسەکردنما وەک کۆڕگێڕێک زۆر کەم بێتەوە یا هەر نەمێنێت.

ڕاهێنەر: بەڵام ئەگەر تا کاتی سیمینارەکە نەتوانی بەو ئامانجەت بگەی، ئەوکات چ دەکەی؟

کاوە: چار نییە و مل دەدەم و ڕازی دەبم بە لەرزینەکەم و هەوڵ دەدەم نەبێتە کوسپ بۆ قسەکردنم. زۆر شتی لەوەش خراپتر هەیە لە پرۆسەی ژیاندا.

قۆناغی چوارەم

کەرەستەکان: جێگرەوە (ئەڵترناتیڤ)

هەوڵدان بۆ دۆزینەوەی جێگرەوەی (ئەڵترناتیڤی) باشتر و پێشکەوتووتر و کەڵکوەرگرتن لە کەرەستە و پێداویستی لەبار بۆ وەدەستهێنانی شتێک و ئەنجامدانی کارێک، گرنگی و تایبەتمەندی خۆی هەیە لەو قۆناغەدا.

کاتێک ئامانجەکان، چ ئامانجی درێژخایەن و چ ئامانجی کورتخایەن دیاری کران ئەو کات ڕاهێنەر دەبێ هەوڵ بدات بۆ دانانی چەند پلانی پوختە بۆ کارکردن و گەیشتن بە ئامانجەکان. هەموو پلانەکان گرینگن بەڵام فێرخواز دەبێ بۆخۆی هەڵبژێرێت کە کامەیانی پێ گرنگترە. مەبەست لێرەدا زیرەکتربوون و هەوڵدانە بۆ ئەوەی گوشار کەمتر بێت تا زووتر بە ئامانجەکەی بگات. بەر لە هەڵبژاردن باشە، فێرخواز بیر لەو پرسیارانە بکاتەوە:

- ئاسانترین پلان کامەیە؟
- پێت وایە کامەیان خۆشترە بۆ کار لەسەرکردن؟
- کام پلان کورتترە و زووتر بە ئامانجت دەگەیەنێت؟
- پێت وایە ئەزموونت لە کامەیاندا باشتر هەیە؟
- پلانێکی باشتر لەوانەت پێ شک دێت؟

لەو قۆناغەدا دەبێ هەوڵ بدرێ بۆ وەدەستهێنانی کۆی کەرەستە و پێداویستی و هەلومەرجی لەبار بۆ ئەوەی چالاکتر و کاریگەرتر (Effective) کار بکرێ بۆ گەیشتن بە ئامانج.

نموونەی کاوە:

هەلومەرج: جێگرەوە

کاوە و ڕاهێنەرەکەی پێکەوە بیرێکی ژیرانە و سەردەمیانەیان دیتەوە کە لەو پرۆسەیەدا گەلێک ڕێگاچارە دیاری کراوە و کاوە دەبێ تاقیان کاتەوە بۆئەوەی بە ئامانجەکەی بگات. ئامانجی کاوە ئەوە بوو کە بتوانێت وەک کۆڕگێڕ بۆ خەڵکێکی زۆر قسە بکات بێ ئەوەی بترسێت و دەست و لاق و دەنگی بلەرزێت. لەو پرۆسەیەدا ئەوان بیر لە چۆنیەتی ناکەنەوە بەڵکوو بیر لە چەندایەتی دەکەنەوە.

ڕاهێنەر: ئەتۆ دەتوانی ئاماژە بە چەند خاڵان بکەی کە باش بن بۆ ئەوەی لەرزینەکەت کەم بێتەوە یان هەر نەمێنێت؟

کاوە: پێشنیاری من ئەوانەن:

١. تا دەتوانم خۆم لە میکرۆفۆنەکە دوور کەمەوە بۆ ئەوەی کەس گوێی لە لەرزینەکەم نەبێت.

٢. بڵێم نەخۆشم و بەشداری سیمینارەکە نەکەم.

٣. هەر لەسەرەتاوە کە دەستم بە قسەکردن کرد بڵێم کە من تۆزێک شڵەژاو یا پەشۆکاوم.

٤. لە پێش دەستپێکردندا حەبێکی هێمنکەرەوە یا پەرداخێکی گەورە کۆنیاک (جۆرە خواردنەوەیەکی سەرخۆشکەرە) بخۆمەوە بۆ ئەوەی زۆر هەست بە نائارامی نەکەم.

٥. ئەرێنی بیر بکەمەوە و پەسندی (قبوڵی) ئەوە بکەم کە دەنگم دەلەرزێتەوە.

٦. هێندێک جار قسەیەکی خۆش لەسەر لەرزینەکەی خۆم بکەم بۆ ئەوەی بەشداران پێبکەنن و زۆر بیر لە دەنگ لەرزینی من نەکەنەوە.

٧. باسەکەم پێشکەش بکەم و لە باتی ئەوەی بیر لە شتی خراپ بکەمەوە، بیری ئەرێنی بکەمەوە و بزانم چ ڕوو دەدات.

٨. یان باشە، وا بیر بکەمەوە کە بەشداران زیاتر بیر لە ناوەڕۆکی بابەتەکەم دەکەنەوە تا بیر لە لەرزینەکەم.

ڕاهێنەر: ئەوانە زۆر خاڵی سەرنجڕاکێشن کە دەتوانی هەڵیانبژێری.

سەرنج بدەن: ڕاهێنەر لە قۆناغی چواردا ڕەخنەی لە کاوە نەگرت کە وتی خۆی نەخۆش دەکات، حەبێکی هێمنکەرەوە یان پەرداخێک کۆنیاک دەخواتەوە. بۆ؟ یەکەم بۆ پاراستنی باوەڕبەخۆبوونی کاوە و دووهەم بۆ ئەوەی کاوە لە باتی ئەوەی بەرگری لە خۆی بکات لە بەرامبەر ڕەخنەکەدا، هەوڵی خۆی بخاتە گەڕ بۆ باشتر بیرکردنەوە و دانی بڕیارێکی گونجاو. دەیتوانی پرۆسەکە ڕاگرێت. لە قۆناغی پێنجدا دێینەوە سەر هەڵسەنگاندن و گوڵبژێرکردنی خاڵەکان. لە کاتێکدا فێرخواز نەیتوانی باسی هێندێک خاڵ بکات بۆ چارەسەرکردنی کێشەکەی، دەبێ ڕاهێنەر بۆ ئەو کارە هانی دات. ئەگەر هەر بە هیچ شێوەیەک فێرخواز بیری بۆ هیچ خاڵێک نەچوو، ڕاهێنەر دەتوانێ باسی چەند خاڵان بکات بەڵام لە هەمانکاتدا ئەوە فێرخوازە کە دەبێ بڕیار بدات کە کامە لەو خاڵانە بۆ ئەو بەکەڵکن.

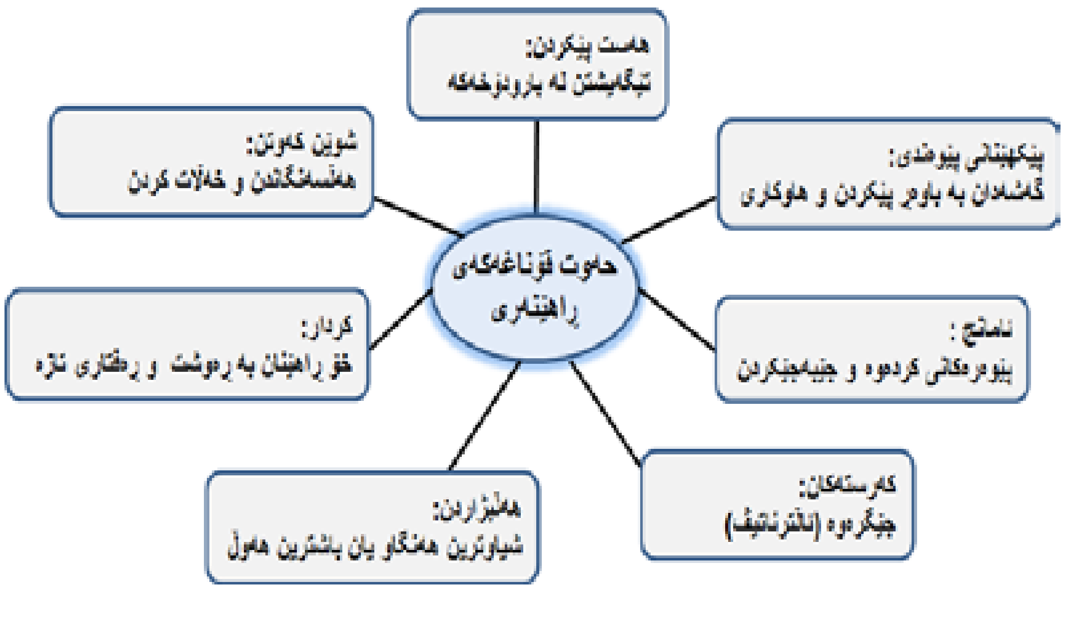

حەوت قۆناغەکەی ڕاهێنەری
وێنەی ٢:٢ لە بەشی نۆهەمدا ئاماژەی پێدراوە.

کەمپەینە مەدەنییەکان
تاکەی دەتوانن یارمەتی دۆخی قەیراناوی کۆرۆنا بدەن؟

هاوڕێ سەرشیو

لەگەڵ بڵاوبوونەوەی پەتای کۆرۆنا زۆرێک لە خەڵکی مرۆڤدۆست، نیشتمانپەروەر، دەوڵەمەند، بەتوانا و بەئەزموون، لە ڕێگەی جۆراوجۆرەوە بۆ ڕووبەڕوو بوونەوە لە گەڵ پەتای کۆرۆنا قۆڵی هیمەتیان هەڵ ماڵی ووەخۆ کەوتن هەتا بەڵکوو هەرچی زووتر ئەم دۆخە تێپەڕێ. ئەم کەس و توێژانە بە هەموو توانای خۆیانەوە هەوڵی خزمەت بە گەل و نیشتمانەکەیان دا.

زۆرێک لە لاوانی خوێنگەرم لە گیانی خۆیان مایەیان دانا و شەو تا بەیان دەرمانی دژەڤیرووس و باکتریایان لە شەقام و کۆڵانەکان دەپژاند و زۆر هەوڵ و تەقەلای هەمەلایەنی تریان دەدا. بڕێک لە کەمپەینەکان لە بڕەپارەی ١٥٠ هەزار تمەنەوە بۆ٢٥٠ هەزار، یارمەتیان بە دەست بنەماڵە هەژار و دەست کورتەکان گەیاند و ...

ئێستا پرسیار ئەوەیە کە ئایا کەمپەینەکان سەرەڕای کارو چالاکی بێوچانی ئەم ماوەیە، لەمە زیاتر دەتوانن بەردەوام بن و بەم جۆرە لە سەرپێ بمێننەوە؟ یان ئاخۆم ئەو کەسانەی کە لە سەرەتاوە بە دڵگەرمی یارمەتی ماڵییان دەدا ئامادەن هەروا فیداکاری بکەن؟ ئایا ئەو لاوە خوێنگەرمانەی کە تا ئەمڕۆ لە گیانیان مایەیان داناوە ئامادەن بۆ خزمەتی زیاتر؟

شتێکی دیار و حاشاهەڵنەگرە کە ئەم چالاکییانە تەنیا بۆ ماوەیەکی کاتی دەتوانن لە مەیدانی کردەوەدا خۆ نیشان بدەن. چونکوو هەموان دەزانن کە ئەم کارانە بە گشتی ئەرکی حکوومەتن. لە ڕاستیدا دەبێ حکومەت و بەرپرسان لە وەها حاڵەتێکدا بە مەسئولییەتەوە ئەرکی خۆیان کە خزمەت بە لێقەوماوان و کۆمەڵگەیە، وەئەستۆ بگرن.؛کەچی بەپێچەوانەوە سەیر ئەوەیە لە بەڵاڵێدراوی ئێمە، ئەوەی شوێن پەنجەی دیار نییە و خۆی لەم کارگەلە نادا، حکوومەت و دامودەزگاکانی بەناو خزمەتگوزارییە. زۆر بەداخەوە دەسەڵات تا ئێستا نە قەیرانەکەی بە جیدی وەگرتووە و نە یارمەتی خەڵکیشی داوە! هەروەک دەزانین، بەرگری و ڕووبەڕووبونەوە لەگەڵ پەتای کۆرۆنا پێویستی بە سامان و دەسەڵات و هێزی چەشناوچەشنی پۆشتە و پەرداخ هەیە، هەر بۆیە ململانێ لەگەڵ ئەم دۆخە قووڵە لە توانای گرووپی بچووک، کەمپەین و کەسانی خێرخوازدا نییە.

لێکدانەوەی ئەم بارودۆخە ئەو ڕاستییەمان بۆ ئاشکرا دەکەن کە حکومەتی ئێران بە کەڵکی خراپ وەرگرتن جێگەی بۆ سەقامگیری ئەم دۆخە نالەبارە خۆش کردووە. لەخۆڕا نییە کە زۆر کەس لە چاودێران پێیان وایە کە نیزام بۆ خۆی حەزی لە هاوردەکردنی کۆرۆنا بۆ چەند مەبەستێکی تایبەت بووە. یەکەم گەرەکی بوو هەتا دەنگی ناڕازی خەڵکی ئێرانی پێ سەرکوت بکا. دووهەم لەم ڕێگەیەوە توانی خەبەروباسی سەبارەت بە فڕۆکە ئۆکراینییەکەی پێداپۆشێت. سێهەم و لە هەمووی گرینگتر، مەزڵوومنمایی بە کۆرۆناوە بکا، هەتا بەشکم ئەو گەمارۆ ئابوورییەی کە پشتی شکاندووە لەسەر سووک بکرێ. دیارە بەرپرسان لەم هەوڵەدا تا ڕادەیەک سەرکەوتنیان بەدەست هێنا. ئێستا وەک دەبینین نە کەس باسی سندووقی ڕەشی فڕۆکە و بەهای تاوانەکانیان دەکا و نە کەسیش لە ترسی تووشبوون بە ڤایرۆسی کۆرۆنا دێتە سەر شەقام. هەروەها شیمانەش دەکرێ کە لە داهاتوودا لە ژێر گوشاری نێونەتەوەیی، بەشێکی زۆر لەو پارە و داراییانەی ئێران لە لایەن زلهێزەکانەوە دەستی بەسەردا گیراوە، ئازاد بکرێن.

بەڵام با بگەڕێینەوە بۆ سەر باسی کۆرۆنا:

زۆربەی وڵاتانی جیهان کە مەسەلەی قەرەنتینە و خۆ لە دابڕگەی ماڵی خستنیان کردووەتە مێتۆدی ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ئەم پەتا، تەنیا بە ڕاگەیەندراوێک بەسەندەیان نەکردووە و لە پێناو داواکاری لە کۆمەڵگەدا خۆیان بە بەرپرس دەزانن. ئەوان بەر لەوەیکە داواکارییەکانیان بە ڕای گشتی بگەیەنن، ڕێوشوێن و چۆنیەتی ڕێگەی بژیوی ژیانیان بۆ خەڵکی خۆیان دیاری کردووە. لە ڕاستیدا لە وەها بارودۆخێکدا ئەوە حکوومەتەکانن کە پێداویستی ڕۆژانە بە دەستی بنەماڵەکان دەگەیەنن، گرفتی بێکاری چارەسەر دەکەن و بە شێوازی جۆراوجۆر داهاتەکانیان بۆ قەرەبوو دەکەنەوە.

هەر وەک لە میدیا و هەواڵەکاندا دێتە بەرچاومان، لە بڕێک لە وڵاتان، حکومەت بڕە پارەی بژێوی ژیانی خەڵک لەم ماوە قەیراناوییەدا دەخاتە سەر ژمارە حەسێبەکانیان؛ بۆ نموونە دەوڵەتی ئامریکا بۆ هەر بنەماڵەیەکی دانیشتووی ئەو وڵاتە ٣٠٠٠ دۆلار (٤٨ میلیون تمەن) بۆ سەر حەسێبەکەی بەڕێ دەکا، هەتا هاووڵاتیان بە ئارامشەوە لە ماڵەکانیاندا بمێننەوە. لە فەڕانسە بودجەی تایبەت بۆ نەخۆشخانە و پێرسۆنێل تەرخان دەکرێ، ژوورە تایبەتەکانی نەخۆشخانە لەم کاتە هەستیارەدا ٥ بەرانبەر دەبنەوە، دۆسیەی تێکڕای ئەو کەس و خەڵکانەی کە دەستیان لە کارو کاسپی کێشاوەتەوە ڕەوانەی ئیدارەی کار دەکرێ تاکوو لە کاتی دیاریکراوی خۆیدا بڕە پارەی مانگانە بە دەستیان بگا. هەروەها ئەوە لە هەرێمی کوردستانیش بە چاوی خۆمان دەبینین کە حکوومەتی ئەم هەرێمە بچووکە چۆناوچۆن لە خزمەت هاووڵاتیانی خۆیدایە.

بە کورتی کاتێک دەوڵەت بڕیار دەدا کە دەبێ خەڵک لە ماڵ بمێننەوە، دەبێ بۆ ئەو داوایە ڕێدۆز و بەرنامەی بژیوی خەڵک دیاری بکا، ئەگینا داواکارییەکە نە دەچێتە خانەی جێبەجێ بوون و نە ڕووی یاسایی لە مەیدانی کردەوەدا هەیە.

لەم نێوەدا تەنیا حکوومەتی جمهووری ئیسلامی ئێرانە کە خەڵکەکەی بە حاڵی خۆیان ڕەها کردووە و بێشەرمانە ڕادەگەیەنێ کە پێویستی بە یارمەتی دەرەکی نییە! یان بە بێ هیچ پلان و بەرنامەیەک داوا دەکا کە لە ماڵەکاندا بمێننەوە.

لەم چەند ڕۆژەی دواییدا دەنگۆیەک بڵاو بوویەوە کە گۆیا دەوڵەت بڕە پارەیەکی ٢٠٠ بۆ ٦٠٠ هەزار تمەنی بۆ نزیکەی ٣ میلیون بنەماڵە تەرخان دەکا، با وا فەرز بکەین کە ئەم درۆیە ڕاستە. باشە بەڕاستی بەرپرسان بیریان لە خەرجی ڕۆژانەی خۆیان نەکردۆتەوە هەتا بزانن ئەم بڕە پارەیە بەشی خەرجی چەند ڕۆژی بنەماڵەیەک دەکا؟ بە دڵنیاییەوە ئەم پارە بەشی ژەمەنانێکی سفرەی ڕەنگینی بنەماڵەی بەرپرسان ناکات! تۆ بڵێی دەسەڵاتداران بە ڕاستی پێیان وابێ کە تەنیا پازدە لە سەدی خەڵکی ئێران کەمداهات یا بێکارن؟! یا مەبەستیان ئەوەیە کە یارمەتی ئەو کەسانە بکەن کە بۆ وەدەستهێنانی ژەمەنانێک سەر بخەنە ناو زبڵدانەکان.

ئەگەر لە بیرمان بێ، لە سەردەمی ئەحمەدینژاددا بە هەر تاکێک ٤٥ هەزار تمەن تەرخان دەکرا، ئەگەر ئاوسانی ئابووری لەبەرچاو بگرین، حکومەت لە ئەمڕۆدا دەبێ یارانەی خەڵک بە پێی یەک کەس بۆ ٥٠٠ هەزار تمەن بەرز بکاتەوە.

ئەوەیکە لە سەرەوە وترا تەنیا بەشێکی بچووک لەو ئەرکانەن کە بەرپرسان و دەسەڵاتی ئێران لە ئاست داوای ڕەوای خەڵکی ئێران خۆی لێ گێل دەکەن. هەروەها مێژووی پڕ لە شوورەیی دەسەڵاتی ئاخوندەکان ئەوەشی سەلماندووە کە ئەوان بە چاوی ڕەعیەت لە خەڵک دەڕوانن و هیچ کات حازر بەوە نین کە پێملی داواکانیان بن.

کەواتە دەبێ کۆمەڵگەی ئێران و خەڵکی کوردستان ئەو ڕاستییە زۆر باش بزانن کە پاش کۆتایی قەیرانی کۆرۆنا، قەیرانێکی پیستر بە ناوی قەیرانی دەسەڵاتی ئاخوندی هەروا لە ئارادا ماوەتەوە کە دەبێ دەیان کەمپەین و ڕێکخستنی بۆ سازمان بدرێ هەتا لە ناوی ببەن.

پرسیاری کۆتایی ئەو بابەتە ئەوەیە کە ئایا ئێستا کاتی ئەوە نەهاتووە کە خەڵک دەنگی نارەزایەتی خۆیان هەڵبڕن و بۆ دیفاع لە مافەکانیان، هاوکات لەگەڵ قەیرانی کۆرۆنا، کۆتایی بە قەیرانی دەسەڵاتی ئاخوندەکان کە لە هی کۆرۆنا نگریستر و بێفەڕ و شوومترە، بێنن؟!

خزمایەتیی زۆرداران

سندووس

مەلا محەممەدی کۆیە (١٨٧٦ - ١٩٤٣) ناسراو بە مەلای گەورە، زانا، ئەدیب و شاعیری هەڵکەوتووی کورد دەفەرمێ: «هەموو زۆردارانی جیهان خزمن و هەموو زۆرلێکراوانیش خزمن، زۆرداران بە خزمایەتی یەکتر دەزانن، بەڵام زۆرلێکراوان بەو خزمایەتییە نازانن.»

لە نێو سیستمە توتالیتێرەکاندا مرۆڤەکان دێن و دەڕۆن و هیچ بایەخێکیان بۆ دانادرێ و زیاتر وەکوو ئامراز کەڵکیان لێوەردەگیرێ. ئەوەی تا دوێنێ و تا ئێستاش وەک مرۆڤێکی کارا، دڵسۆز، شۆڕشگێڕ و لێپرساو چاوی لێ دەکرا، ڕەنگە بۆ سبەی، بکەوێتە بەر غەزەبی دیکتاتۆرەوە و بیخەنە ناو چاڵەڕەشەکانەوە و چارەنووسی بە تەواوی بگۆڕدرێ.

وێنەکان بە بەردەوامی هەڵەچنی دەکرێن، زۆر وێنە لادەبرێن و وێنەی تر دێنە جێیان، شۆڕشگێڕانی دوێکە دەبنە خیانەتکارانی ئەمڕۆ، بەڵام لە هەر هەلومەرجێکدا دەبێ نیشان بدرێ کە دۆخەکە نۆڕماڵە و هەموو شتێ لەسەر جێی خۆیەتی و بەباشی دەچێتە پێش. بەڵام لە پڕ «بەهاری پراگ»، یان «بەهاری عەرەبی» خەویان لێ دەزڕێنێ و نیشان دەدات کە هەلومەرجەکە زۆریش بە دڵی دیکتاتۆر نییە.

ڕاپەڕینی «خەزەڵوەر»ی ئەمساڵ، ڕێک گۆمی مەندی وەهمەکانی دیکتاتۆر و دەست و پێوەندییەکانیی دیکتاتۆری شڵەقاند و کێچی دەکەوڵێ خستن و سەلماندی کە ڕێژیمی ئیسلامی ئێران چەندە لاواز و پووشئاسایە و بە شنەبایەکی فێنک، داری لە سەر بەردی نامێنێ. بەو حاڵەش هەموو چڵکاوخۆرەکانی دیکتاتۆر و شەخسی دیکتاتۆریش دەیانهەویست دۆخەکە نۆڕماڵ و ئاسایی نیشان بدەن و بۆ ئەم مەبەستە، دەستیان کرد بە درۆ و دەلەسەی سەیروسەمەرە.!! ئێلێکساندێر دوبچێک، لە گەورەڕێبەرانیی «بەهاری پراگ» لە ساڵی ١٩٦٨ی زایینی، لە بیرەوەرییەکانیدا دەڵێ: « ئێمە فێر کرابووین کە ڕێزێکی زۆر لە قارەمانانی شۆڕش بگرین، بەڵام لە پڕێ، چارەڕش دەکران و لە دار دەدران، لە قوتابخانەکاندا فێر کرابووین کە بە گۆڕانی یەک شەوەی بەرژەوەندی دیکتاتۆر، لاپەڕە پێوەندیدارەکانیی کتێبە دەرسییەکانمان بدڕێنین.» (خاطرات الکساندر دوبچک، ترجمەی نازی عظیما، نشر فروزان روز، ص ٤٧)

کۆمەڵگای ژێر دەسەڵاتی سیستمی پاوانخواز، گشت کات لە «دۆخی هەستیار و ئاوارتە»دا دەژی، بەڵام دۆخەکە دەبێ نۆڕماڵ نیشان بدرێ، ئەرکی نیشان دانی دۆخی نۆڕماڵیزاسیۆن دەکەوێتە سەر شانی بەشێک لە چالاکانی سیاسی، ڕووناکبیران، ڕۆژنامەنووسان و هونەرمەندانی گوێ لەمست.

توندترین ڕەخنەی مۆسکۆی ئەوکات، لە «واسڵاو هاوڵ» ئەوەبوو کە لە بەرهەمەکانیدا جۆرە سیاسەتێکی تێ ڕژاوە کە دژی «ئاسایی نیشاندان» واتە نۆڕماڵیزاسیۆنە. هەر بۆیە لە دوای «بەهاری پراگ» کۆشکی کرێملین لە ڕووناکبیران و چالاکڤانانی سیاسیی لایەنگری خۆی لە چێکۆسلۆڤاکیای ویستبوو کە سیاسەتی نۆڕماڵیزاسیۆن بگرنە بەر، سیاسەتی «هەموو شتێ وەک ماستی مەیو وایە و منیش لەوپەڕی بەختەوەریدام.» گەر نووسەر و ڕووناکبیرێکی وەک واسڵاو هاوڵ گەرەکی بێ ببێتە لەمپەڕ، بۆ نۆڕماڵیزاسیۆن نیشاندانی دۆخەکە، دەبێ بەرهەمەکانی قەدەغە بکرێن و خۆشی وەک نۆکەری ڕۆژاوا و بێگانان چاوی لێ بکرێ و لە میدیاکاندا وەک بێگانەپەرست بناسێندرێ. جینایەتکارانی دەسەڵاتدار ناتوانن هەم جینایەت ئەنجام بدەن و هەم دۆخەکە بە نۆڕماڵ نیشان بدەن، چوونکە دیوی هەرە دزێویان دەردەکەوێ و تەواوی ڕیسەکەیان دەبێتەوە خوری، هەر بۆیە ئەم ئەرکە دەخەنە سەر شانی هێندێک ڕۆژنامەنووس، هونەرمەند و چالاکی سیاسی کە شوێنکەوتەی سیاسەتەکانی خۆیانن. ئەوان دەبێ بە جیهانی نیشان بدەن کە بەپێچەوانەی ئەو چارەڕەشییەی نەیاران باسی دەکەن، دۆخەکە فرە نۆڕماڵ و ئاساییە.

هەر بۆیە دەبێ نیشان بدرێ کە لە سیستمی پێشوودا تاریکەسەلاتێکی سەیروسەمەرە بوونی هەبووە و ئیمڕۆ بە هەموو کەموکوڕییەکانییەوە، لە داهاتووی نادیار فرە باشترە و ئەوەی نابێ تێکچێ و لە سەرووی گشت پرسەکانەوەیە، بابەتێکە لە ژێر ناوی ئەمنییەت!!

حکومەتی توتالیتێر، ڕۆماننووس، شاعیر، فیلمساز، هونەرمەند، ڕۆژنامەنووس و تەنانەت زیندانیی تایبەت بە خۆی هەیە، کە وێڕای ئەو هەموو ناکۆکی و دژایەتییەی لەسەر پشکخوازیی بە یەکەوە هەیانە، لە سەر ئەو ئامانجە چەپەڵە کۆکن کە: «بارودۆخەکە زۆر نۆڕماڵە و هیچ گیر و گرفتێک بوونی نییە و ئەو سیستمە زۆر پاک و پیرۆزە و دەبێ بمێنێتەوە.»

جینایەتکارانی دەسەڵاتدار ناتوانن هەم جینایەت ئەنجام بدەن و هەم دۆخەکە بە نۆڕماڵ نیشان بدەن، چوونکە دیوی هەرە دزێویان دەردەکەوێ و تەواوی ڕیسەکەیان دەبێتەوە خوری، هەر بۆیە ئەم ئەرکە دەخەنە سەر شانی هێندێک ڕۆژنامەنووس، هونەرمەند و چالاکی سیاسی کە شوێنکەوتەی سیاسەتەکانی خۆیانن. ئەوان دەبێ بە جیهانی نیشان بدەن کە بەپێچەوانەی ئەو چارەڕەشییەی نەیاران باسی دەکەن، دۆخەکە فرە نۆڕماڵ و ئاساییە

سەلام ئیسماعیل پوور:

بزووتنەوەی سێکۆلار، دێموکراتیک و نەتەوەیی لە کوردستان، ڕێگەی نەدا خەڵک بکەونە داوی ئیدئۆلۆژیی کۆنەپەرستانەی دەسەڵاتدارانی تاران

دیمانە: ڕەحمان سەلیمی

١٢ی مانگی خاکەلێوە، ساڵڕۆژی داسەپاندنی ڕێژیمێک بەناوی کۆماری ئیسلامی بەسەر گەلانی ئێراندایە. ٤١ ساڵ لەمەوبەر لە وەها ڕۆژێکدا داروەستەی «خومەینی» دەستیان بەسەر دەسکەوتەکانی شۆڕشی ساڵی ٥٧دا گرت و لە شانۆگەرییەکدا بەناوی ڕێفراندۆم دەسەڵاتی جەهل و خورافە و سەرکوتییان بەسەر ئەم وڵاتەدا سەپاند. ڕۆژی ١٢ی مانگی خاکەلێوەی ساڵی ٥٨، لە حاڵێکدا هێشتا، دوو مانگ بەسەر سەرکەوتنی ڕاپەڕینی خەڵک تێنەپەڕیبوو و خەڵک بە تەواوی ناوەڕۆکی بیروڕای ئیدئۆلۆژیکی کۆنەپەرستانەی داگیرکەرانی شۆڕشیان نەناسیبوو، کە داروەستەی خومەینی بە دروشمی، «کۆماری ئیسلامی نە یەک وشە زیاتر و نە یەک وشە کەمتر»، خەڵکیان ناچار دەکرد کە لە نێوان دوو بژاردەی « ئەرێ و نا» دا یەکێکیان هەڵبژێرن. لەو کاتەدا حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە بڕیارێکی مێژووییدا ڕێفراندۆمی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێرانی بایکۆت کرد و ‹‹نا››یەکی قورسی بە ڕێژیمی تازە بە دەسەڵات گەیشتووی ئێران وت. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەهۆی نادێموکراتیکبوونی ئەم ڕێفراندۆمە و هەروەها ناڕوونی لە ناوەڕۆکی کۆماری ئیسلامیی ئێران لەهەمبەر دابینکردنی دێموکراسی و دانپێدانان بە مافەکانی گەلانی ئێران، ئەم ڕێفراندۆمەی بایکۆت کرد. لە دیمانەیەکدا لەگەڵ بەڕێز‹‹سەلام ئیسماعیل پوور›› کادری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئەم بابەتەمان خستووەتە بەرباس کە سەرنجتانی بۆ خوێندنەوەی ڕادەکێشین.

— ئایا لە ڕوانگەی زانستی سیاسییەوە ئەو ڕێفراندۆمەی کە ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران لە خاکەلێوەی ساڵی ٥٨ بەڕێوەی برد ڕێفراندۆم بوو؟

ڕێفراندۆم یان گەڕانەوەی ڕاستەوخۆ بۆ دەنگی خەڵک یەکێک لە شێوازەکانی بەشداریی سیاسی لە سیستمە دێموکراتیکەکانە کە بە نزیکترین ڕێگای شوێندانەریی کۆمەڵانی خەڵک لەسەر سیستم و یاساکانی بەڕێوەبردنی وڵات دادەنرێت. لە بەڕێوەچوونی سەرکەوتووانەی ڕێفراندۆمێکی ڕاستەقینەدا چەند فاکتەری گرینگ ڕۆڵ دەگێڕن کە لاوازی و کەموکوڕی لە هەرکام لەو خاڵانەدا دەبێتە هۆی بەتاڵبوونی ناوەڕۆکی ئەو پرۆسەیە و ناتەبایی لەگەڵ ناوەکەی.

سەرەکیترینی ئەو فاکتەرانە بریتییە لە بوونی بەستێن یان کەشی دێموکراتیک یان سیستمێک کە بتوانێ هەموو مەرجەکانی ڕێفراندۆمێکی ستاندارد لە قۆناغی ئامادەکاری تا کۆتایی پرۆسەکە واتە ژماردنی دەنگەکان و ڕاگەیاندنی ئاکامی دەنگدان و ملکەچبوون بەرانبەر بە دەنگی خەڵک ڕەچاو بکات. لە ئێرانی ئەو سەردەمەدا و هەتا ئێستاش وەها سیستمێک لە ئارادا نەبووە و قەت ڕێگە نەدراوە بەستێن بۆ وەدیهێنانی مەرجەکانی بەڕێوەچوونی ڕێفراندۆمێکی ڕاستەقینە بڕەخسێت.

خاڵی دیکە ڕێگەخۆشکردن بۆ بەشداریی هەموو تاک و پێکهاتەکانی کۆمەڵگایە.

بۆ نموونە ئەگەر بەشێک لە وڵات بە هەر هۆیەک لە دۆخی نائاساییدا بێت و خەڵکی ئەو ناوچەیە نەتوانن بەشداری بکەن، ڕەوایی دێموکراتیکی پرۆسەکە دەچێتە ژێر پرسیار. ئێمە دەزانین کە لەو کاتەدا لە کوردستان و چەند ناوچەی ئێران دۆخی نائاسایی و تەنانەت شەڕ و کوشتار و کاولکاری لەئارادا بوو و بەستێن بۆ بەڕێوەچوونی ڕێفراندۆم لەبار نەبوو.

خاڵی دواتر لە ڕاستیدا شەفافیەت و ڕاستبێژی لە کۆی پرۆسەکەدایە؛ واتە لەو کاتەوە کە پێشنیارێک ئامادە دەکرێت تا کاتێک کە دەخرێتە بەردەم کۆمەڵانی خەڵک و دواجاریش ڕاگەیاندنی ئاکامی ڕێفراندۆم، دەبێ ناوەڕۆک و ئامانج و ئاکامی هەرکام لە بژاردە یا پێشنیارەکان بۆ خەڵک ڕوون بێت. لە حاڵێکدا کە بێجگە لە چەمکی ناڕوونی «کۆماری ئیسلامی» -کە ناوەڕۆک، ئامانج و ئاکامی بۆ خەڵک ناڕوون بوو- ڕێگە نەدرا هیچ بژاردەیەکی دیکە بخرێتە بەر دەنگی خەڵک.

خاڵی دیکە لەو پێوەندییەدا ئازادبوونی خەڵک لە دیاریکردنی بژاردە پێشنیارکراوەکانی ڕێفراندۆمدایە، واتە ناکرێ هەر لە خودی پێشنیارەکەدا خۆسەپاندن و بەرتەسککردنەوە هەبێت. کاتێک کە سیستمێکی سیاسی لە یەکەم هەنگاودا پێش بە ئیرادەی ئازادی خەڵک بۆ دارشتنی پرسیارەکە بگرێت، دەردەکەوێت کە ئەو سیستمە سەلاحیەت و ویستی بەڕێوەبردنی ڕێفراندۆمی ڕاستەقینەی تێدا نییە و تەنیا دەیهەوێ سیما و ڕواڵەتێکی دێموکراتیک بە ڕەوتی خۆسەپاندن بدات.

خاڵی دیکە بۆ ئەوەی کە بزانی سیستم تا چ ڕادەیەک لەگەڵ دەنگدەران ڕاستگۆیە و دەنگەکانیان دەپارێزێت، ڕێگەدان بە چاوەدێرانی بێلایەنی نێودەوڵەتی بۆ چاوەدێریکردن بە سەر دەنگداندایە کە دەسەڵاتی دوای شۆڕش ڕێگای بەوەش نەدا. کۆی ئەم باسانە نیشان دەدات کە ئەو ڕێفراندۆمە لە واتا و ناوەڕۆکی ڕێفراندۆمێکی ڕاستەقینە بەتاڵ بووە.

— فەزای ئەو سەردەمە چۆن بوو و هۆکارەکان چ بوون کە دەوڵەتی کاتی خۆمەینی بەپەلە بوو لە مانگی خاکەلێوەدا شانۆی ڕێفراندۆم بەڕێوە بابات، بێ ئەوەی کە خەڵک ناوەڕۆکی ئەو ڕێژیمەی بە باشی بۆ دەرکەوتبێت؟

قۆناغی سەرەتای سەرکەوتنی هەر شۆڕشێک، قۆناغی زاڵبوونی تۆتالیتاریزم و هەستی شایی و سەرکەوتن و تۆخبوونی کاریگەریی ڕێبەرانی تازە بە دەسەڵاتگەیشتوو لەسەر هەستی کۆمەڵانی خەڵکە. لەم قۆناغەدا کە تاک و داخوازییەکانی تاک کەمترین ئاوڕیان لێ دەدرێتەوە، باشترین دەرفەت بۆ ڕێبەرانی هەلپەرەست و تۆتالیتێر و دروشمچی دەڕەخسێت کە سواری شەپۆلی هەستی جەماوەر بن و بەرنامەکانی خۆیان بە شێوەی سیستماتیک و پلاندارێژراو جێگیر بکەن. ئەم قۆناغە بە شێوەی سروشتی دوای ماوەیەک بەرەبەرە هێور دەبێتەوە و خەڵک لە جیاتی شایی گێڕان و پاڵپشتیی ڕەها لە ڕێبەران، دەکەونە بیر ئەو ماف و ئامانجانەی کە شۆڕشیان بۆ کردوون، واتە ڕووی داخوازی و چاوەڕوانییەکانیان دەکەنە دەسەڵاتدارانی نوێ. تاڵانکەرانی شۆڕشی ئێرانیش دەیانزانی کە لە داهاتووی نزیکدا دەبێ بەرەوڕووی ئەم قۆناغە ببنەوە. هەر بۆیە خومەینی کە نەیدەویست کار بگاتە قۆناغی هێوربوونەوەی دۆخەکە و عەقڵانیەت و لۆژیکی سیاسی و مەدەنی جێگای کەفوکوڵی هەستی خەڵک بگرێتەوە، بەو ئەنجامە گەیشتبوو کە دەبێ بە زووترین کات خەونی لەمێژینەی ئاخوندەکان واتە حکوومەتی ئیسلامی لە یاسادا جێگیر بکات.

— سەرەڕای ئەوەی کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و چەندین لایەنی سیاسیی دیکە لە ئێراندا ئەو ڕێفراندۆمەیان بایکۆت کردبوو، ئایا ٩٨٪ دەنگی ئەرێنی کە ڕێژیم ئیدعای دەکات، ڕێژەیەکی دروستە؟

بە سەرنجدان بەو خاڵانەی کە باسمان کرد، دەکرێ بڵێین پرسیاری سەرەکی لێرەدا ئەوە نییە کە داخۆ ئاکامی ڕاگەیەندراو لەسەر بنەمای ڕاستییەکان بووە یا نا. چوونکە بەپێی پێوەرەکان، ڕێفراندۆم لە کاتێکی نەگونجاو و هەلومەرجێکی نادێموکراتیکدا بەڕێوە چوو و ڕێژیم لە هەموو میکانیزم و گوشارێک بۆ ترازاندنی ڕێفراندۆم لە ڕێڕەوی دێموکراسی کەڵکی وەرگرتبوو.

لە وەها دۆخێکدا لۆژیکی نییە ئەگەر چاوەڕێ بین سیستمێک کە هەموو ئامادەکارییەکی ناڕەوای بۆ دەرهێنانی وەڵامی خوازراوی خۆی لە سندووقەکان کردووە، ڕێگە بدات دەنگی ڕاستەقینەی خەڵک لە سندووقەکان بێتە دەرەوە.

لە لایەکی دیکەوە، ئەگەر ئەو ڕاستییە لە بەرچاو بگرین ئیدی ڕێژەی دەنگدەران بە «بەڵێ بۆ کۆماری ئیسلامی» بایەخی خۆی لە دەست دەدات. نموونەی ئەو هەڵبژاردنانە لە سیستمە تۆتالیتێر و نادێموکراتیکەکاندا کەم نییە کە ڕێژەی نزیک لە تەواوی دەنگدەران بە ڕواڵەت دەنگیان بە بژاردەی دەسەڵات داوە، بەڵام ناکرێ پێناسەی دێموکراتیکیان پێ بدرێت.

ئەوە سەرەڕای ئەو ڕاستییەیە کە ئەگەر لە پانۆرامایەکی گەورەتردا چاو لە هەڵبژاردنەکانی تەمەنی کۆماری ئیسلامی بکەین بۆمان دەردەکەوێ کە دزینی دەنگ، پڕکردنی سندووق و... ئاساییترین هەڵسوکەوت لە کولتووری سیاسیی ئەو ڕێژیمەدا بووە و ڕێفراندۆمیش بەدەر لەو ڕێسایە نەبووە.

— ئایا ئەو کەسانەی کە لە ئێران دەنگیان بە کۆماری ئیسلامی دا لە ڕوویی ئاگاییەوە بوو یان نا؟

وەک باس کرا، لە کاتی ڕێفراندۆمدا «کۆماری ئیسلامی» بۆ خەڵک تەنیا چەمکێک بوو کە ناوەڕۆکی بە فەرمی پێناسە نەکرابوو. خەڵک دەیانزانی کە سەڵتەنەتیان ناوێ و حکوومەتی داهاتوو دەبێ کۆماری بێت. ئیسلامیش وەکوو ئایینی زۆرینەی ڕەهای خەڵک، هێشتا لە بواری فەرمانڕەواییدا تاقیکارییەکی لە سەردەمی مۆدێرندا پێشکەش نەکردبوو و خەڵک تەنیا لە تریبۆنە مەزهەبییەکانەوە بیستبوویان کە حکوومەتی پێغەمبەر یان خولەفا جۆرێک یۆتۆپیا و کامڵترین سەرچەشنی حکوومەتێکی بێ کەموکوڕی بووە. هەر بۆیە حکوومەتی دینی بەشێک لە پیرۆزییە ئایینییەکانی خەڵک بوو. کولتووری شا-خودایی دێرینی ئێرانییەکانیش یارمەتیدەر بوو بۆ ئەوەی کە حکوومەت لە باوەڕەکانی ئەو خەڵکەدا خاوەنی سەرچاوەیەکی ڕەوایی ئاسمانیش بێت. هەر ئەو کولتوورە و نائاگایی خەڵک ببووە هۆی ئەوەی کە ئاخوندەکان وەکوو بەهێزترین تریبۆنی سیاسیی کۆمەڵگا بتوانن تەبلیغ بۆ «کۆماری ئیسلامی» وەکوو سەرچەشنی حکوومەتێکی ئاسمانی و زەوینیی بێ کەموکوڕی بکەن و بیروڕای خەڵک بەلاڕێدا ببەن و نەهێڵن ڕۆشنگەریی پێویست لەسەر ناوەڕۆکی وەها دەسەڵاتێک بکرێت و زۆرینەی خەڵک لە ژێر کاریگەریی ئەو ناڕوونییەدا بچنە سەر سندووقەکان و سۆزی ئایینی جێگای عەقڵانیەت بگرێتەوە.

گومان لەوەدا نییە کە تەنیا بەشێکی کەم لەو خەڵکە هەبوون کە تەنانەت پاش ئاگاداربوون لە ناوەڕۆکی ڕاستەقینەی ئیدئۆلۆژیی ڕێژیمیش ئامادە بوون دەنگ بە کۆماری ئیسلامی بدەن. ئەوانەش بەرهەمی نەزانییەکی قووڵ بوون کە بەهۆی سەدان ساڵ تەڵقینی مەزهەبیی ئاخوندەکان ببووە بەشێک لە کولتووری سیاسی و کۆمەڵایەتیی خەڵکی ناوچەکانی ناوەڕاستی ئێران.

—بەشداری نەکردنی خەڵکی کوردستان بە ڕێبەرایەتی حیزبی دێموکرات هەتا چەندە پەیوەندی بە هێرشی ڕێژیم بۆ سەر کوردستان هەبوو؟

هێرش بۆ سەر کوردستان بەو شێوە دڕندانەیە لە سەرەتای شۆڕشێکدا کە بە کۆمەڵێک دروشمی وەک «ئازادی» سەر کەوتبوو، کاریگەریی زۆری لەسەر هەڵوێستی خەڵک بەرانبەر بە حکوومەتی تازە بە دەسەڵاتگەیشتوو هەبوو. لە بیرمان نەچێت کە نەورۆزی خوێناویی سنە تەنیا چەند ڕۆژێک پێش ڕێفراندۆم بوو. واتە ڕێژیمێک کە هێشتا چلەی لەدایکبوونی تێپەڕ نەکردبوو، لە لایەکەوە خەریک بوو تراکتی بۆ ڕێفراندۆم بڵاو دەکردەوە و لە لایەکی دیکەوە بە فانتۆم و تۆپخانە هێرشی دەکردە سەر شارەکانی کوردستان و بە دەربڕین و هەڵسوکەوتی دوژمنکارانە کەشی سیاسیی کۆمەڵگای ئێرانی بۆ ڕەواییدان بە قەڵاچۆکرنی کورد ئامادە دەکرد. لە کوردستان بە پێچەوانەی ناوچەکانی دیکە، بزووتنەوەیەکی سێکۆلار، دێموکراتیک و نەتەوەیی هەڵقوڵاوی کولتووری کۆمەڵگای کوردستان هەبوو کە ڕێگەی نەدەدا خەڵک بکەونە داوی ئیدئۆلۆژیی کۆنەپەرستانەی دەسەڵاتدارانی تاران و لە نەزانیی کارەساتباریی کۆمەڵگای ئەو سەردەمەی ئێراندا بتوێنەوە. ئەو بزووتنەوەیە خەڵکی تێگەیاندبوو کە ڕێفراندۆم بۆ سەپاندن و ڕەواییدان بە ڕێژیمێکە کە لە ژێر دەمامکی یاسادا هەوڵ بۆ قەڵاچۆکردنی کورد دەدات. هەربۆیە کاتێک کە داوا دەکرێ ڕێفراندۆم بایکۆت بکرێ، خەڵک بە شێوەیەکی بەربڵاو پێشوازی لەو بانگەوازە دەکەن.

— ئەو هێز و لایەنانەی کە بایکۆتی ڕێفراندۆمیان لە لایەن حیزبی دێموکراتەوە مەحکووم دەکرد، ئایا لە ئێستادا واقیع بینی و دوورئەندیشی حیزبی دێموکراتیان بۆ دەرکەوتووە و خۆیان لە کوێی هاوکێشە سیاسییەکاندان؟

بەشێک لەو هێزانە دواتر کاتێک کە کەوتنە بەر پەلاماری جووخەکانی کوشتاری ڕێژیم، ناچار بوون پەنا بهێننە کوردستان و لە ژێر سێبەری ئەمنیەت و ئازادییەکدا کە بزووتنەوەی کوردستان پێکی هێنابوو بحەسێنەوە یان بە یارمەتیی حیزب خۆیان بگەیەننە وڵاتانی ڕۆژئاوایی و بەشێک لەوانە بەرەبەرە توانەوە و لاواز و پەرشوبڵاو بوون.

بەڵام سەرەڕای ئەو لاوازییەش، لووتبەرزی و شۆڤینیزمی هێندێک لەوانە بۆتە هۆی ئەوەی کە ئامادە نەبن دان بەو ڕاستییەدا بنێن کە لەو قۆناغەدا تووشی هەڵە و تەنانەت خەیانەت بوونە و پشتی حیزبی دێموکرات و بزووتنەوەی کوردیان لەو قۆناغە هەستیارەدا چۆڵ کردووە. ئەوان سەرەڕای ئەوەی کە دەزانن هەڵەیان کردووە، نایانهەوێ دان بەوەدا بنێن کە بزووتنەوەی کوردستان هەر لەو کاتەوە لەوان تێگەیشتووتر و پێگەیشتووتر بووە و ڕێکارەکانی بۆ چارەسەری پرسی نەتەوایەتی و دێمۆکراتیزەکرنی ئێران، واقیعبینانەتر لە سیاسەتی ئەوان بووە.

قبوولکردنی ئەو ڕاستییە دەبێتە هۆی ئەوەی کە ناچار بن دان بە ڕۆڵی پێشەنگایەتی و ڕێبەریی حیزبی دێموکرات و گونجاوبوونی ڕێکارەکانی بۆ داهاتووی ئێراندا بنێن.

ئەوەش بابەتێکە کە شۆڤینیزمی مەزنیخوازی ئێرانی هەمیشە لێی دەسڵەمێتەوە.

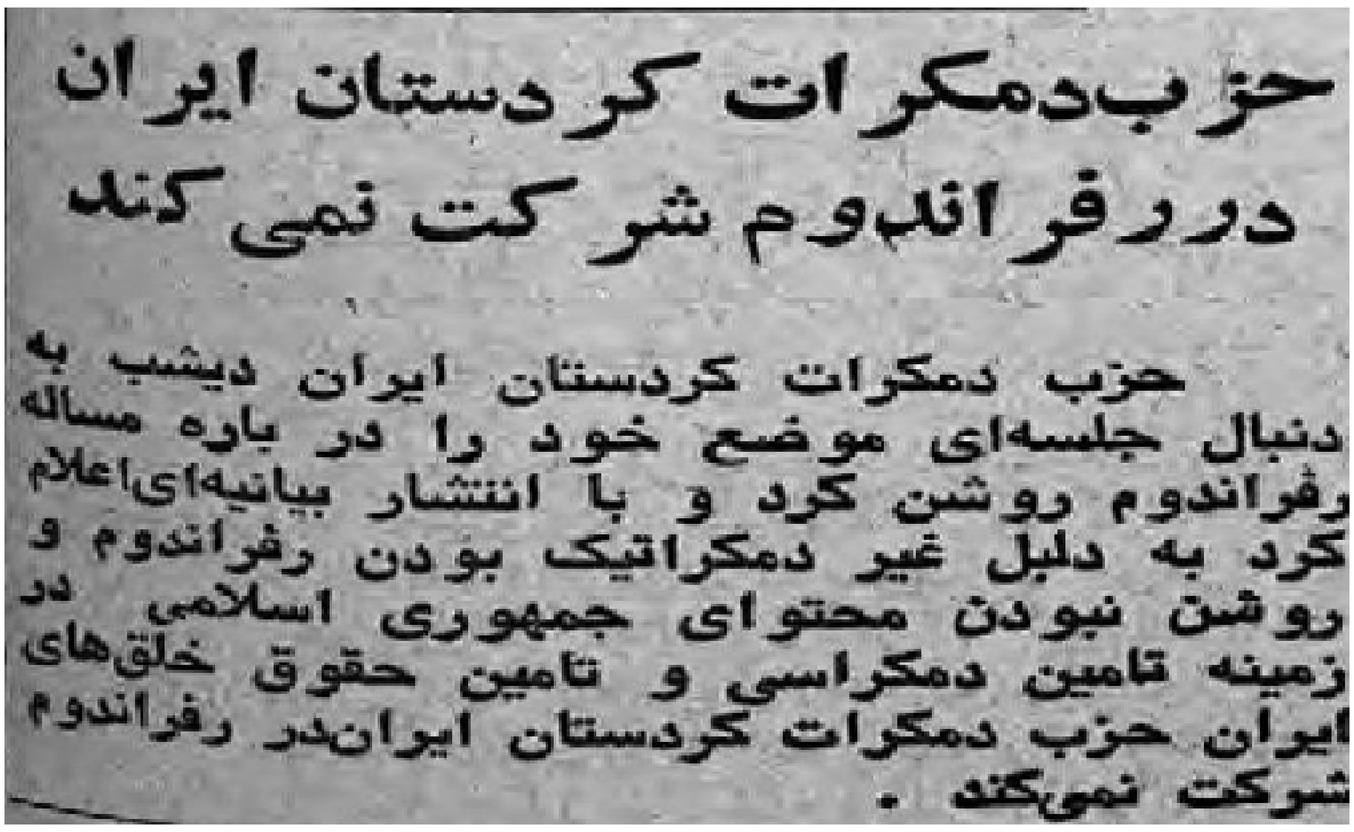

حزب دمکرات کردستان ایران
در رفراندوم شرکت نمی کند

حزب دمکرات کردستان ایران دیشب به دنبال جلسه‌ای موضع خود را در باره مساله رفراندوم روشن کرد و با انتشار بیانیه‌ای اعلام کرد به دلیل غیر دمکراتیک بودن رفراندوم و روشن نبودن محتوای جمهوری اسلامی در زمینه تامین دمکراسی و تامین حقوق خلق‌های ایران حزب دمکرات کردستان ایران در رفراندوم شرکت نمی‌کند.

شێـــرەژن

ئامادەکار: شەماڵ تەرغیبی

شێعر: م. شێرکۆ بێکەس
نەکەرۆژ

لە نێو هەر گەل و نەتەوەیەکدا هەن کەس یان کەسانێک کە لە بڕگەیەکی هەستیاری مێژوویی لەڕووی ناخی پڕ گڕوتینیان و ئاوەزمەندانە هەڵوێستێک دەگرن کە دەبێتە وانەیەک بۆ لێفێربوون؛ لەنێو گەلی کوردیشدا زۆر بوون و کەم نین مرۆگەلی لەم چەشنە کە بەهۆی هەڵوێستە بەلەهەنگەکانیان بەرامبەر بە سەختییەکانی شۆڕش، نەتەنیا بوونەتە سیمبوڵ و ئۆستوورە بۆ نەتەوە و نەوەکانی دواتریان بەڵکوو بوونەتە چاوگی ئیرادەی گەلێ مرۆڤی شۆڕشگێڕ کە نەخشیان هەبووە لە ڕووداوەکانی سەردەمی خۆیان؛ تەنانەت بوونەتە بەشێک لە فەرهەنگ و کلتووری زارەکی نەتەوەکەیان و نەسڵ لەدوای نەسڵ وەک هێمای بەرخۆدان و شۆڕش و بەرەنگاری ناسراون. لەم ڕاستایەدا بۆ کورد شانازییەکە دووقاتە لەبەر ئەوەیکە جیا لە جوامێرانی نەتەوەکەمان ئێمە خاوەنی کۆمەڵێک شێرەژنی ئیرادەپۆڵایینی چیاباوەڕین کە بەرگی شۆڕشگێڕییان لە باڵای گەلەکەمان ڕازاوەتر کردووە. ڕەنگە ناوهێنانی هەموو ئەو شێرەژنانە کارێکی ئاسان و مومکین نەبێت بەڵام لێرەدا ئاماژە بە شێرەژنێکی کورد دەکەین و گێڕانەوەیەکی مێژوویی لە سەردەمێکی هەستیاری مێژوویی گەلەکەمان دەهێنینەوە بەرچاو.

«زێڕەوشان» خانم، شێرژنەکەی سەردەمی کۆماری کوردستان

هێمن موکریانی لە گێڕانەوەیەکیدا سەبارەت بە هەڵوێستی بەلەهەنگی «زێڕەوشان» خانم کە ناوبراوی کردە شێرەژنێکی مەیدانی خەبات و بووە سیمبۆڵی ئازایەتی و خۆڕاگری و شۆڕشگێڕی بۆ ژنانی کوردستان و تەنانەت بووە بەشێک لە پەند و چیرۆکە نەتەوەییەکانی کوردستان، دەڵێ:

«بەیانییەکی ساردی زستانی سەقز بوو، کاتێ خەڵک لە ماڵ وەدەرکەوتن چ ببینن؟! کافر نەبینێ، یازدە سێدارە چەقیبوو، یازدە ڕۆڵەی نەبەز، یازدە قارەمانی کۆڵنەدەر، یازدە پیاوی تێکۆشەری کوردیان پێوە هەڵاوەسرا بوون. بەشی زۆری ئەم شەهیدانە لە عەشیرەتی پێشکەوتوو و نیشتمانپەروەری بەگزادەی فەیزوڵلابەگی بوون کە مێژوو شاهیدە ئەم عەشیرەتە لە پێکهێنانی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان و دامەزراندنی کۆماری کوردستاندا چ نەخشێکی گەورە و بەرچاوی هەبووە. لە نێو ئەم شەهیدانە دا ئەحمەدخانی فاروقی مەزنی بەگزادان و دوو برا نۆجوانەکەی دەبینران کە هێندە لە مێژ نەبوو بە فێڵ گیرابوون و بە تاوانی کوردایەتی بێ موحاکەمە و لێپرسینەوە حوکمی ئێعدامیان درابوو.

...

کاتێک ئەم هەواڵەدڵتەزێن و جەرگبڕە بۆ «زێڕەوشان» خانمی دایکی شەهیدەکان کە لە سەر بەرماڵ خەریکی نوێژ و دۆعا بوو دەبەن، لە پێشدا عاتیفەی دایکەتی تینی دەدا و بە نینۆک هەر دوو لا ڕوومەتە قەڵەوەکانی وا دەڕنێ کە خوێن لووزەو دەبەستێ. بەڵام زوو دێتەوە سەرخۆ و کوڵی دەنیشێتەوە و زۆر بە ویقار و ئارامی بەرەو مەیدانی ئێعدام دەکەوێتە ڕێ. لەو ئاپۆرە نیزیک دەبێتەوە کە بە خەم و پەژارە و گریانەوە کۆ بوونەوە. خەڵکەکە بە دیتنی ئەم خانمە بەڕێزە و ئەم دایکە دڵسووتاوە کە بە دەستی شا قەت کەسی نەماوە و وەجاغی کوێربۆتەوە لە گابۆڕ دەدەن. بەڵام ئەو ناگری، نێوچاوانی گرژ دەکاو لێوی دەکرۆژێ و سەربەستانە دەچێتە پێش. ڕێی بۆ دەکەنەوە تا دەگاتە ئەو ئەفسەر و سەربازانەی کە لە دەورەی سێدارەکان کێشک دەکێشن. ئەوانیش بێ ئیختییار دڕ دەدەن. دەگاتە بن داری کوڕەکانی کەمێک لەژێڵلا تێیان دەفکرێ و دەڵێ:

« دەک ڕۆڵە ڕووتان سپی بێ وەک ڕووی دایکی خۆتان سپی کردووە. من بۆتان ناگریم، قوڕتان بۆ ناپێوم، شینتان بۆ ناگێڕم. چونکە ئێوە پیاوانە ژیان و پیاوانە چوونە سەر سێدارە. ئێوە لە سەر دزی و پیاوکوژی و خەیانەت و جاشەتی نەکووژراون. ئێوە لە ڕێگای ئازادی مە دا، لە سەر کوردایەتی، لە سەر ئابڕوو و شەڕەف و لە پێناوی ڕزگاری ئەم گەلە زۆرلێکراوە شەهید کراون و هەرگیز بە مردووتان نازانم.»

لەو حاڵەتە دا فەرماندە مچ و مۆڕەکەی سەقزیش تەریق دەبێتەوە ولێی دەچێتە پێش و سەرەخۆشی لێ دەکا، شێرە ژن بێ ئەوەی سپاسی بکا پێ دەکەنێ و دەڵێ:

« داخوا ئەم شۆڕە سوارانە دانابەزن؟»

گۆیا ئەمری شاهەنشا وا بوو سێ ڕۆژ تەرمی شەهیدەکان بە هەڵاوەسراوی بمێنێتەوە بەڵام فەرماندە وا لە بەرامبەر ئەم غیرەتەی شێرەژن دا شەرمەزار دەبێتەوە دەستوور دەدا تەرمەکان داگرن.

« زێڕەوشان خانم» کوڕەکانی ماچ دەکا و لەو خوێنەی بە ڕوومەتیدا دێتە خوار لە کوڵمەیان هەڵدەسوێ، مەلایەک لەوێندەرێ دەبێ و دەڵێ: « خانم بۆ وا دەکەی؟» جوابی دەداتەوە: « مامۆستا! کوڕێکی لە من بووبێ و شیری منی خواردبێ و لە کۆشی من دا پەروەردە بووبێ دەزانم لە مردن ناترسێ... بەڵام خۆت دەزانی پیاوی بێ گیان ڕەنگی دەپەڕێ. بۆیە کوڵمەیان سوور دەکەم تا دوژمنان بیرنەکەنەوە کوڕی زێڕەوشان لە مردن ترساون!». (١)

لە پاش نیزیک بە ٧ دەیە لەم ڕووداوە ناخهەژێنە کە جێگەی لێوردبوون و لێفێربوونە، ڕێبوارانی ڕێبازی شەهیدانی کۆمار لەسەر هەمان ڕێچکە و بەهمان ئەندێشەی کەسکەوە ئامادەی گیانبازین؛ هەڵبەت پشتئەستوور بە بوونی ژنانێکی قارەمان، خۆنەویست و مافویست لە تۆرەمەی «زێڕەوشان خانم» کە بووەتە مامۆستایەک لە بیر و هزر و ئەندێشەیاندا. ئەو خاتوونانەی کە کراسێکیان لە زێڕەوشانی کۆمار دادڕی و ئەمڕۆ بۆ خۆیان زێڕەوشانێکن کە مرۆڤ ناچار بە کڕنۆش بۆ ئیرادەی پۆڵاییینیان دەکەن. ئەو ژنانەی کە پەیمانیان لەگەڵ ڕێبازی شەهیدەکانیان نوێ کردەوە و ئەمڕۆ بە زەردەخەنەوە ڕوو لە منداڵەکانیان و یادگاری شەهیدەکانیان وانەی قارەمانەتییان بۆ دەڵێنەوە و هانیان دەدەن کە بێهەڵوێست نەبن و مافویستانە و سەربەرزانە بژین.

ئای مێژووی سەرفەرازی چەندە سەختی
و چەند شیرینی
کە دوای هەر ژانێک دووپات دەبییەوە
...
ڕۆژێک نارنجەکێک دەتنوسێ و
کۆساڵان پێی سەربەرز دەبێ و
ڕۆژێک چەخماخەیەکی ناو باخە
گێلاسەکان و پەلە کردنی جەماڵێکی
سەوداسەری نیشتمان و
هەر کۆتاییت پێ نایە ...
ئێوارەیێک پێش لە خۆر داچوون ئەڕوانینە
ئەم ئاسمانە خوێناوییەی کوردستان و
دڵ پڕ دەبێت و چۆک وەک دار
بەڕووەکانی بانە
بە تۆفانی هیچ تەورێک نالەرزێت و لە
بن نایە ...
ئەحمەدخان ئارام بنوو
شەهید شەهابی سەربەرزم ئارام بنوو
خوشکە پەیمان شێرەژنێکە و خەنەی
دوژمن بەزێنی هێناوە ...
چاو کەنەوە و بڕوانن
باران و با و خۆر و خاکی ئەم نیشتمانەی
لە ڕەنگی سوری هیوا بە ڕاسان
هەڵکێشاوە ...
ئای مێژووی سەرفەرزای تۆ چەند
ڕووسووری
بەرەبەیانێک شێرەژنێک لە سەقزەوە و
بە باڵای خۆشەویستی کۆمار دەتلێتەوە و
دوای حەفتا ساڵ
پەیمانێک لە سەر هەمان پەیمان نوێ
دەبێتەوە ...
ئای مێژووی سەرفەرزای چەند بە ژانی
و
چەند وەجاخ ڕۆشنی وا شێرەژنێک
دەتنوسێتەوە ...

لێرەدایە کە شێرکۆی مەزن، شێرکۆی خاوەندی شێعر و جوانی و بێکەسی بێکەسان بە ئازادیکوژانی دڵ پڕ لەقین، سەوداسەرانی ڕەشایی و تاریکی و دوژمنانی ڕووناکی دەڵێ:

پێیان بڵێن:
ڕووناکییەک لێرە ئەژی
ژوورەکانی لە «چاو» دایە و
پەنجەکانی لە «سەر»دا و
باخچەکانی لە ڕۆحماندا و
شەقامەکانی لە دەستی هەمووماندا!
پێیان بڵێن:
ئازادییەک لێرە ئەژی
شەلاڵی گوڵ و منداڵە و
ڕەنگاڵەی ژن و ڕووبارە و
پڕە لە نمەی زیوین و
گمەی سپی!
پێیان بڵێن:
بۆ سبەینێش کەژاوەیەک بەڕێوەیە
پڕە لە شیعری نارنجی و
پڕە لە نۆتە و لە تەرزە و
بەژنی لە بەژنی کەژانە و
قژی لە ئاوی پەمەیی!
پێیان بڵێن:
تا گەیشتووینە ئەم مێرگە و
لای پرچی کاڵی «حەبیبە»
بە ڕێگەوە
هەزار هەزار کانیمان لێ کوژرا و
بە ڕێگەوە
هەزار هەزار گۆرانیمان ڕەق بوونەوە و
هەزار هەزار ئەستێرەمان ورد و خاش بوون!
پێیان بڵێن:
تا گەیشتووینە ئەم شارە
مەنزڵ.. مەنزڵ
ساڵانمان کردۆتە کۆڵ و
مەنزڵ.. مەنزڵ
مانگەشەومان لە بریندا هەڵکردووە و
مەنزڵ.. مەنزڵ.. ئەشکەنجەمان
ڕاژەندووە و
لەمسەرەوە
قۆناغ.. قۆناغ، بووین بە هەڵم و
لەوسەرەوە
پەڕە.. پەڕە، گوڵاڵەمان باراندووە!
پێیان بڵێن:
بە شەمشەمەی «زوڵومات» و
بە کوندە پەپووی ڕیشن و
بە داڵەکانی «بن لادن».. پێیان بڵێن:
وەک مەحاڵی گەڕانەوەی
دەم و چاوی ڕۆژژمێری ئەمساڵ بۆ
پار..
چۆن مەحاڵی گەڕانەوەی
زرنگەی زەنگ بۆ ناو «زەنگ» و
گەڵای وەریو بۆ لقی دار
یان مەحاڵی گەڕانەوەی
گڵۆپی سەری ئەدیسون
بۆ ناو ئەقڵێکی تار و مار
ئەم ڕووباری بەر هەتاوەی دەنگی ئێمە و
ڕەنگی ئێمەیش
حیلەی ئاوی ئەم چرکەیەش
جارێکی تر ناگەڕێتەوە بۆ گەرووی
زەمانێکی لەوەوبەری ڕۆخ و کەنار
دەنگ هەڵئەبڕم:
هەمووتان وەرنە دەرەوە و
ماڵ جێبێڵن و ڕوویش بکەنە
گوڵ پەمووی ڕیشی مەولەوی و
سیاچەمانەی غەمگینی هەورامان و
بەفری ڕەشپۆشی ژنان و
پێیان بڵێن:
بە جوندەکانی مردن و
پاسەوانی حەشیشە و
بکوژانی باڵندەکانی مۆسیقا و
گوڵەکانی کاکۆڵی ژن،
پێیان بڵێن:
هەرچی شمشێری تاریکی کەمەرتانە،
هەڵیکێشن
پاشەکشە بە تیشکێکی گزنگ ناکەن!
پێیان بڵێن:
ئەم دنیایە
ئێستە تابووتێ چێ ئەکا بۆ تیرۆر و
بۆ شەوەزەنگ
پێیان بڵێن:
خۆری ئێمە
چون چاوی خوا و
ئاوی ڕوون و
پیرۆزی ژن
دڵنیایە و
پێیان پلێن:
جێگەی ئێوەیش لە سوچێکی
ئەو تابووتەی جیهاندایە!

(١): ساڵی ١٣٥٠/ ١٩٧١ بە بۆنەی ٢٥ ساڵەی کوشتارەکەی سەقز ئەم داستانە لە کۆڕی یەکێتی نووسەرانی کورد لە بەغدا خوێندراوەتەوە و لە ژمارە ٢ی گۆڤاری «نووسەری کورد» دا چاپ کراوە.

KURDISTAN

Published by *Democratic Party of Iranian Kurdistan* • *No : 771* • *3 April 2020*

ڕۆژنامەی «کوردستان» و ماڵپەڕەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێتدا:

www.kurdistanmedia.com
info@kurdistanmedia.com
http://www.pdki.org
pdkiran@club-internet.fr
telegram.me/PDKImedia

پێشەوا
قازی محەممەد

یەکەم سەرکۆماری کوردستان

ئێمە هەموو لە کوڵجارەکەی ڕۆحی "قازی"دا ڕاوەستاوین

دەزگای ڕاگەیاندنی گشتیی حیزبی دێموکرات

Media Department Of Kurdistan Democratic Party of Iran